

वधिके द्वितीये नल्ले, बोधकलतायाश्च स्त्री० डीप् ।
 भरशय न० भरणाय हितम् यत् । मूल्ये, वेतने च । स्त्रीत्वमपि
 भरशय भूज्जि० भरण्य वेतनं भुङ्क्ते भुज-क्तिप् । वेतनिके कर्मकरे
 भरत पु० भरं तनोति तन-ङ । (जङ्भरत) इति ख्याते स्मि
 भेदे, नाश्यास्तस्य, अलङ्कारास्तस्य च कर्त्तरि स्मिभेदे ।
 श्वरे, तन्तुवाये, जेले, केकवीरुते रामासुजे च । भरतेन
 प्रोक्तम् भारतं नाश्यास्तमधीयते अण् तस्य लुक् ।
 नटेपु । दुष्मन्नेन शकुन्तलायास्तथादिने ऋभेदे पु० तस्या-
 पत्यानि इज्जतस्य बह्वपु लुक् । भरतवंश्ये ऋभे पु० ब० व० ।
 भरतखण्ड न० भरतस्य ऋषस्य विज्ञितं खण्डम् । भारत-
 वर्षान्तर्गते कुमारिकाख्ये खण्डे ।
 भरतवर्ष न० इत० । भारते वर्षे ।
 भरताग्रज पु० इत० । दशरथश्चेष्टपुत्रे श्रीरामे ।
 भरद्वाज पु० ज्येष्ठस्य भ्रातृव्यस्य पत्यां समतायां वृष्ट
 स्मतिना जनिते स्मिभेदे । [तस्य नल्लश्च । भरिणी
 भरित पु० ऋ-इतच् । हरिष्ये] । तद्वति लि० स्त्रियां डीप्
 भर्ग पु० भस्ज-वज् भर्जादेशे कृतम् । शिवे, ज्योतिःपदार्थे,
 आदित्यानर्गते ऐश्वरे तेजसि, आदित्यानर्गतं वर्चो भर्गा-
 ख्यं तन्म सुसुभिः । जन्मवृत्तुविनायाय दुःखस्य लितयस्य च
 ध्यानेन पुरुषैर्विज्ञ दृष्टव्यं स्वार्थमण्डले इति याज्ञवल्क्यः
 तस्य तेजस ऐश्वर्यं 'यदादित्यगतं तेजो जगद्भासयतेऽ-
 स्मिलम् । यच्चन्द्रमसि यज्ञाग्नेौ तत्तं ज्योतिर्विभक्तमस्मि'ति
 गातावासुक्तम् । भावे चञ् भर्जने च । [धातरि च लि० ।
 भर्त्तु पु० ऋ-इतच् । स्वामिनि, अधिपतौ, राजनि च । पोषके,
 भर्त्तृदारक पु० भर्त्तृरधिपस्य राज्ञः दारकः पुत्रः । नाद्योक्तौ
 राजकुमारे । तत्कन्यायां स्त्री० कन् । भर्त्तृदारिका ।
 भर्त्तृहरि पु० भर्त्ता हरिरिव । खनामख्याते वाक्यपदीयादि
 पन्थकर्त्तरि धित्मादित्यस्य ज्येष्ठे भ्रातरि राजभेदे ।
 भर्त्तु अधिपे, चुरा० उभ० सक० सेट् । भर्त्तयति ते अवभर्त्तु त
 भर्त्सन न० भर्त्त-ल्युट् । अपकारवचने अधिपे तिरस्कारा-
 थापकारार्थकवाक्योक्तौ । युच् । भर्त्तनाम्यत् स्त्री० ।
 भर्त्त्यपत्तिका स्त्री० भर्त्त्यं निन्दनीयं पत्तमस्याः कप् अत
 इत्त्वम् । महानीलोदले ।
 भर्भ हिंसायां स्वा० पर० सक० सेट् । भर्भति अभर्भित् ।
 भर्मान् न० भ० भन्, मनिन् वा । स्वर्णे, भृतौ, नामौ, धुस्तरे च
 भर्व हिंसे स्वा० पर० सक० सेट् । भर्वति अभर्वित् ।
 भल वधे दाने निरूपणे च स्वा० आ० सक० सेट् । भलते अभलित
 भल निरूपणे चु० आ० सक० सेट् । भालयते अवीभलत ।

भलता स्त्री० भाति-भा-क कर्म० । राजवल्लतायाम् । [हीन
 भल्ल दाने, वधे, निरूपणे च स्वा० पर० सक० सेट् । भलति अभ-
 भल्ल पु० भल्ल-अच् । भल्लुके । अस्तभेदे पु० न० । स्वार्थे कन्
 भल्लुके पु० वा गौरा० डीप् तत्रैव । स्वार्थे कन् । भल्लुकाभ्यन्त
 भल्लपुच्छी स्त्री० भल्लस्य पुच्छमिव पुष्पमस्याः डीप् । (गौरल
 तण्डुला) लुपभेदे ।
 भल्लात पु० भल्लं भल्लास्तमिनातति स्थानिन् अत-अच् । (भेला)
 हलभेदे स्वार्थे कन् । अत्रैव गौ० डीप् । भल्लातक्यम्यत् ।
 भल्ल(कु)क पु० भल्ल-उ(ज) क । (भालूक) जन्तुभेदे ।
 भव पु० भू-भावे अण् । जन्मानि, सत्तायास्, प्राप्नो च । भवत्यस्यात्
 अपादाने अण् । जलमूर्तिधरे महादेवे, जलस्य प्रथिवी-
 जेतृत्वेन तद्रूपस्य शिवस्य जन्महेतुत्वम् । आधारे अण् ।
 संसारे । कर्त्तरि अच् । भव्ये, (चालता) डले, अङ्गले च ।
 भवत् लि० भा-डवउ । युष्मदर्थे, सर्वनामता चास्य । भवान्
 भवत्याः पुलः भवतु पुलः । भू-शत । वर्त्तमानकालार्थे भवन
 कर्त्तरि च भवन् द्विवाचभयल डीप् शलनस्यनुम् ।
 भवदीय लि० भवतस्तवायम् ऊ पदत्वम् जश्भाषः । त्वत्-
 स्वन्मिनि । [जन्मानि, सत्तायाश्च ।
 भवन न० भू-आधारे ल्युट् । गृहे । भावे ल्युट् । भावे,
 भवादृश(श्)च् लि० भवतस्तत्रैव दर्शनमस्य भवतु+इश-क्तिप्
 डक्, कुश वा । भवतुल्ये जने । [दुर्गायाम् ।
 भवानौ स्त्री० भवस्य पत्नी भव+डीप् आनुक् च । शिवभार्यायाश्च
 भवाभीष्ट पु० भवस्य महादेवस्याभीष्टः अभि+इष-क्तः ।
 युग्मौ । [तद्वति लि० ।
 भविक न० भवाय हितम् टन् । कुपले । अर्थ आद्यच् ।
 भवितव्य न० भू-भवित्यति कर्त्तरि च नि० तव्यत् । अवश्य
 मव्ये 'भवितव्यं भवत्येव यदिधर्मेनच स्थितमि'ति । [च
 भवितव्यता स्त्री० भवितव्यस्य भावः तल् । अवश्यभावे, भाव्ये
 भविष्यु लि० भू-इषुच् । भवनशीले ।
 भवित्यु(त्) पु० भू-लुटः सङ्गति शल्ल-लुट् च ट् वा तलोपः ।
 भाविनि कावे । तत्कालवर्त्तनि पदार्थे लि० । स्त्रियाम्
 डीप् लुप् च 'अयाज्येभो भवितव्यन्ता' इति रघुः । तलोप
 पले क्लोवता । उत्तरपदस्यः लि० । 'यद्विष्यो विनश्य-
 तो'ति पञ्चतन्त्रम् । भवितव्यमधिक्य कृते पुराणभेदे न० ।
 भव्य लि० भू-कर्त्तरि नि० यत् । भाविनि 'अवश्यमव्येजनव-
 पहापहेति नैषधं (चालता) फलभेदे मङ्गले च न० ।
 शुभे, सत्ये, योग्ये च न० तद्वति लि० । कर्मरङ्गे, गज-
 पिपास्यां च स्त्री० ।

भयं कुकुरशब्दे स्था० पर० सक० सेट् । भयति अभासीत् ।
भयक पु० भय-कुन् । कुकुरे । [अभासीत् ।

भय दीप्तौ अक० भर्त्सक० जु० पर० सेट् । वभस्ति । अभासीत्-
भस्त्रा स्त्री० भय-लन् । चर्म्म प्रसेविकायास् अग्निस्त्वन्वृत्तये
चर्म्मनिर्मिते यन्त्रभेदे । (यांता) गौ० डीप् । अत्रैव ।
स्त्रार्थे कन् टाप् न इत्त्वस् । भस्त्रकायैव ।

भस्त्रक न० भस्त्र करोति क-ड । (भस्त्रकोटे) वस्त्रभोजनकारके
रोगभेदे । भस्त्रेव इवार्थे कन् । कलधौते रूष्ये, विङ्क्ते च ।
भस्त्रगन्धा स्त्री० भस्त्रान् इव गन्धोऽस्याः । रेणुकाख्यगन्धद्रव्ये ।
स्त्रार्थे कन् अत इत्त्वस् । तत्रैव । [गन्धद्रव्ये ।

भस्त्रगन्धिनी स्त्री० भस्त्रान् इव गन्धोऽस्यस्या इति । रेणुकाख्ये
भस्त्रगर्भे पु० भस्त्र गर्भे यस्याः । तिनिशब्दे, कपिलशिशुपायां
च । रेणुकाख्यगन्धद्रव्ये स्त्री० टाप् ।

भस्त्रन् न० भस्त्र-मनिन् । (काङ्) दग्धगोमवादाधिकारे ।
भस्त्ररोहा स्त्री० भस्त्रानि रोहते रुह-अच् । दग्धिकायास् ।
भस्त्रसात् अव्य० भस्त्र कात्स्नेन सम्पन्नं करोति भस्त्रान्+साति ।
सात्स्नेन भस्त्ररूपकरणे ।

भा दीप्तौ अदा० पर० अक० अनिट् । भाति । अभासीत् ।
भा स्त्री० भा-अङ् । टाप् । दीप्तौ ।
भाक्त लि० भक्तेः गौणीवृत्ते रागतः अण् । औपचारिके
गौणीवृत्त्या बोधितेऽर्थे । भक्तस्यान्वयेदम् अण् । अन्नसम्ब-
न्धिनि लि० ।

भाग पु० भज-भावे घञ् । भजने । कर्मणि घञ् । अंगे, इट्-
वङ्गनोऽङ्, एकदेशे, भाग्ये, 'लिंशंशकस्तथा' राशेर्भागं
इत्यभिधीयते' इति ज्योतिषोक्ते राशेः लिंशंशके च ।

भागधेय न० भाग+स्त्रार्थे धेय अभिधानात् नपुंसकत्वम् ।
भाग्ये । भागेन धीयतेऽसौ धा-यत् । राजदेये करे ।
भागो धीयतेऽसौ धा-सम्पदाने यत् । दायादे सपिण्डे ।

भागवत लि० भगवतः, भगवत्त्वा वा इदम् सोऽस्य देवता वा अण्
भगवतः भगवत्त्वा वा भक्ते, तत्त्वस्त्वन्नि च 'भग्नाः कृषे-
र्भागवता भवन्तीत्युद्भूतः तयोः सम्बन्धिगुणवर्णने पुराणे
उपपुराणे च न० 'वेने श्रुतं भागवतं पुराणमिति पुराणम्
तत्र कस्य पुराणत्वं कस्य उपपुराणत्वं तद्बहुदभिधाने
विक्तं रेणु निरूपयिष्यते । [दानादौ ।

भागशस् अव्य० भागं भागं ददातीत्याद्यर्थे शशि । एकैकभागस्य
भागश्च लि० भागमंशं हरति अधिकारित्वेन षट्कृताति
ह-अच् । अंगस्याहिण् ।

भागहार पु० भज्यते इति भागोविभाज्यस्तस्य हारो हरणम्

ह-घञ् । अङ्गशास्त्रोक्ते भाज्यस्य विभागकरणे ।

भागिन् लि० भज-घितुण् । अंगविशिष्टे । [स्त्री० डीप् ।
भागिनेय पु० भगिन्या अपत्यम् ङक् । स्वस्रपुत्रे । तत्कन्यायां
भागीरथी स्त्री० भगीरथेन निर्दिष्टा आनीता तत्सम्बन्धिनी व
अण् । गङ्गायास् । 'भागीरथीनिर्भरशीकराणा'मिति कु०
भागुरि पु० स्मृतिव्याकरणादिकर्त्तरि स्मिन्भेदे ।

भाग्य न० भज-ण्यत् कृतम् । शुभाशुभस्वरूपके कर्मणि ।
भागः प्रयोजनस्य यत् । भागवति लि० ।

भाङ्गीन न० भङ्गायाः विजयायाः भवनं चेत्वं खञ् । (भाङ्)
भङ्गाभवनयोग्ये खेले । यञ् । भाङ्गस्यत्वं । [भाजत् त
भाज पृथक्करणे, अद० चु० उभ० सक० सेट् । भाजयति ते अव-
भाजन न० भाज्यतेऽनेन भाज-ल्युट् । पाले, आधारे, योग्ये च
भाजी स्त्री० भाज-कर्मणि घञ् नि० डीप् । षट्पञ्चनभेदे ।

भाज्य लि० भाज्यते विभज्यते भाज-कर्मणि यत् । विभजनीये
'भाज्यो हरः शुध्यति यद्गुणः स्यादिति' लीलावती ।
भाटक न० भट-पोषणे ल्युट् । परम्बह्यानादेरुपभोगार्थं
तत्त्वामिने दीयमाने धने । (भाडा)

भाण पु० भण-घञ् । 'भाणः स्थावृत्तचरित' इत्याद्युक्तत्वण्ये
दृश्यकाव्यभेदे साङ्गि० इप० ।

भाण्ड न० भा-अण्डच्, भण-ड-स्त्रार्थे अण् वा । पाले, तैला-
द्याधारे भाजने, (भाङ्) षट्भेदे, (भाङ्गार) 'त्रिङ्गाण्ड-
भाण्डोदरे'ति वीरचरितम् । वणिजां मूलधने, अश्वभूषा-
यां, नदीजलहयमध्ये पाले च । गर्हभाण्डे दृष्टे पु० ।
भाण्डस्य भावः अण् । भण्डचरिते न० (भाङ्गामि) ।

भाण्डारिन् पु० भाण्डमृच्छति ऋ-णिनि । (भाण्डारी) अ-
न्नादिद्रव्यमृष्टेषु कृताधिकारे ।

भाण्डिवाह पु० भाण्डं चुराद्याधारं (भाङ्गि) वहति अण् ।
नापिते । भाण्डि+अस्त्वर्थे लच् । भाण्डिलोप्यत्वं । [भेदे च
भाण्डीर पु० भण्ड-ईरच् ङ० । वटदले, दन्दावनस्थे वटवन-
भाति स्त्री भा-क्तिन् । शोभायास् ।

भाद्र पु० भद्राभिर्युक्ता पौर्णमासी भाद्री सा यस्मिन् मासे अण् ।
चैत्रादितः षडे चान्द्रे मासे । तन्मासीवपौर्णमास्यां स्त्री०
डीप् । भद्रेव स्त्रार्थे अण् । पूर्वोत्तरभाद्रपदाख्यनवमे
न० । 'भाद्रपदे सागरे' इति ज्योतिषम् ।

भाद्रपदा स्त्री० व० । भद्रस्येदं अण् भाद्रं भाद्रमिव पद-
मासास् । अश्विन्यवधिके पञ्चविंशतिश्रृंगयोर्नक्षत्रयोः ।
तद्युक्ता पौर्णमासी अण् डीप् । भाद्रमासस्य पौर्णमास्यास्
साऽल मासे अण् । चान्द्रे भाद्रे मासि । [मतीपुत्रे

भाद्रमातुर ए० भद्रावाः सत्याः, मातुः अपत्यम् अण् डुरच् ।
 भानु ए० भा-उ । सूर्ये, अर्कद्वये, किरणे, प्रभौ, राजनि च ।
 भानुफला स्त्री० भानुरिव दीप्तिमत् फलं प्रसवी यस्याः । कद-
 ल्याम् तस्याः मोचकस्य सूर्यतुल्यवर्णत्वात्तथात्वम् । [त्यथ्यत्
 भानुमत् ए० भानुः किरणोऽस्त्यस्य सतृप् । सूर्ये । भानुमाली
 भानुमती स्त्री० विक्रमादित्यवृत्तपतेः प्रथ्याम् ।
 भाम क्रोधे स्वांश्रालं अक० सेट् । भामते, अभामिष्ट ।
 भाम ए० भाम-वञ् । क्रोधे, दीप्तौ च । कर्त्तरि अच् । सूर्ये ।
 कोपवत्यां स्त्रियां स्त्री० टाप् । [च
 भामिनी स्त्री० भाम-णिनि । कोपशीलायां स्त्रियां, स्त्रीमाले
 भार ए० भ-वञ् । गुरुत्वपरिमाणे, तद्वति द्रव्ये विंशतितुला-
 परिमाणे (अष्टसहस्रतोलकपरिमाणे) च ए० ।
 भारत न० भरतान् भरतवंशानधिकृत्य कृतोयन्त्रः अण्
 भारः वेदादिशास्त्रेभ्योपि सारांशः अस्त्यस्य त वा । वेद-
 व्यासप्रणीते लघुश्लोकात्मके यन्त्रभेदे । भरतेन चिह्नितं,
 तस्मै वा अण् । 'हिमाङ्गं दक्षिणं वर्षं भरताय ददौ
 पिता । तस्माच्च भारतं वर्षं' इत्युक्ते जम्बूद्वीपान्तर्गते
 वर्षभेदे । भरतस्य गोत्रापत्यम् अण् । भरतवृक्षस्य वंशे ।
 भरतेन सुनिना प्रोक्तमण् । भरतसुनिहते नाटकशास्त्रादौ
 न० । तदधीयते पुनरण् । नटे, अग्नौ च ।
 भारती स्त्री० भ-अतच् स्वायें प्रज्ञादायुं । वाक्ये तदधिदेव-
 तायां सरस्वत्यां, पवित्रभेदे, 'भारती संस्कृतप्रायो वाग्व्या-
 पारो नराश्रय' इति सांक्षिप० अलङ्कारोक्ते इतिभेदे च ।
 भारद्वाज ए० भरद्वाजस्य गोत्रापत्यम् अण् । गोत्रप्रवर्त्तके
 सुनिभेदे, द्रोणाचार्ये, अगस्त्यसुनौ, व्याघ्राटविहगे,
 वृहस्पतिपुत्रे च । वनकार्पास्यां स्त्री० ङीप् । ए० । भार्द्वा-
 जीत्ययत् । [हनदश्चे (वांक्) ।
 भारयष्टि स्त्री० भारस्य वह्नयार्थां यष्टिः शाक० । भारव-
 भारवाह् (ह्) ए० भारं वहति अण्, श्लिष वा । भारवाह्नि ।
 खलु । भारवाह्कोयत् ।
 भारवि ए० किराताज्युनीयकाव्यकारके कविभेदे ।
 भारद्वय ए० भारीभूतो द्वयः । कालीनामगन्धद्रव्ये ।
 भारिक ए० भारं वहति भार+ठक् । भारवाहके ।
 भार्गव ए० भृगोरपत्यम् तद्गोत्रापत्यं वा अण् । शुक्राचार्यं,
 परशुरामे, पत्निं, गजे च । तेन प्रोक्ता तेनाधीता ज्ञाता
 वा अण् । वेदप्रसिद्धे विद्याभेदे, पार्वत्यां लङ्घ्यां दूळीयां
 च स्त्री० ङीप् ।
 भार्गी स्त्री० भर्गस्यैवमण् । (वासनहाटि) वृक्षभेदे ।

भार्या स्त्री० भृ-ण्यत् । विधिनोढायां स्त्रियाम् भरणीये लि०
 भाल न० भा-लच् । ललाटे भ्रुवोर्द्विभागे ।
 भालदर्शन न० भाले दृश्यते कर्माणि ल्युट् । सित्दूरे ।
 भालनेत्र ए० भाले नेत्रमस्य । शिवे । भाललोचनादयोप्यत्र ।
 भालाङ्ग ए० भालस्वेवाङ्गीयस्य, भाले अङ्गीयस्य वा । शाक-
 भेदे, करपत्तेः स्ते (करात्) रोहितमत्स्ये, मङ्गापुरूप-
 चिह्नयुक्ते पुष्पभेदे, शिवे, कच्छपे च ।
 भाल्ल (ल्ल) क ए० भल्लूक+स्वायें अण् वा ए० ह्रस्वः । जन्तुभेदे
 भल्लूके । ए० । भाल्लकोयत् ।
 भाव ए० भावयति चिन्तयति पदार्थान् भु० भू-अच् । नाश्वोक्तौ
 नानापदार्थचिन्तके पश्चिङ्गते । भावयति ज्ञापयति हृदयग-
 तम् भू-णिच्-अच् । हृद्गतवाक्यावेदके मानसविकारे स्वेद-
 कम्पादौ, व्यभिचारिभावे । भू-वञ् । साध्यरूपे सिद्धरूपे वा
 क्रियारूपे धातोरर्थे, रागे आशये च । [उत्पादके च लि०
 भावक ए० भाव-स्वायें कन् । मानसविकारे । पदार्थचिन्तके ।
 भावत्का ए० भवतोऽयं ठक् । भवत्यस्त्विति । [चिन्ताभेदे च
 भावन न० भू-णिच्-ल्यु । (चालत) फलभेदे, भावे ल्युट् ।
 युच् । चिन्तायाम्, अधिवासने, ध्याने, पर्यालोचनायां,
 वेदाकोक्ते औपधसंस्कारभेदे स्त्री० ।
 भावबोधक भावस्य रत्यादेर्वोधकः अतुभापकः । रत्याद्यनु-
 भापके भुभङ्गादिदेहचेष्टाविशेषे, सुखरागादौ च ।
 भावानुगा स्त्री० भावं पदार्थमाशयं वातुगच्छति गभ-ङ् ।
 स्त्रियायाम् अभिप्रायानुगन्तरि लि० । [निमित्ते च
 भावित लि० भू-णिच् । वाकिते, प्राप्ते, शुद्धे चिन्तिते
 भाविनी स्त्री० भावः हृदयचेष्टाभेदोऽस्त्यस्या इति । स्त्री-
 भेदे, स्त्रीमाले च । भू-णिनि । भविष्यत्कालवर्त्तनि लि०
 स्त्रियां ङीप् ।
 भावुक न० भू-उकञ् । मङ्गले, तद्वति लि० । नाश्वोक्तौ
 भगिनोपतौ ए० । भावनायुते लि० 'वृद्धरहो रधिका-
 भुवि भावुका' इति भागवतम् । [न ह्रस्वः ।
 भाष वचने स्वांश्रालं द्विक० सेट् । भाषते अभामिष्ट । चङि
 भाषा स्त्री० भाष-अ । वाक्ये, संस्कृतादिवाक्ये च । अष्टादश
 भाषावारविंशतिभिरुज्जः' इति सा० १५० । व्यवहारे
 प्रतिज्ञासूचकवाक्ये 'यदावेदयते राज्ञे तज्ज्ञापेत्प्रमिधीयते'
 इति स्मृतिः । [वाक्यरूपे प्रथमेऽंशे ।
 भाषापाद ए० कर्म्मं चतुष्पादव्यवहारे प्रतिज्ञासूचके
 भाषित न० भाष-भावे-क्त । कथने । कर्म्मणि-क्त । कथिते लि० ।
 'भाषितउ' स्त्वा'दिति पाणिनिस्मृतम् ।

भाष्य न० 'स्वार्थो वर्धते यत् पदैः स्ववाच्यारिभिः ।
स्वपदानि च वर्धन्ते भाष्यं भाष्यविदो जना' इत्युक्तं
लक्षणे स्वत्वव्याख्यापन्यभेदे । कथनीयेति ० ।
भास दीप्तौ भा० आत्म० अक० सेट् । भासते अभसिष्ट । चङि
वा क्तुः । अवीमसत् अवभासत् ।
भास स्त्री० भास-सम्पदा० क्तिप् । दीप्तौ, मयूखे इच्छायाच्च ।
भास पु० भास-पञ्ज् अल् वा । दीप्तौ, गोष्ठे, कुकुरे शुभे च ।
'यज्ञार्थमदृष्टं वस्तु भासः काकोष्ठ्यवा भवेदिति स्मृतिः ।
भासुर लि० भास-पुरच् । दीप्तिगोष्ठे, स्मृतिगोष्ठे च । वीरे पु०
कुर्वीषधे न० । [विद्याति]
'भासुरपुष्पी स्त्री० भासुराणि पुष्पाण्यस्याः । दृष्टिकालौ
भास्कर पु० भासं करोति भास्+क-टच् कक्षाः । स्वर्थे, अग्नौ
वीरे, अर्कदृष्टे सिद्धान्तशिरोमणिपुस्तकस्थिते । स्वर्थे न०
भास्करप्रिय पु० इत० । पञ्चरागमणौ (सुनि) ।
भास्वर लि० भास-वरच् । दीप्तिपुस्तके, स्वर्थे, दिने, अर्कदृष्टे च
पु० । कुर्वीषधे न० (कुर्व) । [वीरे च । दीप्तिपुस्तके लि० ।
भास्वत् पु० भास्+अस्वर्थे सतृप् सख्यः । स्वर्थे, अर्कदृष्टे,
भिच्च लोभे लाभायोक्तौ सक० याचने द्विक० लोभे अक० भा०
आत्म० सेट् । भिजते अभिजिह्व ।
भिजा स्त्री० भिज्-अ । याचयायाम् ।
भिजाक लि० भिज्-पाकन् । भिजाकारके । स्त्रियां ङीप् ।
भिजाशिन् लि० भिजालव्यसन्नाति अग्र-यिनि । भिजा-
लव्योपजीविनि ।
भिज् पु० भिज्-उ । सन्धासिनि चतुर्थांशमे ।
भिज् पु० स्त्री० भिज्-उक्त् । भिजोपजीविनि ।
भिज् पु० स्त्री० भिज्-उक्त् । करालतिरक्तवर्णपणं वक्तु-
लाकारवीजे लुपभेदे । स्त्रीत्वे टाप् ।
भिन्ति न० भिन्दि-क्त नि० तस्य न नः । खण्डे ।
भिन्ति स्त्री० भिन्दि-क्तिन् । गृहादेः कुचो (देयाल) । सार्धं
कन् । तत्, पञ्चां च ।
भिन्दि द्विधाकरणे, विशेषकरणे च रुधा० उभ० सक० अनिट्
भिनन्ति भिन्ने अभिदत् अभैलीत् अभित्त । [न्दीत्
भिन्दि अंगकरणे भा० पर० सक० सेट् इदित् । भिन्दिति अभि-
भिदा स्त्री० भिन्दि-अङ् । विदारणे, वैधीकरणे, विशेषकरणे च ।
भिदुर पु० भिन्दि-कुरच् । वज्जे । इरन् । भिदिरसंयत् न० ।
अवदृष्टे पु० ।
भिन्दिपाल पु० भिन्दि-विदारणे इन् भिन्दि भेदनं पालयति
पाल-अण् । हस्तलोभे नाविकास्ते, हस्तप्रमाणे टेस्ते च ।

भिन्दि पु० भिन्दि-क्त । विदारिते, मिजिते, सङ्गते, अन्ये,
प्रसृष्टिते च । [कर्काश्वासम् ।
भिन्दिगात्रिका स्त्री० भिन्दि विदारितं गात्रमवयवो यस्याः ।
भिन्नपरिकर्मात् न० भिन्नस्य अयं संहितस्य परिकर्मा संज्ञा
रविशेषः । अङ्गशास्त्रोक्ते सांशस्य शुष्मभागादिसंज्ञारे ।
भिन्नभिन्नात्मन् पु० भिन्नप्रकारः प्रकारे द्वित्वम् तादृश आत्मा
यस्य । चणके (होला) । [ङीप् । पापाण्यभेदे ढले ।
भिन्नयोजनी स्त्री० भिन्नं युज्यतेऽनया युज्-करणे ल्यप्
भिल भेदने वा चु० उ० पठे लु० पर० सक० सेट् । भेलयति-ते
भिलति अवीभिलत् त अभैलीत् । [चेति स्मृतिः
भिल्ल पु० भिल-लक् । श्वेच्छजातिभेदे । (भिल) 'कैवर्त्तमेदमिह
भिल्लतर् पु० भिल्लप्रियः तदुपजीव्यत्वात् तर्चः । लोभे ।
भिल्ली स्त्री० भिल लक् गौ० ङीप् । लोभे ।
भिष रोगप्रतीकारे सौ० पर० सक० सेट् । भेषति अभेषीत् ।
भिषक् प्रिय पु० इत० । शुद्ध्याम् ।
भिषग्भट्टा स्त्री० इव० । भट्टदन्तिकायाम् ।
भिषज् पु० भिषति चिकित्सेते भिष-अजिक् । वैद्ये रोगप्रतीकारे च
भिस्सटा स्त्री० भिस्सामन्नं टीकते टीक-उट् पु० । दग्धान्ते पु० ।
भिष्मिटा भिष्मिटा भिष्मिटा भिष्मिका इत्यादयोऽप्यत्रैवार्थे
भिस्सा स्त्री० भिद्-क्तिप् सो-क ष्ट० दस्य सः । अङ्गे । [भाज
भी भये जु० पर० अक० अनिट् । विभेति अभैषीत् विभवास्य वि
भी भये अक० भरखे सक० क्पादि० वा घा० घर० अनिट् ।
भीनाति-भिनाति । अभैषीत् ।
भी स्त्री० भी-सम्प० क्तिप् । भये ।
भीति स्त्री० भी-क्तिन् । भये, कम्पे च । क्त-भीतः । भययुक्ते लि०
भीम लि० विभेत्त्वत्वात् भी-मक । भवहेतौ । भवानकरसे,
सहारेने, भीमसेने, अश्वमेतसे च पु० । इग्यां स्त्री०
'भीमा'देवीति विख्यातं तन्मे नाम भविष्यतीति चण्डो ।
भीमरथी स्त्री० 'सप्तसप्ततिमे वर्षे, सप्तमे मासि सप्तमी । रात्रि
भीमरथी नामे'त्युक्तायां रात्रौ ।
भीमसेन पु० युधिष्ठिरावुक्ते मध्यमपाखण्डे, कर्पूरभेदे च ।
भीमैकादशी स्त्री० भीमेनोपाख्या एकादशी शाक० । माघ-
शुक्लैकादश्याम् ।
भीर लि० भी-क्त् । भययौ । शतावर्था, कण्टकावर्था, शत-
पटिकायां, कायायां योषिति च । स्त्री० वा जह् । भययुक्ता
यां योषिति । [भवयुक्ते लि० ।
भीरुक् पु० भी-क्त् कन् । शृगाले । व्याघ्रे । इत्युभेदे च ।
भीरुपत्नी स्त्री० भीरुणि पञ्चाणि यस्याः । शतसूत्र्याम् ।

भोलु लि० भो-कु। भयशीवे। क्लुकन्। तत्र। भङ्गते पु०।
भोषण पु० भोषयते भो-षिच्-ल्यु भोषादेशः। भयानकरसे,
कुन्दरुके, हिताने, शङ्कयाञ्च। महादेवे-कपोते च कु०।
गाई दाखणे च लि०।

भोष्ण पु० भो-मन् सुक् च। भयानकरसे। भयहेतौ लि०।
गङ्गागर्भजे शान्तसुषुते स्वनामस्थिते कुर्वन्ने चित्तिये पु०।
भोष्णजननी स्त्री० इत०। गङ्गायाम्। भोष्णप्रभृतयोष्यत्।
भोष्णपञ्चक न० भोष्णेनोपदिष्टं पञ्चकम्। कार्तिकशुक्लैका-
दश्यादिषु पञ्चसु तिथिषु, तत्कर्त्तव्ये व्रतभेदे च।

भोष्णाटमी स्त्री० इत०। भोष्णस्य देहत्यागदिवसे साधयुक्ता-
दश्याम् अतस्तस्मिन् दिने सर्ववर्णैस्तस्य तर्पणं कार्यम्।
भुक्त लि० भुज-कर्मणि क्त। भक्षिते। भाषे-क्त। भक्षणे न०।
भुक्तचसृज्झात लि० पूर्व भुक्तं पश्चात् ससृज्झातं त्यक्तम्।
भोजनोत्तरं त्यक्ते अन्नादौ।

भुक्ति स्त्री० भुज-क्तिन्। भोजने भोगे, च व्यागमो निम्बलस्तत्
भुक्तिः स्तोत्राणि यत् नो' इति स्रुतिः।
भुक्तिप्रद पु० भुक्तिं भोगं भोजनं वा प्रददाति स्वल्पायास-
भक्ष्यत्वात्। स्रुते।

भुग्न लि० भुज-सोटने क्त। रोगादिना कुटिलीकते। [भुग्ः
भुज सोटने लृ० प० सक० अनिट्। भुजति अभौचौत्। त
भुज भक्षणे आ० पालने पर० सक० र्धा० अनिट्। भुङ्क्तेऽन्नम्
अभौचौत्। भूमिं भुनक्ति पालयति। 'दिवं सत्त्वानिव
भोक्षते नहीमिति' रघुः भुक्तः।

भुज पु० स्त्री० भुज्यतेऽनेन भुज-घञर्थे क। बाही, करे, निकोष
चतुष्कोणादिलेखरेष्वस्त्राविशेषे लीलावत्यादौ प्रसिद्धे 'तथा
यते तद्भुजकोटिघात' इति लीलावती।

भुजग पु० भुज-वक्तृणे क भुजः कुटिलीभवन् सन् गच्छति
गम-ड। सर्पे, अल्लेषान्नले च।

भुजगान्तक पु० इत०। गरुडे। भुजगनाशनादयोष्यत्।
भुजगाशन पु० भुजगान् अस्माति अश-ल्यु। गरुडे, भुजग-
भक्षकादयोष्यत्। [अल्लेषान्नले च।

भुजङ्ग पु० भुजः सन् गच्छति गम-सङ्घट्टिङ्। सर्पे, जारे,
भुजङ्गप्रयात न०। हादशाक्षरपादके कुन्दोभेदे।

भुजङ्गसं पु० भुजः कुटिलीभवन् सन् गच्छति गम-सङ्घट्टिङ्।
सर्पे, अल्लेषान्नले च। सीसके न०। [ली०। राक्षसायाम्।

भुजङ्गाक्षी स्त्री० भुजङ्गस्येवालि पुष्यं यस्याः पत्न्यं सभा०
भुजङ्गाख्य पु० भुजङ्गतस्या आख्या यस्याः। नागकेशरे।

भुजशिरस् पु० इत०। स्वयदेये।

भुजान्तर न० भुजयोरन्तरं मध्यम्। क्रीडे।

भुजिष्य पु० भुज-कियन्। दासे, रोगे, स्वतन्त्रे, हस्तस्त्रले च।
दाखां, वेश्यायाञ्च स्त्री०। [ईशसंख्यायाञ्च।

भुवन न० भवत्पल भू-क्युन्। जगति, जने, आकाशे, चत-
भुवनकोष पु० भुवनस्य कोष इव। भूगोले ज्योतिषमन्यभेदे च

भुवर् अव्य० भू-अच्-वुन् क्तिञ्। आकाशात्मके द्वितीये लोके।
भुवर्लोक पु० कर्म०। भुरादिप्रलोकमध्ये द्वितीयलोके।

भू प्राप्नो च० आ० सक० सेट्। भावयते अवीभवत।

भू प्राप्नो भ्वा० ङ० सक० सेट्। भवति-ते अभूत् अभविट्।

भू राडौ अव्य० चिन्तने मिश्रणे च सक० चुरा० उभ० सेट्।
भावयति-ते अवीभवत्-त।

भू सत्तायां भ्वा० पर० अव्य० सेट्। भवति अभूत्। [यज्ञान्नौ च
भू स्त्री० भू-संप० क्तिप्। पृथिव्याम्, एकसंख्यायां, स्थानभावे-

भूकन्द पु० भुवः कन्द इव। (यलकुङ्कि)। सङ्गाथावणिकाद्वये
भूकदम्ब पु० भुवि कदम्ब इव। (कोकसिम्) अलम्बुसदृशे।

भूकदम्बका पु० भुवि कदम्ब इव कायति कै-क। खवान्याम्।
भूकम्प पु० इत०। लोकानामनिट्स्वरूपे अद्भुतरूपे पृथिव्याः
स्वयं चलने।

भूकुम्भी स्त्री० भुवि कुम्भीव। भूमिपाकलौ।

भूकुम्भाण्डी स्त्री० भुवि कुम्भाण्डोव। वदय्याम्।

भूकेश पु० भुवः पृथिव्याः केश इव। वटं, शैवले च।

भूखर्जुरी स्त्री० भुवि लग्ना खर्जुरी शाकः। लुङ्गसर्ज्ज्याम्
भूमिखर्ज्ज्यादयोष्यत्।

भूगोल पु० भूगोल इव। गोलाकारे भूखण्डे तत्राभास-
रूपादिकं दृष्टदभिधाने 'मध्ये समन्तादण्डस्य भूगो-
लो योनि तिष्ठति। विभाषः परमां शक्तिं ब्रह्मणो भार

आत्मिका'मिति सूर्यसिद्धान्तः।

भूच्छाया स्त्री० भुवच्छाया। सूर्यकिरणसम्पर्कवशात्। जाय-
माने राक्षसपहाभिधाने तमसि अव्यकारे।

भूजस्य स्त्री० भुवो जम्बूरिव लाडलात्। गोपुत्रे, विकङ्कतफले
च (वद्वि) इत०। लुट्जम्बाम्। भूमिजम्बादयोष्यत् स्त्री०

भूत न० भू-क्त। न्याये, उचिते, पृथिवीजलतेजोवायुगगनरूपेषु
गन्धादिविशेषगुणवस्तु इत्येषु, जन्तुषु चत्वे, यथायं, वास्तविके,

'भूतसम्यक्तपश्यन्तं हीयते व्यवहारत इति स्रुतिः। तत्त्वानुस-
न्धाने च 'ब्रह्म निरस्य भूतेन' इति स्रुतिः। पिशाचादौ,

कुम्भारे, योगीन्द्रे, कृष्णपले प्राणिनि च पु०। अतीते
उत्ते, सद्ये, प्राप्ते, सत्वे च लि०। कृष्णवहईश्यां स्त्री० टाप्

भूतकेश पु० भूतानां केश इव। (भूतकेश) नामके कृष्णभेदे

स्त्रीत्वमपि सा च तत्त्वश्रेयकालिकायां च टाप् । नीलसिंखधरे ङीप्
भूतगन्धा स्त्री० भूतः प्रभूतः गन्धो यस्याः । सुरानामगन्धद्रव्ये
भूतघ्न पु० भूतं हन्ति हन-टक् । भूर्जपत्रे तद्धारणे हि बालयच्-
भूतादिनिवारणम् । भूतं प्राकृतं गन्धं हन्ति अचः करोति
लघुने, उड्रे च । भूतनाशके त्रि० । तुलस्यां स्त्री० ङीप् ।
भूतचतुर्दशी स्त्री० भूतप्रिया चतुर्दशी तदुद्देशेन तस्यां दीप-
दानात् । अश्विनकृष्णपक्षचतुर्दश्यां दीपान्वितामावा-
स्यापूर्वतिथौ यमचतुर्दश्याम् ।

भूतजटा स्त्री० भूतस्य जटेव । जटामांस्याम् ।

भूतद्राविन् पु० भूतान् द्रावयत्यनसारयति द्रु-णिच्-यिनि ।
रक्तकरवीरकले, भूतकुशडले, शाखोटडले च ।

भूतद्रुम पु० भूतश्च द्रुमः । श्लेष्मातकडले । भूतडलादयोष्यत्
भूतधात्री स्त्री० भूतानि जन्तून् धारयति धा-हच् ङीप् ।

पृथिव्याम् । [वटुकस्तोत्रम् । भूतेशभूतपत्न्यादयोष्यत्
भूतनाथ पु० इत० । शिवे, वटुकभैरवे च । भैरवो भूतनाथश्चेति
भूतनाशन न० भूतान् नाशयति नश-णिच्-य्यु । रुद्रास्ते ।
सर्पे, भस्मातके च पु० ।

भूतपक्ष पु० भूतप्रियः पक्षः अश्वकारवत्त्वात् । कृष्णपत्रे ।

भूतपत्नी स्त्री० भूतश्च कृष्णं पत्रं यस्याः । कृष्णतुलस्याम् ।

भूतपुष्प पु० भूतश्च कृष्णं पुष्पं यस्य । श्लोणाकडले ।

भूतभावन पु० भूतानि पृथिव्यादीनि भावयति जनयति भू-
णिच्-य्यु, भूता सत्त्वा यथासां भावना यस्य वा । विष्णौ,
वटुकभैरवे च 'भूतात्मा भूतभावन' इति । तयोः स्तोत्रे ।

भूतयज्ञ पु० भूतान् प्राणिनो वायसादीन् उद्दिश्य यज्ञो
बलिः । नित्यं षडहस्यकर्त्तव्यपञ्चयज्ञानर्गते बलिवैश्वदेव
कर्माणि 'भूतेश्वो बलिहरणं भूतयज्ञ' इति स्मृतिः ।

भूतल न० भूरेव तलम् । पृथिव्याम् । इत० । पाताले भूमेरधोभागे

भूतलिका स्त्री० भूतलं पातालं सूक्ष्मेनास्त्वस्याः ठन् । प्रका-
याम् (पिङ्गिङ्गाक) वज्रद्वारगमूलत्वात्स्थालयात्वम् ।

भूतवास पु० इत० । (वयङ्गा) विभीतकडले । भूतावासादयोष्यत्
भूतशुद्धि स्त्री० भूतानां देहारम्भकपृथिव्यादीनां शुद्धिर्भावना
विशेषात् शोधनम् । तन्मादौ प्रसिद्धे देहारम्भकचतुर्विंशति
तत्त्वानां भावनाविशेषेण संस्कारेण देवरूपतासम्पादने ।

भूतसार पु० भूतश्च कृष्णः सारोऽस्य । श्लोणाकडले ।

भूतहन्त्री स्त्री० भूतान् तद्भयं हन्ति हन-हच् ङीप् । बन्ध्या-
ककौशां, श्वेतद्रव्यायाञ्च तद्धारणे हि स्त्रीणां प्रजाप्रति-
रोषकभूतभयनाशः ।

भूतहर पु० भूतान् हरति अपसारयति हृ-अच् । युगुलो

भूतहारिन् पु० भूतान् हरति स्थानान्तरं नयति हन-यिनि ।
देवदाहडले । [स्नानाभख्याते एते

भूतारि पु० भूतानां पिशाचातामकुशद्रवापसारकत्वात् ।
भूतात्मन् पु० भूतानि पृथिव्यदीनि पञ्च द्रव्याणि आत्मा स्वरूपं
यस्य । देहे । भूतानि पञ्च द्रव्याणि भूताः प्राणिनश्च आत्मा
स्वरूपं यस्य । परब्रह्माणि, 'सर्वं खल्विदं ब्रह्म तत्त्वता-
नि'ति स्मृतिः । सर्वभूतात्मने हिरण्यगर्भे, विष्णौ, वटुक
भैरवे च 'भूतात्मा भूतभावन' इति तयोः स्तोत्रे ।

भूतारि पु० इत० । हिङ्गौ तद्भयं हि भूतापसरणम् ।

भूतालो स्त्री० भूतानीव अलति प्रथामोति अल-अच् गौरां
ङीप् । भूमिरालौ, मूषल्याञ्च । [विभीतकडले च

भूतावास पु० भूतानां प्राणिनामावासः अधिष्ठानत्वात् । विष्णौ,
भूति स्त्री० भूक्तिन् । भवने, अणिमाद्युदधिधैर्य्ये, शिवाङ्ग
भस्मनि, भूतये, सम्पत्तौ, जात्यां, उद्दिनामौषधे च ।

भूतिक पु० भूत्वा सम्पत्त्या कायति कै-क । भूतिस्त्वे, यमान्याञ्च
चन्द्रे, कटफले कस्तूषे च न० । पु० वः दीपः । भूतीकोष्यत्
भूतृण न० भूतः तृणं गन्धवत्त्वात् (गन्धखड) तृणभेदे । रोहि-
पत्रेण पु० । [कल्याम् (उन्दुरकानि)

भूद्रीभवा स्त्री० भूदर्या भूमिविले भवति भू-अच् । आसु-
भूदार पु० भवं दृणाति खनति सुसाद्यार्थम् दृ-अच् । गूकरे
भूदेव पु० भुवि देव इव । विभे ।

भूधर पु० भवं धरति धृ-अच् । पर्वते । [लक्याम्

भूधात्री स्त्री० भुवि लग्ना धात्री आसलकी शाक० । भूस्याम-
भूनिष्प पु० भुवि लग्नः निष्पः शाक० । (चिराता) लुपभेदे ।

भूनीप पु० भुवि लग्नो नीपः शाक० । भूमिकदम्बे ।

भूप पु० भवं पाति पा-क् । भूमिपाले भूमिपादयोष्यत् ।

भूपद् पु० भुवि पदं मूलं यस्य । डल्लमाले । सक्ताकायां स्त्री० ङीप्

भूपलाश पु० भुवि पलाशं यस्य । विशल्यकारके लुपभेदे

भूपाल पु० भवं पालयति पाल-अच् । भूपतौ ।

भूपेष्ट पु० भूपेष्टः । राजादनीष्टले (पिशाचात्) तद्दीजस्य
चिरञ्चि इति ख्यातस्य राजप्रियत्वात्पालत्वम् ।

भूभुज पु० भवं भुङ्क्ते भुनक्ति पालयति वा भुज-क्लिप् । भूपाले

भूभृत् पु० भवं विभक्तिं धारयति, पालयति वा भृ-क्लिप् ।
पर्वते, भूपाले च ।

भूमन् पु० बहोर्भावः इभनिच् नि० बहोर्भादेशः । वडले ।

भूमि(मी) स्त्री० भवन्त्यङ्गान् भूतानि भूमिक् वा ङीप् । पृथि-
व्याम्, स्थानमात्रे, जिह्वायां, योगशास्त्रोक्ते योगिनां चित्त-
रुभवस्थानभेदे, एकसङ्ख्यायाञ्च ।

भूमिका स्त्री० भूमिरिव कायति कै-क । रचनायां 'अन्व-
रूपैर्यदन्यस्य प्रवेशस्तत्र भूमिजेत्युक्ते नाथे-अभिनेयपालादि-
वेशान्तरपक्षे यन्त्रे-वस्तव्यकथोद्घाते, कलायाश्च 'नैया-
यिकादिभिरात्मा प्रथमभूमिकायामवतारित इति सांख्य-
प्रवचनभाष्यम् ।

भूमिचक्राक पु० भूमिलम्नः चक्रकः शकः । (भूचक्रापा) दृष्टमेदे
भूमिज पु० भूमेर्जायते जन-ड । मङ्गलपक्षे, नरकासुरे,
भूमिकदम्भे, मनुष्ये च । भूमिजातमाने लि० ।

भूमिजगुगुल पु० कर्म० । आशापुरजाते गुगुलौ ।

भूमिपिशाच पु० भूमौ पिशाच इव । तालडले ।

भूमिमण्डल पु० भूमिं मण्डयति मण्ड-अण् । (हापरमालि)
लताभेदे । [माधवीलतायाम् ।

भूमिमण्डपभूषण स्त्री० भूमिं मण्डपइव भूषयति भूष-ल्यु ।

भूमि(नी)रुह पु० भूम्यां भूमौ वा रोहति रुह-क । दृष्टे ।
भूहृदादयोत्यल । [यिच्-ल्यु । शवे नृते ।

भूमिवर्द्धन पु० भूमिं वर्द्धयति स्वेदेहस्यपार्ष्णिवायोपचयेन, दृध-

भूमिष्ठ पु० भूमौ तिष्ठति स्था-क अन्व० षलम् । भूष्ठस्ये ।

भूमिस्पृश पु० भूमिं स्पृशति स्पृग-क्तिन् । वैश्ये, मनुष्ये, चौर-
भेदे खड्गे, अन्वे च ।

भूमौन्द्रे पु० भूमौ इन्द्र इव । नृपे । [सुप्ते

भूम्यामलकी स्त्री० भूमिलम्ना कामलकी शकः । खनामख्याते

भूम्यामली स्त्री० भूम्या सह कामलति सम्बन्धाति काम-मठ
अच् गौ-ङीष् । भूम्यामलक्याम् ।

भूयस् अन्व० भुवे भावाय यस्मिन् यस्-भावे क्तिप् । पुनरर्थे

भूयस् लि० अतिशयेन बह्वः इत्यसु नि० बहुभोर्भादेशः ।
बहुतरे । स्त्रियां ङीप् । [प्रचुरे च ।

भूयिष्ठ लि० अतिशयेन बह्वः इत्यसु नि० भादेशः । बहुतरे,

भूयुक्ता स्त्री० भुवा युक्ता संवत्ता । भूमिखर्जूर्याम् ।

भूरि पु० भू-क्तिन् । विष्णौ, शिवे, इन्द्रे च । स्वर्गे न०
प्रचुरे लि० । [गन्धर्वाये ।

भूरिशब्दा स्त्री० भूरिः प्रचुरो गन्धो यस्याः । सुरानाम-

भूरिशम पु० भूरि भारयुक्तेऽपि बह्व गच्छति गम-अच् । गर्हभे

भूरिदग्धा स्त्री० भूरीणि दग्धानि निर्यासा यस्याः । दृष्टिकालौ

भूरिपुष्पा स्त्री० भूरीणि पुष्पायस्याः । शतपुष्पायाम् ।

भूरिफेना स्त्री० भूरीणि फेनायस्याः । (वासकया) सप्तलहणे

भूरिवला स्त्री० भूरीणि बलानि यस्याः ५ व० । अतिबलायाम् ।

भूरिमल्ली स्त्री० भूरि बह्व यथा स्यात् यथा भवति मल-लच्
गौरा०ङीष् । अन्वययाम् ।

भूरिमाय पु० भूरयः मायः यस्य । शृगाले ।

भूरिशस् अन्व० भूरि-शस् । बहुश इत्यर्थे ।

भूरिश्रवस् पु० चन्द्रवंशे सोमदत्तसुते नृपभेदे ।

भूशङ्गी स्त्री० भुवं रुशति आच्छादयति रुडि आहतौ
(माधवदत्तौ पठितः) अण् । (हातिगुंडा) दृष्टमेदे ।

भूर्ज पु० कर्ज-अच् ७त० । खनामख्याते वल्कप्रधाने दृष्टे ।
'भूर्जोत्पत्तः स्वर्गवतीर्दधाना' इति कुमारः ।

भूर्जपत्त पु० भुवि-कर्जं पत्तं यस्य । खनामख्याते दृष्टे
भूर्जत्वचादयोत्यल । [योग्यस्थाने लोके ।

भूर् पु० भू-रुक् । अन्नरीचलोकादधःस्थे चरणसंज्ञार-

भूर्लग्ना स्त्री० भुवि लग्ना । शङ्खपुष्पायाम् । [यिादयोत्यल ।

भूर्वदरी स्त्री० भुवि लग्ना वदरी । लुद्रकोव्याम् । भूमिवद-

भूष मण्डने वा चु० उभ०पक्षे स्वा०पर०सक०सेट् । भूषयति-
ते भूषति अकृभुषत्-त अकृभीत् ।

भूषण न० भूषतेनेन भूष-करणे ल्युट् । अलङ्कारे किरी-
टादौ । भावे ल्युट् । भूषायाम् ।

भूषा स्त्री० भूष-अ । मण्डनक्रियायाम् ।

भूषित लि० भूष-क्त । अलङ्कृते ।

भूषा लि० भू-गन्तु । भवनशोभे ।

भूषाण न० भूषकृणस् पृ० सुम् । भूषणे ।

भृ भरणे स्वा०उभ०सक०अनिट् । भरति-ते अभर्षीत् ।

भृ धारणे, पोषणे च जु० उभ०सक०अनिट् । विभर्त्ति विभृते
अभर्षीत् अमृत । विभर्त्तासास-वभार । अणु भरणुः ।

क्ति-सप् च । अन्वितः ।

भृकुंस(य) पु० भुवा कुंसा(शा) इज्जितज्ञापनं यस्य पृ० भुवः
संप्रसारणम् । स्त्रीविशधारिणि ङटे ।

भृकुटि(टी) स्त्री० भुवः कुटिः भङ्गः संप्रसारणं वा ङीप् ।

भृभङ्गे । रचितभृकुटिबन्धं नन्दिना द्वारिखड्गे इति हरविलासः

भृगु पु० अस्त्र-कृ पृ० । सनिभेदे शिवे, पुत्रपक्षे, पर्वतसानी,
जमदग्नी, उच्चप्रदेशे वा । भृगोगोलापत्यम् अण् बहुष लुक् ।

भृगवंशे च०व० । [हृदयपतिवौ हि तेन रक्षा कृता

भृगुपति पु० भृगूणां भार्गववंशस्य पतिः । परशुरामे, तेषां

भृगुसुत पु० इत० । परशुरामे, शुक्राचार्ये च ।

भृङ्ग पु० भृ-गन् कित् लुट् च । अमरे कविकविङ्गने, भृङ्ग-
राजे, जारे, भृङ्गारे, भृङ्गरोमे च । अभ्रजे, शुद्धत्वचि न०

भृङ्गजा स्त्री० भृङ्गइव जायते जन ड । भार्यायाम् । अणुवचन्ने न०

भृङ्गपर्णी स्त्री० भृङ्गइव कणां पर्णं यस्याः ङीप् । कृष्णै-
लायाम् । स्त्राये कन् । अन्वे ।

भङ्गप्रिया स्त्री० इत० । साधवीलतायां प्रचुरमधुमत्वात् तत्-
प्रियत्वम् । [नलोपः । भङ्गराजे (केयुरिया) ।

भङ्गराज पु० भङ्गान् रजयति अन्तर्भूतस्यै रन्ज-अच् ए०

भङ्गराजस् पु० भङ्गान् रजयति अन्तर्भूतस्यै रन्ज-अच्
नलोपः । भङ्गराजे । [केयुरिया) । लुपभेदे ।

भङ्गराज पु० भङ्गान् रजयति रन्ज-णिच्-कनिन् नि० इत० ।

भङ्गरिट्टि (टि) पु० भङ्गद्वय रटति अच्, इन वा घृ० अतश्चत् ।

शिवपार्श्वचरभेदे । [भेदे

भङ्गरोल पु० भङ्गद्वय रौति रु-लच् । (भीमरुल) ख्याति कीट

भङ्गवल्लभ पु० इत० । धाराकदम्बे, भूमिकदम्बे च । भङ्गद्वय

वल्गुभः । भूमिजन्तुस्त्री० । [यूथिकायाम् (युद)

भङ्गानन्द स्त्री० भङ्गान् आनन्दयति आनन्द-णिच्-अच् ।

भङ्गाभीष्ट पु० अभि-रप त इत० । आग्रहणे ।

भङ्गार पु० विभर्त्ति जलं भ-आरक् नि० । स्वर्णभयजलपात्रे,

जलपात्रभेदे च (भारो) । भङ्गद्वय चच्छति च-अच् ।

भङ्गराजे । लवङ्गे, सुवर्णे च न० । भिक्षुनामकोटे स्त्री०

गौराङ्गी । स्वार्थे कन् । तलैव ।

भङ्गि पु० भ-गन् रुट् च । शिवपार्श्वचरभेदे ।

भङ्गिन् पु० भङ्ग अत्यर्थे इति । शिवपार्श्वचरभेदे वट्टचे च ।

भङ्गी स्त्री० भ-गन् कित् रुट् च गौराङ्गी । अतिविषादाम्

भङ्गीफल पु० भङ्गा अतिविषादा इव फलमस्य । आन्नातके

भङ्गेष्टा स्त्री० इत० । द्रवतुकायां भार्या, तरुणां काकजन्ताञ्च

भङ्ग मर्जने भा० आत्म० सक० सेट् । मर्जते अभर्जित ।

निठायां नेट् भक्तः । [भाजनालोला) मर्जनपालभेदे

भङ्गजन पु० भङ्गातेऽनेन भ्रसज-ल्युट् ए० संप्रसारणम् ।

भङ्गक लि० भ-क्त स्वार्थे कन् । वेतनेन कर्षकरो, 'भङ्गकाध्या-

पको यये'ति मनुः । [सूत्ये च ।

भङ्गि स्त्री० भ-क्तिन् । भरणे, पोषणे वा करणे क्तिन् । वेतने,

भङ्गिभञ्ज् लि० भङ्गि वेतनं भुङ्क्ते भुज-क्तिप् । वेतनोपजी-

विनि कर्षकरो ।

भङ्ग पु० भ-क्यप् हक् च । दासे । भरणीये लि० । भावे क्यप् ।

भरणे स्त्री० टाप् । 'कुमारभत्याङ्गयलै'रिति रघुः ।

भङ्ग(भ)मि पु० भ्रम-इन् ए० वा संप्रसारणम् । (घूर्णा) वायुभेदे,

ध्वमये च । 'किञ्च चक्रभ्रमिकादिना पुष्प' इति नैषधम्

भङ्ग अधःपतने दि० पर० अल० सेट् । भङ्गति । अभङ्गत् अभ-

यति । क्ता वेट् ।

भङ्ग न० भङ्ग-क् । अतिशये । तद्वति लि० ।

भङ्ग लि० भ्रज-क्त । जकोपसेके पिना बाकुकाभिलसंयोगेन पके

भृ मर्जने भर्त्तने भरणे च क्वादि० पर० सक० सेट् । भङ्गाति
अभारीत् । [मण्डूकप्रख्यां स्त्री० ङीप् ।

भेज पु० भी-कन् कश्च नेत्स् । (व्याङ्) जन्तुभेदे, जेचे च ।

भेकपर्णी स्त्री० भेकद्वय प्रथमस्याः ङीप् । मण्डूकप्रख्याम्

भेङ्ग पु० भी-ङ् तस्य नेत्स् । भेपे, (भेङ्गा)

भेद् पु० भिद-घञ् । पृथक्करणे अन्यतो विशेषे, राश्यां विपक्ष

शास्त्रार्थे तत्पक्षीयांश्यादिभेदेन, न्यायमतेनोक्तं अन्योक्त्या

भावे च यथा वडात् पटस्य भेदः (तादात्म्येनाभावः)

भेदक लि० भिद-घञ् । रेचके, विदारके, भेदकारके, विशेषणे च

भेदन लि० भेदयति भिद-घञ् ल्यु । विरेचने, विशेषणे च

हिङ्गौ अल्लवेतसे पु० न० । भिद-भावे ल्युट् । विदारणे

भेदित लि० भिद-घञ्-क्त । विदारिते, भिजे च । [यदि'ल्लभरः

भेद्य लि० भिद-घञ् । विदार्ये विशेष्ये च । 'विषयेषां भेद्यगामि

भेरि(री) स्त्री० भी-क्ति वङ्गा० नि० वा ङीप् । उच्छिदकायाम्

पट्टे 'रवः प्रगल्भाकृतभेरिस्तम्ब' इति कुमारः इत्यु-

क्त्वलदत्तः 'ततः शङ्खाच्च सेर्य'चेति गीता ।

भेल पु० भी-रन् रल्ल लः । नद्यादितारणार्थं जुवे (भेला)

ख्याते, पदार्थे । स्वार्थे कन् तलैव । [चङि न लृश्चः

भेष भये भा० उभ० अक० सेट् । भेषति ते अभेषीत् अभेषित ।

भेषज न० भेष-वञ् । भेषं रोगभयं जयति जि-ङ् । औषधे ।

भेषजाङ्ग न० इत० । औषधस्य अरुपेये वस्तुनि ।

भैक्ष न० भिक्षवै तत्पसूहो वा अण् । भिक्षायां, भिक्षासमूहे च

भैक्षचर्या स्त्री० चर-भावे क्यप् इत० । भिक्षाक्रियाकरणे ।

भैक्ष्य न० भिक्षायां समूहः ष्यञ् । भिक्षासमूहे ।

भैमी स्त्री० भौमेनोपासितां तस्मै वा अल्यङ् ङीप् । माघशुक्ल-

तादश्याम्, भौमराजस्य पुत्र्यां दम्पत्यन्ताम् । 'विहाव

भौमोमपदपया कवे'ति नैषधम् ।

भैरव न० भीरोरिदम् अण् । भवे; तद्वति लि० । नाश्वादिप्रसिद्धे

भवान्ते रसे । भवसाधने लि० स्त्रियां ङीप् । शङ्करे तदव-

तारभेदे रागभेदे, नदभेदे च पु० । शिवपत्न्यां स्त्री० ङीप्

भैषल्य न० भेषजमेव भिषजः कर्म वा ष्यञ् । औषधे ।

भो अल्य० भा ङी । शब्दोधने ।

भोग पु० भुज-कर्मादौ घञ् । सुखे, सुखदःखाद्युत्पत्ते, पक्ष

स्त्रीणां भाटकादिकसे वेतने, वर्षस्य फल्पायां, तत्कावे, धने,

पालने, आहारे च । स्वार्थे आद्यच् । एवं । आचारे घञ् ।

देष्टे, दाने च । ज्योतिषोक्ते द्वाह्यायां तत्तद्ग्राहिस्थितौ, भूध्या-

दिषु उत्पन्नवृक्षविनियोगे, द्रष्टव्यविनियोगे च 'तन्मूनाद्यवि-

भक्तानां भोगं नैव प्रदापयेदिति श्रुतिः ।

भोगदेह पु० भुज्यते सुखदुःखादिकसत्त्व भुज-आधारे धन-
कर्मे । पुष्यपापफलभोगर्थे देहे, 'प्रितदेहं परित्यज्य भोग-
देहं प्रपद्यते' इति स्मृतिः ।

भोगभूमि स्त्री० भोगस्त्रैव भूमिः स्थानं । भारतवर्षादिके वर्षे
तत्र हि भोगएव न कर्म इति शास्त्रे स्थितम् ।

भोगवती स्त्री० भोगः सर्पगरीरं भूजाटस्वस्थाम् मत्तुप्यस्य
वः । पातालगङ्गायाम् 'भोगवती च पाताले' इति पुराणम् ।

भोगिन् स्त्री० भोग+अङ्गवे इति । सर्पे, ऋषे, यासाध्यन्ते,
नापिते च । भोगयुक्ते लि० भोगवदादयः सर्पे । भोगयुक्ते लि०

भोगिवल्लभ पु० इत० । चन्दने ।

भोगीन्द्र पु० भोगिनामिन्द्रः स्वाभिवात्, भोगो इन्द्र इव
वा ; अनन्तदेवे वायुकौ च भोगीशादयोप्यत्र ।

भोग्य न० भुज-ग्यत् कृतम् । धने, धान्ये च । भोगार्हे लि०
भोगार्हस्त्रियां, वेष्टायाम् स्त्री० ।

भोज पु० भुज-अच् । स्वान्नस्थिते देशभेदे धारापुरस्य
नक्षत्रभेदे भन्यः श्रीभोजराजस्त्रिभुवनविजयीत्युद्धृतः ।

भोजकट पु० भोजस्थे देशे ।

भोजन न० भुज-ल्युट् । कठिनद्रव्यस्य गलनलाभः संभोजने ।

भोज्य लि० भुज-ग्यत् भवणार्थत्वात् कृतम् । भक्षणीयद्रव्यमात्रे

भोटाङ्ग पु० (भोटान्) देशभेदे ।

भोश् अच् भ्रा-डोषि । सम्बोधने, प्रश्ने विधादे च ।

भौतिक लि० भूतानि पृथिव्यादीनि पिशाचान् वा अधिकृत्य
जातानि ठक् । भूताधिकारेण जाते उपद्रवे व्याख्यातो ।

भौम पु० भूधरपत्यं तस्या इदं वा अच् । नरकाधुरे 'तत्र
भौमे गते जेतुंमिति माघः । सङ्कल्पये च । भूमिभवे लि०

भौमरत्न न० भौमप्रियं रत्नं शाक० । प्रभावे ।

भौमिक लि० भूमौ अधिकृतः ठक् । भूम्यधिकारिणि ।

भौरिक लि० भूरिणि स्वर्गे अधिकृतः ठक् । स्वर्गाध्यक्षे ।

भ्यस भवे भ्रा० भ्रा० अक० सेट् । भ्यसते अभ्यसिष्ट ।

भ्रज गन्धे भ्रा० पर० अक० सेट् । भ्रजति अभ्राणीत् अभ्रणीत्
अभ्रकुं(श)स पु० भ्रवा कुं(श)माया यस्य पु० नि० । अभ्रकुंशस्यार्थे ।

भ्रकुटि(टी) स्त्री० भ्रुवः कुटिर्भङ्गः पु० वा क्रीप् । भ्रूभङ्गे ।

भ्रम चलने भ्रा० पर० अक० सेट् । भ्रमति अभ्रमत् अभ्रमीत्

भ्रम चलने दिश० पर० अक० सेट् गमा० । भ्राम्यति अभ्रमीत्

भ्रम चलने, भ्रा० पर० अक० सेट् । भ्रमति अभ्रमीत् कषा०

भ्रमलः दम्भमलः (चण्डि न लुप्तः । ज्वला० भ्रमः भ्रमः ।

भ्रम पु० भ्रम-अच् । विद्याज्ञाने (अथवाभूतस्य वस्तुनोऽन्व-
याक्षणे ज्ञाने) जडनिर्गमस्थाने, कुन्दे, (कुट्) भ्रमये च ।

भ्रमर पु० भ्रम-करन् । मधुकरे ।

भ्रमरक पु० भ्रमर इव कार्यति क्री-क । ललाटलम्बिते भ्रमर-
तुल्ये चूर्णकुल्ले । स्वार्थे कन् । भ्रमरे, यङ्गवान्मुपिकायाश्च

भ्रमरप्रिय पु० इत० । धाराकदम्बे ।

भ्रमरातिथि पु० भ्रमरः अतिथिर्यस्य । चम्पके ।

भ्रमरानन्द पु० भ्रमरान् आनन्दयति आनन्द-णिच्-
अच् । वकुले । [ललाटस्थिते भ्रमरतुल्ये चूर्णकुल्ले ।

भ्रमरालक पु० भ्रमर इव अलति पथ्यांगेति अल-स्युल् ।

भ्रमरी स्त्री० भ्रम-करन् गौ-डोष । जतुकायां भ्रमरभायां वाश्च

भ्रमरेष्ट पु० इत० । श्लोकादष्टे । भार्यां भूमिजश्चाश्च स्त्री०

भ्रमरोत्सवा स्त्री० भ्रमराणां सुखयो मोदोयत् । माधवीकृत्याम्

भ्रमरा यधःपतने दि० पर० अक० सेट् । भ्रमयति अभ्राणीत् अभ्र-

णीत् । क्वा वेट् ।

भ्रष्ट लि० भ्रग-क्त । च्युते यधःपतिते ।

[वभ्रञ्ज

भ्रसज पाके तु० अक० अयिन्ट् । भ्रजति अभ्राणीत् । वभर्ज-

स्वाज दीप्तौ भ्रा० अक० अक० अक० सेट् । भ्राजते अभ्राजिष्ट

भ्रजे वभ्राजे । चण्डि वा लुप्तः । अथु भ्राजयुः ।

भ्राजिष्णु लि० स्वाज-इच्छुत् । दीप्तिशीले ।

भ्राट् पु० भ्राज-ल्युट् पु० । एकप्रितजाने (भाट्) इति ख्याते

स्वसा सहोक्तौ । भ्राट्भगिन्योः द्विव० ।

भ्रातृज पु० भ्रातृजायते जन-ड । भ्रातृपुत्रे । तत्कन्यायां स्त्री०

भ्रातृव्य पु० भ्रातृः पुत्रः भ्रातृ-व्यत् । भ्रातृपुत्रे, शत्रौ च

भ्रातृश्वशुर पु० भ्रातापि पत्युर्ज्येष्ठभ्रातापि श्वशुरस्थानीयस्तत्

पितृतुल्यत्वात् । (भाशुर) भर्तुर्ज्येष्ठभ्रातरि 'भर्तुश्चशुरता

ज्येष्ठे' इति भारतान्तरम् ।

[लि०

भ्रातृव्य पु० भ्रातृपत्यविति वा ऊ । भ्रातृपुत्रे भ्रातृसत्त्वभ्रिणि

भ्रान्त न० भ्रम-भावे क्त । भ्रमये 'जनस्थाने भ्रान्ति' इति

नाटकम् । कर्त्तरि क्त भ्रियान्नामयुक्ते, भ्रमणयुक्ते च

लि० । पुस्तरे पु० ।

भ्रान्ति स्त्री० भ्रम-क्तिन् । भ्रमणे, अयथार्थज्ञाने च ।

भ्रान्तिमत् पु० अलङ्कारोक्ते अर्थालङ्कारभेदे ।

भ्रामक पु० भ्रमयति भ्रम-ण्युल् । शृगावे, धूर्त्ते, स्त्रियां वर्त्ते

मणौ, अयस्थाने प्रसारे च ।

भ्रामर न० भ्रमरेण संबद्धं सन्नादितम् अस्तेदं वा अण्

मधुनि । भ्रमरस्यभ्रिणि लि० अयस्थाने पु० । 'भ्रामरं

रूपं तत्प्राप्तं स्वेयमपद्रपद्र' पितृपत्यव्य 'भ्रामरीति च मां

लोका' इति चण्ड्यास्तोत्रे चण्डीपूजार्थभेदे ।

भ्राश्र भावे भ्रा० प० अक० अक० सेट् । भ्राश्रति अभ्राश्रति अभ्रा-

गिष्ट । भेगे बन्हाये । चङि न ह्रस्वः । अथु भ्रागधुः ।
भ्राष्ट न० अष्टस्येदं तत्पचनसाधनत्वात् (भाजनाखोला) भर्जन
पातभेदे । भ्रष्टरिदम् अण् । भ्राष्ट्रमित्यप्यत्र ।

भ्रास दीप्तौ भ्रागवत् सर्वम् ।

भ्री भवे अक० भरणे सक० क्वा० वा घा० पर० अणिट् । श्रीणाति
भ्रिणाति अभ्रैपीत् । [अभ्रुडोत्

क्व० संवरणे सक० संघाते अक० लृ० कु० पर० सेट् । भ्रुडति

भ्रु(भ्रु)कुंस् पु० भ्रुवः कुंसा यस्य पु० वा ह्रस्वः । भ्रुकुंभवत् ।

भ्रु(भ्रु)कुटि इत० । पु० वा ह्रस्वः । भ्रुकुटिवत् सर्वम् ।

भ्रू स्त्री० भ्रम-ङ् । नेत्रयोरुद्धस्यायां रोमराजौ ।

भ्रूक्षेप पु० इत० । भ्रूभङ्गे सङ्केतज्ञापनाय भ्रुयोन्तिर्यक्चालने

‘भ्रूक्षेपमात्रानुमितप्रवेशमिति कुमारः । [अभ्रुभुणत ।

भ्रूणा आशायां विगङ्गायाश्च च० आत्म० सक० सेट् । भ्रूणयते

भ्रूणा पु० भ्रूण-पञ् । स्त्रीणां गर्भे, बालके च ।

भ्रूणाघ्न वि० भ्रूणं गर्भं हन्ति हन-क । भ्रूणहत्ताकारके ।

किप् भ्रुणह्राप्यत्र । [उपमेयसुखस्य तस्येति कुमारः

भ्रूभङ्ग पु० इत० । क्रोधादिद्रोषणार्थं भ्रुवन्तिर्यक्चालने ‘भ्रूभङ्ग

भ्रैज भासि भ्रा० आत्म० अक० सेट् । भ्रैजते भ्रैजे जिष्ट । चङि

न ह्रस्वः ।

भ्रै(भ्रै)ष पतने चलने च अक० भ्रा० उभ० सेट् । भ्रै(भ्रै)पति ते

अभ्रै(भ्रै)पीत् अभ्रै(भ्रै)पिष्ट । चङि न ह्रस्वः ।

भ्रैष पु० भ्रैष-पञ् । उचितस्थानात् पतने ।

भ्रूत् भजणे भ्रा० उभ० सक० सेट् । भ्रूजति ते । अभ्रूचीत् ।

अभ्रूजिष्ट । उर्गमते भ्रूजधातुरयम् ।

भ्राश दीप्तौ वा दि० पठे भ्रा० आ० अक० सेट् फणा० । भ्राशते

भ्राशते अभ्राशित भ्रैगे बन्हाये । (अथु) भ्रागधुः । वीप

देवमते भ्रागधातुरयम् ।

म

म पु० मा-क । चन्द्रे, शिवे, मङ्गलि, यमे, समये, मधुच्छदने च
शिवे हलन्तमकारोपि ‘मकारस्तु महेश्वर’ इति प्रथवा-
लर्गतमकारार्थोक्तिः ।

मक भूषे गतौ च भ्रा० आ० सक० सेट् इदित् । मकते अमङ्गिष्ट

मकर पु० मनुष्यं कणाति हिनस्ति कृ० अच् पु० । जल-

जन्तुभेदे । मकराकारत्वात् मेयादितो दशमे राशौ च ।

मकि-पञ् पु० तं राति रा-क । निधिभेदे ।

मकरकुण्डल पु० मकराकृति कुण्डलं कर्णभूषणम् । मकरा-

कृतौ कर्णभूषणे ।

मकरकैतन पु० मकरः मकरचिह्नितः कैतनो ध्वजो यस्य ।

कन्दर्पे मकरकैतुप्रभृतयोप्यत्र ।

मकरन्द पु० मकरमपि द्यति कामजलमत्वात् दी० अ० वक्ष्यल्लने

क पु० सञ् । पुष्यमधौ, कुन्दहजे च । किङ्गल्ले न० ।

मकरन्दवती स्त्री० मकरन्द+वाङ्मल्ये मतृप् सञ् वः ङीप् ।

पाठलायाम् । मधुविशिष्टे वि० । [करझभेदे ।

मकराकार पु० मकरखेवाकारः फलस्य यस्य । (काटाकरमचा)

मकरालय पु० इत० । सङ्घे । मकरावासादयोप्यत्र ।

मकुट न० मकि-भूषणे उट पु० । शिरोभूषणे सकुटे ।

मकुर पु० मकि-उरच् पु० । दर्पणे, वकुलहजे, कुलानदशले,

कलिकायाञ्च ।

मकुल पु० न० मकि-उलच् पु० । सकुले, वकुलहजे च ।

मकुटक पु० मकि-भूभायां उ-पु० मकुं भूषां सकृति प्रति-

हन्ति स्तक-अच् सुषामा० पत्वम् । वनसङ्घे (सगानि) ।

मकुष्ठ पु० कुष्ठितं तिष्ठति स्या-क अस्वष्टा० पत्वम् सोयते

मा-उ कर्म० । ग्रीहिभेदे, षडुगामिनि वि० । स्वार्थे

कन् । वनसङ्घे ।

मकुलक पु० मकि-उलच् पु० । दन्तीहजे, सकुले च ।

मक गतौ भ्रा० आ० सक० सेट् । मकते अमङ्गिष्ट ।

मकुल न० मक-उलच् । शिवाजलनि ।

मघ रोपे संघाते च भ्रा० पर० अक० सेट् । मघति अमङ्गीत् ।

मच्चवीर्य्य पु० सर्वं संहतं वीर्य्यं यस्मात् प० च० । प्रियालहजे ।

मचि(जी)का स्त्री० मच-कुन् टाप् अतइत्त्वम् पु० वा दीर्घः ।

(माचि) कीटभेदे । [चिक्यकाधारे पदार्थे (मौचांक) ।

मचिकासन पु० इत० मच-पिकन् तया आस्यतेऽत्र व्युट् ।

मख सर्पणे भ्रा० पर० अक० सेट् । मखति अमङ्गीत् ।

मख सर्पणे भ्रा० पर० अक० सेट् इदित् । मङ्गति अमङ्गीत् ।

मख पु० मख-प । यज्ञे । [जलजाते मूखजे फलभेदे ।

मखान्न न० मखकाले भोज्यमन्नं सत्यत्वात् । (माखना)

मग सर्पणे भ्रा० पर० अक० सेट् इदित् । मङ्गति अमङ्गीत् ।

मगध पु० मङ्गते अधोगम्यतेऽनेन मणि-अच् पु० मगं दीपं

प्रापं वा दधाति धा-क । देशभेदे तद्देशस्थे जने च० व० ।

मगधोक्त्या स्त्री० मगधदेशे बाङ्गल्येनोद्भवति अच् । पिप्प-

ल्याम् तद्देशप्रचुरभवत्वात्तत्वात् ।

मघ कैतवे, द्यूतक्रीडादौ अक० गतौ निन्दायां आरम्भे च

सक० भ्रा० आ० सेट् इदित् । मङ्गते अमङ्गिष्ट ।

मघ भूषणे भ्रा० पर० अक० सेट् इदित् । मङ्गति अमङ्गीत् ।

मघवत् पु० मघ-वजर्थे क ह्रस्वः च० मघः पूजा अत्यर्थे मतृप्

अस्य वः । इन्द्रे नमवन्तौ नमवतः । तत्पत्न्यां ङीप्
नमवती । [तत्पत्न्यां ङीप् नमोनी ।

सधेवन पुं० मनुज-कृतिन्० नि०। इन्द्रे सधवा सधवानौ । सधोनः।
मघा स्त्री० मधु-ध मूल्य वस्तुम् । अश्विन्यवधिषो दशमे नक्षत्रे
तत्साध पञ्चतारात्कलात् बह्व्यमपि 'पितरः स्यूहय-
न्मन्त्रसप्तकां सधवां वेति स्मृतिः' । सधां मूलञ्च वर्ज्ये,
दिति मघायां पिशुदानञ्चेति स्मृतिस्तु सधदायस्येकला-
भिप्रायेण ।

सवात्वयोद्देशी स्त्री० सधानकत्वस्य युक्ता त्वयोद्देशी । भाट्ट-
कृष्णत्वयोद्देश्यां तत्त्वैव सधानकत्वसंयोगसम्भवान् प्रौढ-
पद्यान्तरीतायां सधावयक्ता त्वयोद्देशो भिति स्रुतिः ।

मघी ३० मदानचले भवः अस्मि ह्यौ ३० हसः डीप् ।
मदानचलस्व रविभुजमानयुक्तं काले सौरभाद्रमासे जाय-
माने (आउल) धान्ये ।

मङ्गलं यं मङ्गल-उत्तरं । दर्पणे ।
मङ्गलं अयं मङ्गल-उत्तरं । ग्रैथे मङ्गलं क । पुं-स्वस्व जलमपि
अङ्गलं पुं मङ्गल-अयं । भूल्लुते, यहभेदे प्रगते आभीष्टार्थ-
विद्यौ क । तद्वति वि० । दुर्गायां, हरिद्रायां, द्वयायां,
पतिव्रतायाश्च स्त्री० । [दुर्गाभेदे

मङ्गलचण्डिका स्त्री० मङ्गलकारे मूल्यायां मन्त्रिकायां
मङ्गलचक्राय ७० मङ्गलाय प्रयत्ना लयाया सख्य । मण्डने ।
मङ्गलपाठक ७० मङ्गलार्थे स्तुतीः धर्मिण मण्ड-बुधु । स्तुति-
पाठके 'आ इष्टामङ्गलपाठक । औषूपासदेति वेष्टीसंसारः ।
मङ्गलप्रदा स्त्रीः मङ्गलं प्रददाति प्र+दा+क । हरिद्रावान् ।
मङ्गलत्वा न० मङ्गलाय हितं यत् । चन्द्रे, मङ्गलायुष्णि,
खगौ, चिन्द्रे, दक्षिण । इचिरे मङ्गलकरे न वि० 'सर्व-
मङ्गलमङ्गल्ये' इति चण्डी । अक्षये, ध्वजे, वीरके, मङ्ग-
रजे, नारिकेले, कपिले, रोगाकरजे, नायभासौमधेय ७०
मङ्गल्यक ७० मङ्गल्यस्य स प्रियः तद्गोपनिवारणार्थं दीयमान-
त्वेन शास्त्रविधानात् । मङ्गले ।

अङ्गत्वात्कुसुमाङ्गीं अङ्गत्वं कुसुमं वक्ष्याः । शतपुष्पाङ्गम् ।
अङ्गत्वात्कीं अङ्गनाय हिता यत् । जीवन्त्यां, अङ्गिकागम्य
सुक्तायुरणि, रोचनायाम्, ज्ववाकुसुम्याम्, शब्दां, शुक्ल-
गवायां, त्रिवह्वी, सामग्र्येष्वां, शतपुष्पाङ्गम्, बह्विनामौषधै,
हविर्द्रावां, दूग्धावां, दुग्धावाङ्गु कीर्त्तिः । [अबान्धित ।
अथ दम्भे शास्त्रे च अङ्कः अथाऽऽङ्कः सेट् इदित् । गङ्गते
अथ उच्चताकरणे, धारणे, पूजायां च अङ्कः दीप्तौ अङ्कः अथाऽऽ-
ङ्कः सेट् इदित् । गङ्गते अथान्धित ।

सचर्चिका स्त्री० चर्च-चात्वर्थनिर्द्देशे स्तुत् सख शब्दोचित
चर्चिका ध्यानम् । प्रशस्ते । अव्युत्पन्नोऽयमित्येके ।

अज्जहात् नं सज्जानं करोति क-क्किप् । देहस्ये अस्थिरूपे
कोपे अत्रादिप् भुक्तेप् रसादिपरिपाकेन क्रमेण शोणित-
कांसित्यस्थिसज्जघ्नायाहात्तयेः अज्जन्ः सज्जानावन्
सज्जन् पुं० सज्ज-कमिन् । अस्थिजाते व्यस्थिसम्यस्ये खेहा-
कारे पदाथे, ह्लादेः सारांशे च ।

अज्जन नं सज्ज-लुट् । क्षान्ते ।
 अज्जससुज्जव नं सज्जः सज्जवति सञ्+उट्+भू+ञ् प्रत्य० ।
 शुके तस्मै अज्जजातितस्मै अज्जकम्भस्से नृपराभ ।

सञ्जा स्त्री० अणुज-अन् टाप् । अस्थिधारे उच्चाहः । सारणि च
सञ्जात् न० सञ्जातो जायते जन-ङ । भूजिज युग्मलौ ।
सञ्जादस् पु० सञ्जायाः रश्चः परिपाकः । श्लोके तस्य सञ्जा
सम्भवत् सञ्जामञ्जस्ते उक्ताम् ।

अथ ए० सवि-उच्छ्राये कम् । स्वाध्यास (सांवा) वंशनिर्मिति
लक्षणे, लक्षणाद्यप्रभेदे 'मन्त्रस्य' रघुनन्दनमिति पुरा
णम् । स्वार्थे कम् । 'तत्रैव उद्धोऽथः पतिरेव मन्त्रकगतः'
इति सा० २५० ।

अनुजिष्टं भुज्ज-अरुह । तिलकप्रथे, सप्ताथाय ।
अनुजिष्टि(री) स्त्री- अनुज्ज कृच्छ्रति कृ-इन् शस- पर-वा डीप् ।
अभिजयोक्तयायां शुक्लारायां पञ्चद्वाररूपयायां वक्ष्यान्
डीबनस्तु, नत्, सप्ताथायां, तिलकसप्ताथायां, तुलस्याय ।

मञ्जरीनम् पु० मञ्जरीयं तद्व्याख्यासि ननुः । वेतले ।
मञ्जि(ञ्जी) क्ली० मन्ज-इन् वा ङीप् । मञ्जरीयम् ।

मञ्जुफला स्त्री० मञ्जिः मञ्जरी फले यस्याः । जटल्याम्
मञ्जिष्ठा स्त्री० कृतिशयेन मञ्जिसती इष्टम् । खनामश्वातायां
स्तथायाम् ।

सञ्जीव नं भन्ज-धनौ ईरन् । तूरे, 'नङ्गु, सणिसञ्जीरे
 कलसञ्जीरे' इति सा० १०५० । दक्षिण्यनद-सङ्ग-सञ्जीरे च
 भञ्ज नि० भन्ज-उन् । मनोहरे ।

नञ्जुघोष ए० तन्मोतो उपास्यदेवभेदे ।
 नञ्जुल लि० नञ्ज-उलच् । मनोहरे, निकुञ्जे शैवले च न० ।
 नञ्जुषा स्त्री० नञ्जु जषन् । (पेटरा) पेटिकायास् सञ्जिषायास्
 मट शब्दे भ्वा० प० वक्त० ङेट् । मटति जमटीत् जसाटीत् ।
 मटची स्त्री० मट-व्यभि ङीप् । मायागृष्टौ 'मटभीहतेषु
 कुचवि'ति ब्रान्दो ग्यभृतिः । [गीत]

मठ वासे आकर्मज्ञे सकम्भापरंसेट् । मठति अमठीत्-अना-
मठ आध्याने आनकं सेट् इदित् । मण्डते अमण्डित् ।

मठ पुं मठस्य मठ-वर्जये क । क्वाद्यावाप्ति, देवागारे,
गन्तीरथे च । [त । विभागे भ्वा० आत्म० मण्डते ।
मण्ड मोदे चु० उभ० अक० सेट् इदित् । मण्डयति-ते अनमण्डत्
मण्ड भूषणे चुरा० उभ० प्रणे भ्वा० पर० पक० सेट् इदित् । मण्ड-
वति-ते मण्डति असमण्डत्-त असमण्डोत् ।
मण्डक पुं मण्डि-कुत् पुं नलोपः । धान्यभेदे (सिहुया) ।
मण्डु पुं सज्जानि अन्ये शब्दा आत् भज्ज+उ पु० । पादाभेदे
(विपुलजम्बरी) । स्वार्थे नन् । अतैव ।

अश्व अव्यक्तशब्दे भ्वा० प० अक० सेट् । मणति असाणीत् असाणीत्
मणि(सी) पुं स्त्री० मण-इन् स्त्रीलप्रणे वा ङीप् । सुतादौ
रत्ने मणिहारान्वितरामणीयकमिति, नटपनीलमणीयवृह-
त्तिषेति च नैषधस् स्वरस्य धात्वभेदे अलिङ्गरे (जावा)
लिङ्गाय, नामभेदे मणिवन्धे च । स्वार्थे कन् अलिङ्गरे न०
मणिकर्षिका स्त्री० मणिकर्षः मणिसयकर्म भूषणमन्त्रस्यां उन्
विष्णुतपस्साङ्गनात् विष्णवेन शिवस्य अग्निधराङ्गस्यैव
प्रतनस्थाने काशीस्थे तीर्थभेदे ।

मणिकार पुं मणिसयं भूषणं करोति क-अच् । (जहुरि)
मणिसयभूषणकारके मय्य लाटि चट् ; लङ्गाङ्गाकतत्वात्-
चिन्तामणिनामकप्रत्यकारे गङ्गोपाध्याये च

मणिकूट पुं मणीनां कूट इव मणिप्रचुरं कूटं शृङ्गं वास ।
उत्तरदेशस्थे पर्वतभेदे । [कृष्णभास्वीपधे च ।

मणिच्छिद्रा स्त्री० मणिरिव छिद्रमस्याम् । मेदानाभौपधे,
मणित्त न० मण-त्त । रतिकाले स्त्रीणांमव्यक्तशब्दे भेदे ।

मणिद्वीप पुं मणिसयः मणिप्रचुरः द्वीपः । कोरससुद्रम-
ध्यस्थे ध्वजे द्वीपभेदे ।

मणिपर्वत पुं द्वीपः । पर्वतभेदे ।

मणिपूर न० मणिमिरिव पूर्यते प्रचुरदीप्तिजननात् । तन्मूर्ते
गामिदेयस्य सुपन्नानाहीमध्यगते पद्माकारे चक्रभेदे ।

मणिवन्ध पुं मणिवन्धतेत्य वन्ध-पञ् । प्रकोपप्राप्त्यर्थे ध्वस्य
करण्यत्वात्, सैम्बवत्वपाकारे पर्वतभेदे च ।

मणिभूमि स्त्री० द्वीपः । मणीनामाकरे । [खचिते मण्डवे ।

मणिमण्डप पुं मणिसयः मणिप्रचुरः मण्डपः । मणि-
मणिसय्य पुं मणिकर्मणो निःकार्थत्वेऽच्चारु मन्त्र-कपादाने
पञ् । पर्वतभेदे । स कारणत्वेनास्यस्य अच् । सैम्बवत्वणे
तस्य मणिकर्म (मन्त्र) द्विगुदेशान्तिकस्य पञ्चतजावत्तात् ।

मणिमाला स्त्री० द्वीपः । मणीनां भावेव । हारभेदे दन्तलत-
विशेषे, दीप्तौ, लच्छागञ्ज । [मणिवर्ण्ये पुं ।

मणिदाग न० मणेरिव रागो यन्मोऽस्य । हिङ्गवे । द्वीपः ।

मणिवीज पुं मणस्य इव बीजान्यस्य । दाडिमे ।

मणिसर पुं मणीन् सरति कारणत्वेन गच्छति क्-अच् ।
मणिसचिते हारभेदे ।

मण्ड पुं न० मन-ड तस्य नेत्वम् । सर्वाङ्गागामयरासे, (माड)
सारे, पिच्छे च । आत्मलक्ष्यां, सुरायाञ्च स्त्री० । दधिसण्डे
(मात्) न० । एरमण्डले, शकभेदे, भूषायां च पु० ।

मण्डक पुं मण्डि-खुलु । पिटकभेदे । [भूषायां न० ।

मण्डन पुं मण्डयति मण्डि-ख्यु । अलङ्कारके । भावे ख्युट् ।

मण्डप पुं न० मण्डि-वज् मण्डं भूषां पाति रजति पा-क
मण्डि-कपन् वा । जनविश्रामस्थाने, देशादिगृहे च । यथा
चण्डीमण्डपः विष्णुमण्डप इत्यादि । मण्डपानकर्त्तरि
लि० । निष्पाद्यायै (श्रुत्वागिन्मभेदे) स्त्री० ।

मण्डल न० मण्डि-कचच् । चक्राकारेण वेष्टने, यथा सूर्यमण्डलं
भू मण्डलम् चतुःशतयोजनमिति-देशभेदे, मण्डलाका-
रेण चिह्निते पदार्थे, द्वादशमण्डपक्रमे, गोले, समूहे 'अर्थ-
मण्डलमण्डल'मिति बोधदेवः चक्रे, 'मण्डलाकारपादाख्यं
मण्डलं स्थानमीरित'मित्युक्ते ध्वनिनां स्थानभेदे मण्डलं
सर्वतोऽदृष्टि'रित्युक्ते 'मन्यव्युहभेदे, मण्डिकरेणार्थमि-
त्येव रचिते पदार्थे च यथा सूर्यमण्डलं सर्वतोऽभ्रमण्डल-
मित्यादि । विन्धे लि० खिवां गौ० ङीप् । सा मण्डलूनीयाञ्च
कुङ्कुरे, सर्पभेदे च पु० । ततः स्वार्थे कन् । विन्धे, कुडभेदे,
आदर्शे, मण्डलाकरे, व्यूहे कुङ्कुरे च पु० ।

मण्डलट्टय न० मण्डलाकारेण नटत्वम् । चक्राकारेण परि-
अमण्डने नटत्वे ।

[याम् ।
मण्डलपत्तिका स्त्री० मण्डलाकारं पत्तमस्याः । रत्नपुनर्गवा-
मण्डलाधीश पुं मण्डलस्य देयविशेषस्याधीशः । मण्डलेन्द्रे
चतुःशतयोजनमितदेशाधिपे । [वट्टके च ।

मण्डलिन् पुं मण्डलं कुण्डलनमन्त्रस्य इति । सर्पे, विडाले
मण्डित लि० मण्डि-त्त । भूपिते । [सनिभेदे मन्त्रभेदे च ।

मण्डूक पुं मण्डयति वर्षासमयम् मण्डि-जक । सेके, शोषणे,
मण्डूकपर्श पुं मण्डूक इव पर्यमस्य । श्वीनाके, शोषणे च ।
मण्डूक्यां स्त्री० टाप् ङीप् वा । जाल्यां (वाहनकृष्टि)
ओषधिभेदे (धुलुङ्गुडी) च स्त्री० ङीप् ।

मण्डूकी स्त्री० मण्डूक इव प्रत्नमन्त्रस्य अन् गौरा० ङीप् ।
मञ्जिमायाम्, आदित्यमन्त्रायां, झाकायाम्, कीचधिभेदे,
प्रगल्भनायिकायां, मण्डूकत्रोषिति स्त्री० ङीप् ।

मण्डूर न० मण्डि-जरच् । लौहश्वे । [जले (आलिषना)

मण्डोदक न० मण्डवोदकम् । आतपतण्डलचूर्णमिश्रित-

मतं त्वि० मन-क्त । सप्तते, अभिप्रेते, ज्ञाते, अचिते च । भावे-क्त ।

सप्ततो, अभिप्राये, ज्ञाने, अज्ञायाश्च न० ।

मतङ्ग पु० सायति अनेन सद-अङ्गव् दस्य तः । मेघे, सुभिभेदे च

मतङ्गज पु० मतङ्गान् सपेजातः जन-इ । गजे ।

मतङ्गिका स्त्री० मतं मतिमवति भूयति एवम् पु० । प्रशस्ते
अव्युत्पन्नोऽवमित्येके । [आय्ये, शाकभेदे च

मति स्त्री० मन-भावे क्तिन् । ज्ञाने, इच्छायां, कृतौ च । क्तिच् ।

मतिदा स्त्री० मतिं दयति दो-क । ज्योतिष्मतीजनतायाम् ।

(शिशुडी) ।

[भ्रंशे भ्रान्ती

मतिभ्रम पु० मतेर्भ्रमः अयथार्थविषयत्वेन भ्रमणम् । बुद्धि-

मतिश्चिह्नम् पु० मतिं बुद्धिं विभ्रमयति विभ्रम-णिच् अण् ।

उन्मादरोगे, ।

मत्का पु० सद-क्लिप् सार्धं कर् । मत्कणे (कारपोका) मभेदम्

कन् । मत्कम्वन्ति 'नैतन्मत्तं मत्कमि'ति भट्टः ।

मत्कुण पु० सद-क्लिप् कुणयति कुण-अच् कर्म० । कोटभेदे

(कारपोका) ।

[नागः

मत्कुणारि पु० इत्त० । (चिद्धि) भङ्गायां तत्कर्मकेण हि मस्य

मत्त पु० सद-क्त । इमेदे गजे । खीमे, सद्वृत्ते, कृते च त्वि० ।

मत्तकाशि(मि)नी स्त्री० सत्तव खीमेव काष्ठे वसति गच्छति

वा णिनि पु० हस्तः । उत्तमयोपिति, स्त्रीभावे च ।

मत्तमयूर पु० मत्तो मयूरी यस्यात् । मेघे, कन्दोभेदे च ।

मत्तवारण पु० कर्म० । मत्तहस्तिनि । मत्तं वारयति ह-णिच्-

ल्यु । प्रासादवरण्डे न० । (वारेण्डा)

मत्तालव्य पु० मत्तैरालम्ब्यते आ-लुजि-पञ्च । (वारेण्डा)

प्रासादवरण्डे ।

मत्त युप्रभाषणे चु० आ० सक० सेट् इदित् । मत्तवति असमन्वत

मत्तार पु० सद-सर । अत्युग्रभेदे, परमस्यन्त्यपहने, क्रोधे च

तद्वति, क्षणेषु च त्वि० । मत्तिकायां स्त्री० । [मत्तो

मत्त पु० सद-खन् । जलजन्तुभेदे (मातु)जाती स्त्रियां ङीप् ।

मत्त्यकरण्डिका स्त्री० मत्स्यानां करण्डकेवाधारः । (खालुङ्)

मत्त्यरजणाधारे पावभेदे । [यत्नाम्, जलपिप्पल्याश्च

मत्त्यगन्धा स्त्री० मत्त्यस्यैव गन्धोऽस्याः । व्याघ्रमातरि, मत्त्य-

मत्त्यण्डी स्त्री० मन्दं सुन्दते चञ् पु० । खण्डविकारे

(मिचुरि) स्वार्थे कन् । अत्रैव ।

मत्त्यधानी स्त्री० मत्स्या धोयनेऽर्धं धा-ल्यट् ङीप् । मत्त्य-

रजणाधारे (खालुङ्) पावभेदे । [हिण्याम् (कटुकी)

मत्त्यपित्ता पु० मत्त्यस्य पित्तमिव रघोऽस्यस्याः अच् । कटुरो-

मत्त्यरङ्ग पु० मत्त्येन रजति रज्ज-कर्त्तरि संज्ञायां घञ् ।

(माकराङ्गा) पश्चिमे दे विधुवनविदिनो हा मत्त्यरङ्गं दत्तुङ्गटः

मत्त्यराज पु० इत्त० । रोहितमत्त्ये ।

मत्त्यविज्ञा स्त्री० विद-लाभे क्तः मत्त्योमत्त्यरभो विज्ञो यया

तत्त्वतिकात्वात् । कटुकायाम् ।

मत्त्यवेधन न० मत्त्योऽविध्यतेऽनेन विध-ल्युट् । वडिशे स्त्रीत्व-

मपि ङीप् । मद्गुपजिणि (पानकौडि) पु० ।

मत्स्याची पु० मत्त्यस्त्राज्ञोऽप्यमस्याः । ब्राह्म्यां (वासनहाटि)

भोसनतायां, मण्डूकजायां, हिलभोचिकायाश्च ।

मत्स्याङ्गी स्त्री० मत्त्यइव तपित्तमिवाङ्गं तिकात्वात् यस्याः ।

हिलभोचिकायाश्च ।

[जलपिप्पल्याम् ।

मत्स्यादनी स्त्री० मत्त्यइवाद्यते आस्वाद्यते अद-कर्मणि ल्युट् ।

मत्स्योदरी स्त्री० मत्त्यगन्धयुक्तोदरमस्याः । व्याघ्रमातरि,

मत्त्यगन्धायां, काशीस्थे तीर्थभेदे च । [मः, मयः सायः

मय विलोडने भ्या०पर० सक० सेट् । मयते अमथोत् ज्वला० वा

मय वधेमकलेगेयक०भ्या०पर०सेट् इदित् । मयति । अमथोत्

मथन न० मथ-ल्युट् । वधे, क्लेशे, विलोडने च । 'लोरोदस-

थनोद्भूत' इति पुराणम् ।

[कारिकाटके

मथन पु० मयतेऽग्निचयनार्थमसौ मथ-कर्मणि ल्युट् । गधि-

मथित न० मथ-क्त । निर्जलमग्रे । प्रोद्धते, हते च त्वि० ।

मथुरा स्त्री० मय-उरच् । स्नानामत्स्यातायां नगर्याम् ।

मद् इधे दि०पर०अक० सेट् शमा० । सायति अमदत् अमादीत्

अमदीत् । निषायासनिट् पुषादिरयं तैन अमददित्वे-

वेति घाणिनीयः । घटा० सदयति । [घटा० सदयति

मद् गर्धे दैन्ये च भ्या०पर०अक०सेट् । मदति अमादीत्-अमदीत्

मद् तर्पणे चु०या०सक०सेट् । मादयते । अमोमदत ।

मद् जाये, स्वप्ने, मदे वा आमादे स्त्रौ दीप्तौ यथायथं अक०

सक० च भ्या० आढा० इदित् । मन्दते अमन्दित् ।

मद् पु० मद्-अच् । हस्तिगण्डजने, आमादे गर्भे रेतसि,

मृगमदे, मत्ततायाम्, मदे, कल्याणकरे वस्त्रिणि च ।

मदकट पु० मदेन कटति कट-अच् । पण्डे (पाण्डु) मदीकटे त्वि०

मदकल पु० मदेन कलति कल-अच् । मत्तहस्तिनि-मदीकटे

अव्यक्तगन्धकारिणि च त्वि० । [मदिरायां स्त्री० टाए ।

मदगन्ध पु० मदस्य इतिदानस्यैव गन्धोऽस्य । मत्तच्छदृष्टे

मदघ्नी स्त्री० मदे मदिरायां मत्ततां हन्ति-ह्वन-ट ङीप् । पूति-

कायाम् ।

[ङीप् ।

मदन पु० सायत्यनेन मद-करणे ल्युट् । कामदेवे, सुरायां स्त्री०

मदनक पु० मदयति मद्-णिच्-ल्युट् स्वार्थे कन् । दमनकण्डे

मदनचतुर्दशी स्त्री० मदनस्य तदुपासनार्था चतुर्दशी । चैव-

शुक्लवर्तदश्याम् । [शुक्लवयोदश्याम् । सदनतिथ्यादयोषात्
सदनत्रयोदशी स्त्री० सदनस्योपसर्गनायां त्रयोदशी । चैत्र-
सदनसोहन पु० सदनस्य भोहयति सङ्घ-ण्डिन् त्सु । ओजस्ये
सदनसदन न० इत० । स्त्रीविश्वभेदे । ज्योतिषोक्ते सन्ना-
वधिके सप्तमे स्थाने च । [दादौ दशभेदे ।

सदनावस्था स्त्री० सदनकतावस्था । कामिनां स्मारकते उन्मा-
सदनी स्त्री० साद्यत्वनया मद-त्सुष्टु । सुरायां, रुग्णनाभौ,
अतिमुक्तके च ।

सदभस्त्रिणी स्त्री० सदं भजति भनूज-गिनि । शतसूत्र्याम् ।
सद्यन्ती स्त्री० सद-ण्डिच्-भाच् गौ० डीप् । वनमक्षिकायाम्
(काठमक्षिका) स्त्रार्थे कन् तुलः । तलेवाथे ।

सदधितु पु० सद-ण्डिच्-इत्तुच् । कामदेवे, मेघे, शौण्डिके,
च । अद्ये न० । सादके लि० । [तल्लहणे ।

सदसार पु० सदं सारयति गमयति ऋ-ण्डिच्-अण् उप० ।
सदाढ्य पु० अदेन सदकारणेन (ताडि) रसेनाढ्यः । ताल-
हणे । रक्तक्षिप्टायां स्त्री० ।

सदालापिन पु० सदेनालपति व्या+लप-णिनि । कोकिले ।
सदिरा स्त्री० सद-किरन् । 'माध्वीकं पानसं द्रावं खाज्जूरं
तालमैश्वरम् । सैरेयं साधिकं टाङ्गं सधूकं नारिकेलजम् ।
हृष्यमक्षिकारोखं मद्यानि हादमैव लि'त्युक्ते मद्यस्य-
माये, घसत्सज्जने च । रक्तसदिरि पु० ।

सदोक्त पु० अदेन दानवारिणा उक्तः उहप्रः । सत्तंगले ।
सदिरायां स्त्री० । सदोहते लि० ।

सदोह्य पु० अदेन उदयः उयः । सत्तेमदोदयाः सकृन्नन'
इति रघुः । नार्थो स्त्री० ।

सदीकृत लि० अदेन उद्धतः । कते । [प्रतिभेदे ।

सङ्गु पु० सङ्ग-उ पु० धातोर्मादेशः युक् च । (पाणिनीयः)

सङ्गुर पु० सङ्ग-उरच् युक् च । (भाष्यः) मत्स्यभेदे । स्त्रार्थे कन् तुलैव
अद्य न० साद्यत्वेन करणे यत् । सदिरागन्धे उक्तसाध्वी-
कादिहादगणधे सादकह्वये । [धातुकोट्ये (धादकुल) ।

सद्यवाशिनी स्त्री० मद्यसेव वाधो गन्धेविद्यतेऽस्याः इति ।

सद्यवीज न० इत० । क्रियणादौ (वाक्का) मद्यकारणे पदार्थाजते
मद्यसन्धान न० मद्याय मद्योत्पादनाय सन्धानम् अभिपद्यः ।

मद्योत्पादनव्यापारे ।

मद्यामोद पु० मद्यसेव आमोदः गन्धोदः । तज्जलहणे ।

मद्गु पु० मद्-रत् । 'विराटपाण्डुराशौर्मध्ये पूर्वदक्षकलेषु च ।

अददेशः सचाख्याव' इत्युक्ते देधे, चय, सङ्गवे च ।

मधु न० घन-उ नख धः । मद्ये, 'गर्जते गर्जते चणं मूढ । मधु-

यावत् पिबाम्यह' इति चण्डी । यौट्टे, 'मधु वाता ऋता-
यते' इति सङ्गुक्तम् पुष्यरसे 'मधु द्विरकः कुसुमैकपाले'
इति कुमारः । जले, मधुररसे च । 'मधु लरनिं सिम्भव'
इति मधुसूक्तम् । पिब्य कर्णमलजाते दैत्यभेदे । 'त्रिष्णु-
कर्णमलोद्गावसुरौ मधुकैटभारिति पुराणं कम्भीनस्या
भर्त्सरि दैत्यभेदे वसन्तर्त्तौ, चैत्रे सावि, (मौल) हज्जभेदे, अ-
शोकहणे, यदिसधौ च पु० । प्राणिनां शुभाशुभकर्माणि न० ।
जीवन्त्यां स्त्री० । स्त्रार्थे कन् । यदिसधौ, तदुणि च न० ।

मधुकर पु० मधूनि करोति मन्त्रित्व निष्पादयति क्त-अच् ।
भ्रमरे, तद्योषिति स्त्री० डीप् । कामिजने, भङ्गराजे
च पु० । मधुष्टदादयोषि भ्रमरे ।

मधुकर्कटी स्त्री० मधुः मधुरा कर्कटी । जम्बीरभेदे, मिट-
खजूरिकायाञ्च । स्त्रार्थे कन् तुलः टाप् । वीजपुरे ।

मधुका स्त्री० मध्विव इत्यर्थे कन् । यदिसधौ, मधुपर्णाद्वये च
मधुकोष पु० मध्वर्थे लतः कोषः । (मौषाक) मयिकाशते
कोषाकारे पदार्थे । [कन् । तलैव ।

मधुवीर पु० मधु मधुरं वीरमस्य । खजूरहणे । [स्त्रार्थे
मधुखज्जूरी स्त्री० मधुमधुरा खज्जूरी । अतिमिदखज्जूरीभेदे ।

मधुज न० मधुनो जायते जन-ड । सिक्खके (मोम) । मधुदेव
भेदोजातायां भूमौ स्त्री० । [कमलावेषु ।

मधुजम्बीर पु० मधुमधुरः जम्बीरः । अतिमिदजम्बीरे ।

मधुजित् पु० मधुनासाधुरं जितवान् जि-भूते क्तिप् । पिब्यौ
मधुभिन्मधुरिपुमभतयोष्यत् ।

मधुहृत् न० कर्म० । इत्यौ । पुंस्त्वमि । [मधुलिकमयत्वं न० ।

मधुलय न० मधुनां मधुरायां त्वयम् । मधुहतसितानां त्वये
मधुहृत पु० मधोर्वसन्तस्य हृत इवापसरत्वात् । आन्तहणे ।
पाटलायां स्त्री० डीप् ।

मधुद्रव पु० मधुरो द्रवोऽस्य । रक्तमिषौ ।

मधुद्रुम पु० मध्वर्थं मद्यार्थं द्रुमः । (मौल) हज्जभेदे, तत्पुष्पेण
हि पौष्पमधुसम्भव । [विकारादौ ।

मधुधूसि स्त्री० मधुमधुरा धूसिरिव । खखे (खांड) उड्ड-

मधुधेनु स्त्री० दानार्थं कल्पितायां मधुप्रभमिद्रव्यकतधेनौ ।

मधुप पु० मधु पिबति पा-क्त । भ्रमरे । मधुप्रायिणि लि०
'प्राग्भी मधुपैरकारणमहो' इत्युद्धटः ।

मधुपर्क न० हृत्-अच् मधुनः पर्को वीगे मल । मधुवृते
कांस्यपानस्य कांस्यपानान्तरणादते दधि 'दधिसर्पिर्जनं
वीटं चिता चैतश्च पञ्चभिः, प्रोच्यते मधुपर्कसु' इत्युक्ते
दध्यादिद्रव्यपक्वते च ।

मधुपर्णी स्त्री० मधु इव हितकरं प्रथं यस्याः । गुडूयां,
गाम्भार्यां, नीलोदरे, वराहक्रान्तावास्, मधुवीजपूरे च ।

मधुपालिका स्त्री० मधुनि पाळयति पाळ-युल्लु । गाम्भार्याम्
मधुपीलु पुं० कर्म० । मधुरपीठौ ।

मधुपुरी स्त्री० मधोर्द्विष्य उरी । मधुरावास् ।

मधुपुष्प पुं० मधुमधुरं पुष्पं यस्य । मधुद्रुमे, (मौल) शिरोष्ठके,
अशोकदण्डे, वकुलदण्डे च । दन्तीदण्डे, नागदन्तीदण्डे च
स्त्री० टापु । [भूमिजन्तुदण्डे ।

मधुप्रिय पुं० मधु मधुरं प्रियं यस्य । वलराजे । मधुइव प्रियः ।

मधुफल पुं० मधुरं फलं यस्य । मधुनारिकेले । मधुखजूरिकायां
स्त्री० टापु ।

मधुवड्डला स्त्री० मधु वड्डलं यत् । माधवीकतावास् । [यास्

मधुमज्जिका स्त्री० मधुमज्जायिका मज्जिका (मौमाजि) सरवा-
मधुमज्जन् पुं० मधुरं मज्जा शरीरऽस्य । आखोटकदण्डे ।

मधुमत् ति० मधुमधुररयोऽस्य सतम् । माधुर्यवति 'मधुमत्
प्रथितं रज' इति मधुसूक्तम् । नदीभेदे, योगशास्त्रप्रसिद्धे
योगिनां चित्तवृत्तिभेदे, वैदिकप्रसिद्धे 'मधु पाता' इत्यादौ
फलकभेदे, तन्मोते देवी नायिकाभेदे च स्त्री० छन्दे ।

मधुमर्कटी स्त्री० मधुजाता मर्कटी शकं । (चित्ताखण्ड)
मधुजाते खण्डे । [मातुल्याम् । स्वार्थे कन् । तत्त्वे ।

मधुमस्ति (स्त्री) स्त्री० मत्त-इन् वा छन्दे मधुप्रधाना मस्ति (स्त्री)
मधुमूल न० मधुरं मूलम् । (मौवाल्) आलुभेदे । [वा छन्दे

मधुयष्टि स्त्री० मधुरा यष्टिः काण्डश्च । इक्षौ । यष्टिमधौ स्त्री०
मधुयष्टिका स्त्री० मधुरा यष्टिरिव इवार्थे कन् । यष्टिमधौ ।

मधुर पुं० मधु माधुर्यं राति रा-क, अस्वर्थे र वा । गुहा-
दिस्थे मिटरसे, माधुर्यरसवति, इजादौ, मनोहरे, 'मधुरया-
मधुबोधितमाधुरी'ति साधः प्रिये च ति० । रक्तशिप्यौ,
राजाय, रक्तेक्षौ, गुडै, माक्षौ, जीरके च पुं० । वज्रे, रीसे च
न० स्वार्थे कन् । जीरके शतपुष्पां यष्टिमधौ, काकोल्यां,
प्रतापर्थ्या दृक्कीवन्त्यां, मधुकर्कटिकायां, मधूल्यां, वेदायां,
पालङ्ग्याके (मौरी) मियाञ्च स्त्री० । स्वार्थे कन् अत
इत्थम् । मिश्याम् स्त्री० ।

मधुरजम्वीर पुं० कर्म० । (कनकाधेय) जम्बीरभेदे ।

मधुरत्व पुं० मधुरा त्वचा यस्य । धवदण्डे ।

मधुरफल पुं० मधुरं फलमस्य । राजवदरे ।

मधुरवल्ली स्त्री० कर्म० । मधुवीजपूरे, जम्बीरभेदे च ।

मधुरस पुं० मधुन इव रसो यस्य । इक्षौ, जले च । मूर्ध्यायां,
द्राक्षायां, इम्बिकायां, गाम्भार्याञ्च स्त्री० ।

मधुरस्त्रव स्त्री० मधुरं स्रवति स्त्रु-अच् । पिशङ्गस्त्रुर्वास् ।

मधुराश्लक पुं० कर्म० । आम्नातके ।

मधुलङ्घन पुं० मधुमधुररसो लङ्घनो यत् । रक्तशोभाञ्जने ।

मधुलिका स्त्री० मधु माधुर्यं लिटति गाहते लिट-क पुं० ।

राजिकायां (राइरुपां) ।

[विनि । मधुवेहीत्यम्ल

मधुलिङ्ग पुं० मधु लेडि आस्तादवति लिङ्ग-किप् । मधुरे

मधुवन न० मधुदैत्याभिहितं वनम् । मधुराक्षेत्रस्य वनभेदे
किञ्चित्स्थानस्य मधुप्रसूरे वनभेदे च ।

मधुवल्ली स्त्री० मधुप्रधाना वल्ली । यष्टिमधौ ।

मधुवार पुं० मधुनो मदास्य वारः क्रमः । पुनः पुनर्मदापानक्रमे

मधुवीज पुं० मधु मधुरं वीजं यस्य । दाहिने ।

मधुवीजपूर पुं० कर्म० (लेवभेदे) मधुकर्कटिकावास् ।

मधुव्रत पुं० मधु तत्पुष्पयो ज्ञतं सततानुशीलनं यस्य । मधुरे

मधुशास्त्र पुं० मधुमधुरा शास्त्राऽस्य । (मौल) दण्डे ।

मधुशिशु पुं० मधुः मधुरः शिशुः । रक्तशोभाञ्जकश्चे ।

मधुशेष पुं० न० मधुनः शेषः उच्छिष्टम् । सिक्कके (मौस) ।

मधुश्रेणी स्त्री० मधुनः श्रेणीय । मूर्ध्यायास् ।

मधुश्लासा स्त्री० मधुन इव क्षितिलम्भात् क्षव-अपादाने
घञ् । जीवनीदण्डे । [सारव्यादयोऽप्यत्र ।

मधुशील पुं० मधु शीले गर्भेऽस्य । (मौल) गुडपुष्पदण्डे । [मधु-

मधुसख पुं० मधोर्विषयस्य सखा रुहचरः मधु स० । कामदेवे

मधुसूदन पुं० मधु तन्नामासुरं खदवति, मधुजीवायां शुभा-

शुभकर्म, शानदानेन खदवति वा खद-य्यु । जीतव्ये ।

'मत्तानां कर्मणाञ्चैव खदमान् मधुसूदन' इति निरुक्तिः

मधु माध्वोर्क खदवति मलयति । मधुरे । मधुरेव

खल्यते मल्लते खुट् छीप् । पालङ्गीयाके ।

मधुस्त्रव पुं० मधुनि मदानि स्त्रवन्त्यस्तात् स्त्रु-अच् । (मौलदण्डे)

मधुस्त्रवत् पुं० मधु स्रवति अस्मात् स्त्रु-अच् । (मौल) दण्डे ।

मधुस्त्रर पुं० मधुमधुरः स्त्रोऽस्य । कोकिले । मधुरस्त्रवति
ति० । [किप् । विष्णौ ।

मधुहन् पुं० मधुनामासुरं कर्मफलं वा ज्ञानद्वारा हृत्ति हन्

मधूक न० मधु-जक हस्य धः । यष्टिमधौ । (मौल) दण्डे पुं० ।

मधुच्छिष्ट न० मधुन उच्छिष्टमवशिष्टम् । (मौस) सिक्कके
मधुश्रितमलय ।

मधुपङ्ग पुं० मधुदैत्यस्योपपन्नमयः । मधुरानगरे ।

मधूल पुं० मधु लाति का-क पुं० । जलजगिरिजमधूकदण्डयोः ।

मधुकर्कोष्ठात् आन्ने च स्त्री० मौरी० छन्दे । स्वार्थे कन् अत

इत्थम् टापु । मूर्ध्यायास् ।

संध्य पु० मन-यक् नस्य धः । देहस्थावयवभेदे । (मात्रा) 'संध्येन सा वेदिविस्मन्संध्येति' कुमारः । न्यादादौ-सन्त्वशीमत्व-भिन्ने व्यापारभेदे, पूर्वापरसीसयोरन्तराले, पराङ्मुखस्यातो-ऽर्वाचीनायां सहायां, तत्संख्याते च । 'अत्यं संधं पराङ्म'-मिति लीलाः ज्योतिषोक्ते सहायां गतिभेदे स्त्री० तद्वति यहे पु० । न्याये, अन्तर्वर्तिनि च लि० । [सार्धे ।

संध्यगन्ध पु० संधे फलसंध्यं गन्धो यस्य । आम्बुद्वये । [शब्द-संध्यतस् अय्य० संध+तसिन् । प्रयथापञ्चमीसप्तम्यर्थे तस्यैव-संध्यदेशः पु० कर्म० । 'हिसवद्विन्ध्ययोर्मध्यं यत् प्राश्विनशनादपि । प्रत्यगेव प्रयागात् संधदेशः प्रकीर्तित' इत्युक्ते देशभेदे संध्यन्दिन न० संधं दिनस्य अलुक्चमा० । संध्याह्ने । संध्यपदलोपिन् पु० संध्यपदस्य लोपोऽन्त्यस्य इति । व्याकरणाप्रसिद्धे शाकार्यिवादिके सन्धसंभेदे ।

संध्यम लि० संधे भवः स । संध्यभवे । सप्तस्वरसंध्ये औच्च-स्वरसंस्थे प्रथमे स्वरं पु० । [संध्यवर्त्तितात् । संध्यसपाण्डव पु० कर्म० । अर्जुने तस्य पूर्वोपरबोर्हयोर्हयो 'संध्यमश्रुतक पु० कर्म० । 'संध्यमश्रुत कपीव' इत्युक्ते संध्यने दासे कपीवलादौ ।

संध्यमलोक पु० कर्म० । दृष्टव्याम् तस्याः पातालस्वर्गलोकयो-र्मध्यवर्त्तितात् 'संध्यमलोकपाल' इति रघुः संध्यलोकोऽयत् । संध्यमसंग्रह पु० कर्म० । 'प्रियं संध्यमाल्यानां धूपभूषणवास-मासु । प्रलोभनञ्चान्नपानैर्बन्धनः संपहोसते' इत्युक्ते संध्यमे स्त्रीसंप्रहृदये विवाहभेदे ।

संध्यमसाहस्य कर्म० । 'वासः पञ्चपानानां शृङ्गोपकरस्य च । एतेनैव प्रकारेण संध्यमं साहसं कृतं' इत्युक्ते पर-कीयवक्त्रादेर्भङ्गाशङ्कादिकृते अक्षरकण्ठकर्मरूपे साहस-भेदे 'प्रयानां हे शते सार्धं प्रययः साहसः कृतः । संध-मः प्रयत्नं विज्ञेय' इत्युक्ते प्रयत्नस्यात्मके दण्डभेदे पु० ।

संध्यमा स्त्री० संध्या-त । दृष्टरज्जायां नास्तीत्, तर्ज्ज्वनना-मयोरन्तःस्थाशामकौ, प्रयादीनां कर्षिजायान्, सुदृढो-त्पन्नाश्च वैखर्यादिषु संध्ये वायोभेदे, नायिकाभेदे च ।

संध्यमार्हरण न० वीजगणितप्रसिद्धे ज्ञानज्ञानज्ञापके गण-नाभेदे । [अर्धरात्रे ।

संध्यरात्र इ० संध्या रात्रेः एकदेशि व० अन्ध सन्ध्या । निशीथे संध्यवर्त्तिन् लि० संध्ये वर्त्तते उत-स्थिति । वादिप्रतिवादि-नोरन्वयोर्वा पञ्चमतिषु सयौर्वाद्यादिष्वपि सयौर्वाक्यं तत्तन्निर्णायके, स्वार्थविरोधेन परार्थसम्पादके, कार्य-सम्पादके च संध्यस्य ।

संध्यस्य पु० संध्ये तिष्ठति स्था-क । संध्यवर्त्तिनि, उदासीने च । 'साध्यस्यासिद्धेऽवस्थान्तेऽर्थे' इति कुमारः ।

संध्या स्त्री० स्त्रियां टाप् । तत्रारपादेके अन्धोभेदे नायिकाभेदे संध्यानाम्बुली च ।

संध्याह्ने पु० संध्य सन्धः एक-सं-टच् सन्धा० अज्ञादेशः । विधा-विभक्तदिनस्य द्वितीये भागे, 'प्रातःकाळो संध्यास्त्रीनां' अं गवसावदेव त । संध्याह्निसंज्ञकं स्या' इत्युक्ते पञ्चधा-विभक्तदिनस्य तृतीये भागे च । [कन् । तत्रैव ।

संध्यालोक पु० सधुर्भूपुर आलुः । (सौ आलु) मूलभेदे । ततः संध्यासव पु० मधुना पुष्परसेन कृत आसवः । (मौल) मधु-हुमधुप्राजाते सद्ये । [असनीव ।

मन पूजायां सकर्गर्वे अक० आ० षट् । सगति । असावीत्-मन गर्वे अक० चु० आ० षट् । मानयते असावीनत ।

मन बोधे तना० आ० सक० षट् । सतुते अमनिट् ।

मन बोधे दि० आ० सक० अग्निट् । मन्यते । अमस्त ।

मन धृतौ चद० चु० ङक० षट् । मनयति ते अममनत् त ।

मन पु० मन-अच् । जटामांसात् ।

मनःशिला स्त्री० मनः शब्दवाच्या शिला । (मन्त्रवत्) रक्तवर्णे 'उ-पधातुभेदे 'मनःशिलाविष्कारिता निषेडि' इति कुमारः । पु० वा कृष्णे पुस्तकमपि । 'दक्षिणः शिखण्डैरिति दार्थ्यमाच' इति । मनस् न० सत्यतेऽनेन मन-अधि । सर्वैर्द्रव्यैः वर्तते अन्तरि-न्द्रिये, तच्च वेदान्तकृते सत्त्वविज्ज्ञात्मकवृत्तिमदन्तःकरणं सुखदुःखाद्याधारः 'कायः संकल्पोविचिकित्सा अज्ञातमज्ञा-हतिरद्वितीयाध्यात्मिरीतिरेतत् सर्वं मनश्चेति' इत्युक्ते आध-मते तज्ज्ञानसाधनमिति भेदः । मनःशिलायाश्च ।

मनसा स्त्री० मनसं मनं सति सो-क । आसीकस्य सनेर्मातरि वाचकिसमित्यस्य जरत्कारिपत्यं गान्धा जरत्कारौ ।

मनसादेवी स्त्री० मनसा दीव्यति दिवः करणस्य कर्मत्वात् कर्मापदत्वेन अण् ङीप् अलुक्च० । मनसाशब्दार्थे ।

मनसिज पु० मनसि जायते जन-ङ सप्रय्या वा अनुक् । काम-देहे । लुकि । मनोजोष्य । एवं चित्तजातादयोष्य ।

मनसिष्ठय पु० मनसि श्रुते अच् वा अनुक् । कामदेवे ।

मनस्कार पु० क० अच् । मनसः कारो व्यापारभेदः चित्तस्य चक्षुस्तत्परत्वे ।

मनस्ताप पु० मनस्तापः अनुतापः । अनुतापे, मनःषोडशाश्च

अनस्तिन् लि० प्रयत्ने मनोऽन्त्यस्य विणि । प्रयत्नमनस्ते । स्त्रियां ङीप् । 'अनस्तिनीनां प्रतिपत्तिरीदृशी' इति कुमारः

मनाक् अव्य० मन-आकि । ईषदर्थे, मन्दे च । 'उत्तरहाकात्मनवा

मनामभूदिति नैमभम् ।

[रुमेहे। ईश्वरे वि०]

मनाक्षर न० मनाक्ष करोति क्ष-अच् । अक्षिकागम्युक्ते अयु-
मनाक्षी स्त्री० मनोः पत्नी वा क्षीप् स्त्री० न । मनोः प्रत्याम्
मनित लि० भा० मन-त । प्राति ।

मनीषा स्त्री० ईश-अच् मनस ईषा मन् । डुवी ।

मनीषिन् पु० मनीषा कन्त्यस्य इति । प्रथिते । बुद्धियुक्ते लि०

मनु स्त्री० मन-ड । उक्तावाङ् (पिङ्गिशाक) मनुपत्थाङ् ।

प्रजापतिभेदे, अर्धमास्तकचरि आवयुने प्रतिभेदे च ड०

मनुज ड० मनोः स्यावयुवात् जायते जन-ड । अठ्ये
क्षिणं जातो डीप् । [जातो स्त्रीप्]

मनुष्य ड० मनोरपत्वं यत् सुतु च । मानये जातिभेदे । क्षियां

मनुष्यजनं ड० मनुष्यत्वेन मनो यस्य नरवाङ्मनत्वात् क-

निच् सक् । कुमेरे । [मनःशिलायाङ् ।

मनोग्रहा स्त्री० मनसा मनःशब्देक तच्छब्दाच्चात्वात् ग्रहा ।

मनोजव लि० जु-अच् मनो जवं वेगवत् मनसाय यस्मिन् ।

पितृत्वम् । मनस इव जवो यस्य । क्षतिवेगवति लि० ।

अन्निजिह्वायां स्त्री० । [उज्जिह्वे ।

मनोजटङ्गि ड० मनोजस्य मानस्य उज्जिह्वत्वात् ड० । कान्-

मनोज्ज लि० मनो जानाति प्रापयति बोधनाय प्रवृत्तीकरोति

अनभूतस्त्वर्थे प्रा-क । मनोहरे । मनःशिलायां, अन्त्याक-

कीर्णां, कटभ्रां, जीरके, मदिरायाङ् स्त्री० ।

मनोभव ड० मनसि भवति भू-अच् । कामदेवे मनोजसमो-

भूमगतचोषल । [प्रापकत्वात् । उक्तावाङ्

मनोरथ ड० मनस एव रथोऽन्त, मनसो रथ इव वा प्रवृत्त्याय

मनोरथ लि० मनोरथवति रथ-सिच्-अच् उप० । मनोहरे ।

गोरोचनायां स्त्री० ।

मनोज्ञत लि० मनो ज्ञतं यस्य । प्रतिहते, प्रतिज्ञे च ।

मनोहर लि० मनो हरति सदृशनाय ह-अच् । रचिरे । उन्-

हणे ड० जानात्, सच्ययुष्मां च स्त्री० । सच्ये न० । शिनि ।

मनोहारीति मनोहरे ।

मनोहा स्त्री० मनःशब्देनाश्रयते ह-प्रज्ये च । मनःशिलायाङ्

मनुज मार्जने सक० ध्वनौ अक० भा० पर० सेट । सञ्जति अमञ्जित

अन्तु ड० मन-कु छट् च । अपराधे, कष्टार्थे, प्रजापतौ च ।

अन्त ड० नलि-अच् । प्रथभाषणे, रक्षि कर्तव्यावधारणाभेदतो

देवादीनां साधनार्थं तन्मायुक्ते अन्तभेदे, वेदविभागभेदे च

अन्तजिह्व ड० अन्त एव जिह्वा आन्तादनवाधनं यस्य । अन्तौ,

अन्तेषु दत्तद्विरासादकत्वात्तस्य तथात्वम् ।

अन्तदाल ड० दा-लच् इत० । डुरी ।

मन्तिन् ड० मन्त्यते शिनि । जीवन्ति तेन अच् रक्षि
कर्त्तव्यमवशीयते तस्मिन् अवाप्ति ।

मन्त्य लोके मन्त्य विनोदने सक० भा० पर० सेट । मन्त्यति अमन्त्यीत्

मन्त्य विघोडे क्त्वा० पर० द्विक० सेट । अवाप्ति अमन्त्यीत् ।

मन्त्य ड० मन्त्य-करणे डच् । मन्त्यनदख्ये । 'प्रत्युभिः सविता-

मन्त्यः प्रीतवादिपरिहृतः । प्रात्यक्षी आतिमान्द्रय मन्त्य

रत्ननिधिवत्' इत्युक्ते ऐवभेदे, कृत्स्नसंज्ञके, मैत्रस्ये, कि-

रणे च । भावे चञ् । आशीडनादौ ।

मन्त्यज न० मन्त्या उधिमन्त्यत्वात् जायते जन-ड । नवनीते ।

मन्त्यन ड० मन्त्यतेऽनेन करणे ल्युट् । मन्त्यनदख्ये ।

मन्त्यर न० मन्त्य-करन् । कुष्ठश्याङ् । कोषे, फले, बाधे मन्त्या-

नदख्ये च ड० मन्त्ये, नीचे, जले, मन्त्ये च लि० । 'मद्विचन्द्रेण

कषाखमन्त्यर' इति न० । कैवल्याः दास्यां स्त्री० ।

मन्त्यैत ड० ईत० । कष्टरूपमनाय मन्त्यनदख्येण सञ्जिते

मन्त्यरपर्वते । [न्त्या

मन्त्यान ड० मन्त्य-आनच् । मन्त्यनदख्ये, आरम्भद्वये च (सो-

मन्त्य लि० मदि-अच् । मन्त्ये लटौ, कभाष्ये, रोगिणि, अल्ये,

सतन्त्ये, खले च । शनिपक्षे, हस्तिभेदे, वने, प्रसवे च ड० ।

ज्योतिषोक्त रचिर्वाग्निभेदे स्त्री० ।

मन्त्यव लि० मन्त्ये सञ्जति मन-ड । कडुगामिनि शनि, शानि-

पुरुष, डव, ईक, गज, वरस्त्रिय इत्येते सभावात्मन्यगतवः ।

शिनि मन्त्यामीत्यस्य लि० । क्षियां स्त्रीप् ।

मन्त्यट ड० मन्त्ये टीकते टीक-ड । पारिभट्टके । (पातदेवादार)

मन्त्यता स्त्री० मन्त्यस्य भावः तत् । कावकां, जाणे, मन्त्याने च

'उच्चैरस्थति मन्त्यानरसता'मिति चन्द्राशेषः ।

मन्त्यर ड० मदि-अरन् । सप्तममन्त्याने पञ्जतभेदे, मन्त्यारद्वये,

खर्गे, हारगेदे, दर्पणे च । सञ्जते, मन्त्ये च लि० ।

मन्त्याकिनी स्त्री० मन्त्यकति अक-शिनि । सर्गमन्त्यानां

'सर्गं मन्त्याकिनी तर्पे'ति पुराणम् ।

मन्त्याक्रान्ता स्त्री० चन्द्रशकटापादके मन्त्योभेदे ।

मन्त्याच न० मन्त्ये सञ्जितसञ्जि वक्रादृक् षच् स्यात् । कक्षावाङ्

मन्त्याग्नि ड० मन्त्ये प्रकने अत्यशक्तिकः अग्निः अन्तः, च

वक्रावाह । देहस्य अपाचनशक्तितेऽन्ये तद्वतो रोगभेदे च ।

मन्त्यार ड० मदि-आरन् । सर्गस्य देवदमने, पारिभट्टके च

मन्त्यर न० मन्त्यतेऽन्त मदि-किरन् । कङ्गे, डरे च । तस्य द्विचिह्न

सञ्जिते । अठ्ठे आहपञ्चाङ्गमे च ड० । (माडुर)

मन्त्युरा स्त्री० मदि-अरन् । अष्टशकलायां, शवनीयकटे च

मन्त्योद्वरी स्त्री० मवदानवकत्वायां रावकासहिवाङ् ।

मन्दोष्ण न० मन्दोष्णपदस्थम् । ईषदुष्ण शर्मे । तद्वति लि० ।
 मन्त्र उ० मन्दि-रक् । वाद्यभेदे, मन्धीरध्वनौ च । अर्थ अवाद्य
 तद्वति लि० । [कामचिन्तायां, कथितवृत्ते च ।
 मन्त्राय उ० मननं मन्त्र मन-कृप् भवति अच् इत० । कन्द्ये,
 मन्त्राख्य उ० इत० । आत्मद्वये स्त्रीविभुभेदे च ।
 मन्त्रा स्त्री० सेट्-मन-कृप् । श्रीवायाः पञ्चाङ्गशस्त्राणां शिरायास्तु
 मन्त्र्य उ० मन-दुच् । शोके, दैत्ये, क्रतौ क्रोधे, अङ्गहारं च
 मन्त्रन्तरे न० मन्त्रागन्तरमपकाशस्तदुपलक्षितकालो वा ।
 स्वावन्मुवादिमन्त्राधिकारे तदुपलक्षिते काले च सत्त्व-
 युगमितवर्षाधिका एकचतुर्विंशत्युगमिता (३११४४८००)
 एतन्मित्रवर्षासादवकाश इति उक्ताः ।
 मन्त्र गतौ भा०पर०चक०सेट् । सञ्चति अगम्यीत् ।
 मन्त्र अच्-मा-डम । पञ्चमर्थतः अस्मच्छस्त्रार्थे तेन मन्त्रमिति
 मन्त्रता स्त्री० मन्त्र भावः तत् । स्त्रेभे मन्त्रादे सत्त्वन्त्वे च ।
 एवं मन्त्रमन्त्रत्वं 'तथापि मन्त्रात्वे' इति 'मन्त्रं मन्-
 राजस्ये'ति च चरुणी ।
 मन्त्र गतौ भा०आ०चक०सेट् । सञ्चति अगम्यीत् ।
 मन्त्र उ० मन्-अच् । उक्ते अगम्यते । दानवभेदे च ।
 मन्त्रक उ० मि०अच् भवं प्रवेष्टुं स्वकते प्रतिपन्नति स्वक-
 अच् उ० पलम् । वनचङ्गे ।
 मन्त्र उ० मि०उ । निन्दते, श्ले च ।
 मन्त्रक उ० भिनोति मि०उ मयुः स्वा कुण्ड स्वकः कर्म० ।
 उ० पलम् वनचङ्गे उ० । मन्त्रकोऽजल । [श्रीभाष्यम् ।
 मन्त्रं उ० माङ्-जल मन्त्रादेशः । लिपि, किरण, शिक्षायां
 मन्त्र उ० मी०जरन् । स्वगजस्यति स्वगभेदे । इदर्थे कन् ।
 तत्ताज्जने (तते) न० । अपासार्थे, मन्त्रशिक्षाद्वये च उ०
 मन्त्रश्रीवक न० मन्त्रश्रीवक हुन् । तत्वे (तते) ।
 मन्त्रजङ्ग उ० मन्त्रजङ्ग जङ्गे व मूलमस्य । श्लोकाकटके ।
 मन्त्रतुल्य न० मन्त्ररूप तद्वत् तत्त्वम् । तत्वे (तते) ।
 मन्त्रविदला स्त्री० मन्त्रविदल्यते मन्त्र इव विशिष्टदल-
 मस्या वा । अल्लटावाल् (बुद्ध) (आचरन्) ।
 मन्त्रशिक्षा स्त्री० मन्त्रशिक्षे शिक्षाऽस्याः । अनासक्त्यते
 मुपभेदे मन्त्रशूद्रादयोऽप्यत्र ।
 मन्त्रिका स्त्री० मन्त्रो विद्यातेऽस्याः तन्त्रज्ञतत्त्वदत्तत्वात्
 ठन् । अल्लटावाल् (बुद्ध) (आचरन्) ।
 मन्त्रक उ० क०पुन् । दैविकधौतिकोपपन्नजले प्राप्तिनामकाल-
 मन्त्रे(मङ्गक) आदिभये । [मन्त्रभेदे (पासा) ।
 मन्त्रक न० मन्त्रं मन्त्रिभ्यं तरत्यनेन हृ-ड । हरिद्वये

मन्त्रकतपस्वी स्त्री० मन्त्रकतमिव हरिद्वयं पत्तनस्याः स्त्री० ।
 पाठावाल् । (निष्ठुर चुप) ।
 मन्त्र न० मन्त्रितेनेन मन्त्र-करणे ल्युट् । वल्लभाभास्ये विभे ।
 भावे ल्युट् । देहात्मनोर्विच्छेदकृते, प्राणवायोक्तमन्त्रकृते
 वा व्यापारे । [उ० सुस् । मन्त्रन्दे ।
 मन्त्र उ० मन् मन्त्रं यति मन्त्राणां जीवनहेतुत्वात् दी-क
 मन्त्रास्त्री स्त्री०मन्त्रो मन्त्रकाधिकं दुःखनिवाकति आत्मनेन
 मन्त्राको दृष्टिकः च इवावति पर्याप्तोति दुःखदानाय अल-
 अच् गौ० स्त्री० । दृष्टिकावौ (विष्कति) ।
 मन्त्राल उ० मन्-आलच् । राजर्षे, 'तत्त्वामन्त्रालमन्त्रालमन्त्र-
 लक्ष्योति मैषधम् । कल्पये, कारयन्ने, अच्, मेधे, खले,
 दाडिमीवने च । चिक्कये लि० ।
 मन्त्रि(री)च उ० मन्-इच उ० वा दीर्घः । स्वगजस्यति दृष्टे
 मन्त्रि(री)चपत्तक उ० मन्त्रिचस्त्रे पत्तनस्य कप् । मन्त्रद्वये ।
 मन्त्रिचि उ० मन्-इचि । मन्त्रिचिमध्ये मन्त्रयो मानसे ज्येष्ठे
 पुत्रे सन्निभेदे, कपये च । किरण्ये उ० स्त्री० ।
 मन्त्रिचिक्ता स्त्री०मन्त्रिचौ सूर्यकिरणेकमिव जलमिव यत्
 भ्रान्तौ । सूर्यकिरण्ये जलभ्रान्तौ, मन्त्रद्वयावाल् । [देधे चउ
 मन्त्र उ० मन्-ड । पर्वते, निर्जलदेशे च कृषककटके (माङ्गार)
 मन्त्रज उ० मन्त्रदेशे जावते जन-ड । मन्त्रोनामगम्यद्वये, निर्जल
 जाते लि० । मन्त्रककोऽ्याम् स्त्री० ।
 मन्त्रत् उ० मन्-उति । वावी, देधे च । तार्थे मन्त्राद्यम् ।
 मन्त्रतोऽजल । मन्त्रके, मन्त्रिपर्यं च न० । एकायां स्त्री० ।
 उ० लृङ् । मन्त्रोऽपि वावी ।
 मन्त्रत्कर उ० मन्त्रतमपानवायुं करोति क०अच् । राजकाये
 मन्त्रत् उ० मन्त्रवंशे मन्त्रभेदे । ततः संज्ञायां कन् । मन्त्रके ।
 मन्त्रत्पञ्च उ० इत० । आकाशे । मन्त्रदत्तादयोऽप्यत्र ।
 मन्त्रत्पाल उ० । मन्त्रतो देवान् पालयति पाल-अच् । इन्द्रे ।
 मन्त्रत्पु उ०मन्त्रत्पालत्वेनात्मस्य न पदत्वम् मन्त्र वः । इन्द्रे
 मन्त्रत्पु उ०मन्त्रतो वावीः सखा-उच् । इन्द्रे, वक्षो, चित्तकटके च
 मन्त्रदन्तेऽलं न० मन्त्रतमान्दोलयत्यनेन करणे घञ् । व्यजने ।
 मन्त्रदिष्ट उ० मन्त्रं देकानामिष्टः । शुग्नु ज्यै ।
 मन्त्रज्ञवा स्त्री०मन्त्रतो वावी भवति वक्षते भू-अच् । (ताम्रभूकी)
 चुपे (खिराष्ट) । [चक्षिरे ।
 मन्त्रदुम उ० मन्त्रोर्निजलदेशस्य दुःखलज्जात्वात् । चिद्-
 मन्त्राङ्क उ० मन्त्रं वाह इव मन्त्र । धूने, वक्षौ च ।
 मन्त्रास्त्रा स्त्री० मन्त्रतो मावेव । (पिङ्गुशक) टकावाल् ।
 मन्त्रभू उ०इत०,मन्त्रभूमिर्बल (माङ्गार) देशभेदे, कर्म०निर्जनमभिव

मरुभूतं पु० मरुभुवि निर्जलभूमी रोहति रह-क । करवीरे
मरुव पु० मरु निर्जलदेशं वाति कारणत्वेन वा-क । (माख-
दाना) (मरुवा) उक्तभेदे । स्वार्थे कन् । तत्, उक्तभेदे,
(नयना) खलपत्नतलखासु, जम्बीरभेदे, पुष्पप्रधाने
उक्तभेदे, (मरुवाफल) व्याघ्रे, राहौ, भवानके च ।
मरुसम्भवा स्त्री० मरौ सम्भवति अच् । जुद्धराजभावात्
मरुस्यादयोष्यत् । [सुद्रुहदिरे च ।
मरुद्भवा स्त्री० मरौ उद्भवति उद्+भू-अच् । कार्पास्यां,
मर्क गतौ सौ० पर० सक० सेट् । मर्कति अर्कणीत् ।
मर्कट पु० मर्क-अटन् । वानरे । उर्यनाभे (माकड़सा) स्यावर
विषभेदे (हाड़गिला) पत्रिभेदे च स्वार्थे कन् । तलैव ।
मर्कटतिन्त्क पु० मर्कटप्रियसिन्धु, कः शाक० । कुपीलौ ।
मर्कटप्रियली स्त्री० मर्कटप्रिया प्रियली शाक० । अपासार्गे
मर्कटप्रिय पु० इत् । खीरद्वये (खिरद) ।
मर्कटवासस्य पु० इत् । (माकड़साजाल) लूताच्छले ।
मर्कटशीर्षे न० मर्कटस्य वानरस्य शीर्षमिव । हिङ्गुले । [वि०
मर्कटास्य मर्कटस्य वानरस्यास्यमिव रक्तात्वात् । तस्मै तद्वति
मर्कटौ स्त्री० मर्कटौ स्त्र्यस्याः स्त्रिधत्वेन अच् सौ० ङीप् । अभा-
नार्गे, अजनीदावास्, करजभेदे (माकड़करमवा) वानर-
योषिति च । [ज्ञानाय चक्रभेदे ।
मर्कटीजाल न० रुन्दोपग्रन्थोत् प्रस्तावे लघुगुरुस्थानविवेक-
मर्कर पु० मर्क-अटन् । अट्टराजे (केशुरिया) भाषणे खर-
ज्जावां, मन्थावां-स्त्रियाञ्च स्त्री० टाप् ।
मर्च यङ्ग्ये चु० उभ० सक० सेट् । मर्चयति-ते अचमर्चत्-त ।
मर्त्त पु० मृ-तन् । मनुष्ये भूषोके च । तल भवः वत् । मर्त्यः ।
मनुष्ये ।
मर्द्द न० मृद-ल्युट् । मालवादादिसंवाहने, मूर्धने च ।
मर्द्दल पु० मृद-वञ् मर्द्दं जाति जा-क । वाद्यभेदे (सादल) ।
मर्द्दित लि० चु० मृद-क्त । मूर्धिते, मृन्मृते च ।
मर्द गतौ भा० पर० सक० सेट् । मर्दति अमर्दौत् ।
मर्म्माज्ञ पु० मर्मे जानाति ज्ञा-क । तत्वज्ञे । मर्मादिदादयोष्यत्
मर्मन् न० मृ-मनिन् । जीवनस्थाने सन्निस्थाने तात्पर्ये च
'अपि भस्मागममर्मपारगैरिति नैषधम् ।
मर्मर पु० मृ-अवरन् सट् च । वस्त्रपण्यानां शब्दे (मड़मड़)
रत्नव्यक्तशब्दे । पीतदायि, हरिद्रावाञ्च स्त्री० गौ० ङीप् ।
मर्मस्थूष् लि० मर्मं प्राणस्थानं मृशति स्थू-किन् । अर-
न्तरे मर्मपीडके । [दीप । मर्मपीडके ।
मर्माविध् लि० मर्मं सन्निस्थानं विधायति विध-क्तिप् पूर्व

मर्मा अयं क्रियते-5वधिष्यतेऽन मृ-यत् । सीमायास् स्त्री-
त्वमपि । मर्मादि वत् । मनुष्ये पु० । 'पेशो मर्मा अपशसे'
इति केतुचन्द्रः मर्माभ्युप्या इति सायनवेदभाष्यम् ।
मर्मादा स्त्री० मर्मायां सीमायां दीयते दा-अच् प्रमार्दीयते
वा परि+भा-दा-अङ् पु० पक्ष-जः । न्यायपथस्थितौ,
सीमायास् कृषे च ।
मर्म पूर्वो भा० पर० सक० सेट् । मर्मति अमर्मीत् ।
मल द्रवौ भा० आ० अक० सेट् । मलते अमलिट ।
मल पु० मृज्यते शोध्यते मज्ज-कल-टिलोपः । पापे, पुरीषे,
लोहादीनां किङ्क कचङ्के, मखूरादौ, देहजाते, खेदलेप्यादौ,
कपूरे, कपसे, वातपित्तकफेषु च ।
मलम्ल पु० मलं विषं हन्ति रेचयति हन-क । शास्त्रालोकन्दे
किप् । मलहाभ्यत् । नागदन्त्यां स्त्री० ङीप् ।
मलद्रूपित लि० इत् । मलिने । [तत्फलस्य रेचकत्वात् ।
मलद्राविन् पु० मलं द्रावयति रेचयति द्रु-षिच्-अण् । जयपावे ।
मलपू स्त्री० मलं नलस्थानं पुनाति पू-किप् । काकोडुम्बरिकावास्
मलभेदिनी स्त्री० मलं भेदयति रेचयति भिद्-षिच् ।
कटुकायास् । (कटकी) ।
मलमास पु० मलौ दुष्टोमासः । 'असावस्याहयं यत्न रवि-
संक्रान्तिवर्जितम् मलमासः स विज्ञेय' इत्युक्ते रवि-सं-
क्रान्तिमन्त्रे शुक्लप्रतिपदादिदशान्तकूपे चान्द्रे मासे ।
मलय पु० मल-कवन् । दक्षिणस्ये पूर्वतमेदे । यत् चन्दनजम्ब
तत्पर्वतान्तिकस्ये देशभेदे, उपवने, नन्दनवने नवस्य द्वीपेषु
मध्ये द्वीपभेदे, कपभेदेवस्य पुत्रभेदे च ।
मलयज न० सवने पर्वते जायते जन-ड । चन्दने । मलय-
देशजाते वायौ पु० । तद्देशजाते लि० । [तेजोडि ।
मलया स्त्री० मलयो देशोऽप्यस्याः कारणत्वेन अच् । विहतायां
मलविनाशिनी स्त्री० मलं तद्दोषं विनाशयति वि+नश-
षिच्-किनि । शङ्खपुष्पास् ।
मलारि पु० मलस्य कलङ्ककिट्टादेररिः । सर्वान्धारद्वयम् ।
मलिन लि० मल+अश्वत्थे इनच् । मलयुक्ते, दूषिते, कष्ये च
इति । मनीष्यत्, दोषे, टङ्ग्ये, (सीङ्गा) ।
मलिनमुख पु० मलिनं मुखं यस्य । वङ्गौ, तस्यादौ भूभाष-
मानत्वेन कष्यत्वात् वानरे च । क्रूरे, खड्ये च लि० ।
मलिष्णु च पु० मलो वैदिककर्मनर्हत्वेन दुष्टः सन् म्लोषति
गच्छति म्लुच-क । मलकासि, वायौ, अग्नौ, चौरै च ।
मलीमस लि० मल-इ-स चच् । मलिने, लोके, पुष्पकासीषे च
मल्ल द्रवौ भा० आ० अक० सेट् । मल्लते अमलिट ।

मल्ल पु० बल्ल-ज्वर । वायुवृद्धकारके निवोद्धरि, पात्रे, देशभेदे
कपोले च ।

मञ्जुन पु-मञ्जुते प्रियतेत्यम् । दीपाधारे पाले, बारिजेतकम्-
जाते पाले न (मञ्जु) खनामपुमि खी-टाप् अत इत्यम् ।
मञ्जुव न-मञ्जे देगे जायते जन-ड । मरिजे । [देमयेरे]
मञ्जुभू खी-मञ्जुकीडनस्य वाङ्मयुवस्य योग्या भूःखानम्
मञ्जुवड इत्यम् । वाङ्मयुवे ।

मल्लार पु० बल्ल द्रव ऋच्छति ऋ-अवृ । रागभेदे रागिणी
भेदे मल्लिकायाश्च स्त्री० ङीप् ।

मस्ति(त्री) स्त्री० मस्त-इन् वा-ङोष् मस्तिकायास् संज्ञायां कन् ।
 मष्णवर्षदेहे आङोहितचक्षुवरणे हंसभेदे, मस्तिकाचीमल ।
 मस्तिकापुष्प पुं० मस्तिकाया इव पुष्पमस्य । कुटजहस्ते कश्च
 हस्ते ज हन्त० । मस्तिकाकुक्ष्ये ।

सक्तिपत्त न० सक्तिरिव पत्तनस्य । कृत्वाके ।
 जन् वक्ष्ये भ्वा० पर० सक० षेट् । सवति क्तमवीत् असावीत् ।
 अव्य वक्ष्ये भ्वा० पर० सक० षेट् । अव्यति अक्नवीत् ।
 अश ध्वनौ अक० कोप्ते अक० भ्वा० पर० षेट् । गशति अक्न-
 शीत्-अनाशीत् ।

मशक पुं० मश-बुन् । कोटभेदे (मश) ।
मशकिन् पुं० मशकोच्चस्त्र इति । उदुम्बरहस्ते ।
मशि(सी) स्त्री० मश(स) इन् वा ङीष् । (काशी) पत्रसेखन-
द्रव्ये, नीलशैफालिकादयोः स ।

मय नभे आ० पर० अक० छेत् । मयति अमवीत् अमावीत् ।
मय परिस्थाने परिस्थाने च दि० पर० अक० छेत् । मयसि
अमयत् अमवीत् अमावीत् । मयादिरयं तेन अम-
नदित्वेवेति पाणिनीयाः ।

मलय न० नव-लु । सोमराजीहसे ।
 मसरा की० नव-नरन् । मसरे ।
 मसिना की० मसि नव-नरन् । मसिना ।
 मसिजल न० मसिनिजितं मलयम् । (कासी) मेखनद्रव्ये ।
 मसिधान न० मसिधिवीयेतलाधारे लुद् । मसिधारे (दोआव)
 मसिधारे तल कीप ।

अलिप्रणय पु० अलिकदुपसहितमजरनेव प्रत्यं विक्रेयं वक्ष ।
लेखनोपजीविनि । [वक्षाः । लेखनान् ।

असिप्रभू स्त्री० जलाः प्रसरिव । जलाधारे । मतिः प्रसरिव
असीना स्त्री० अव-ईनच् । अवस्थान (तिथि) ।

बहु(क)र पु० बह-बह्वं करं वा । कलायमेहे (नल्लरी)
वेसावां, बीहिमेहे व स्त्रीः ढाप् ।

मसूरद्विदला श्री० नमूरखेव द्विदलं यस्याः । जम्बुनिष्ठति
(काचतेओटी) ।

मसूरिका स्त्री० मसूरेव इवा र्वै कन् । वषन्तरोगे, कुट्टित्वाञ्च ।
मसूरी स्त्री० मस-जडस् गौ० ङीष् । वषन्तरोगे, निवृत्ति, रक्ता-
निवृत्ति च । [च । अतस्मात् स्त्री० ।

अस्या लि० अक्ष-कण, सम+अक्ष-क ण० वा । अक्षिणे, अक्षकर्मिणे
अस्मि गतौ आ० पर० अक्ष० सेट् । अस्मति अक्षस्तिष्ठ ।

मस्कार पुंमस्कार-अरब् । वंशे, रम्भयुक्तवंशे च । भावे अरब् ।
गत्तौ, ज्ञाने च ।

अस्त्राग्निं पु० मन्त्रारो धामं गतिर्वास्त्रस्य इति, मा कर्तुं कथं-
निवेष्टुं शीतकस्य ज्ञान-क-इति कस्त्रास्त्राग्निर्वापिति
नि० । परित्राजको विधानेन स्वकर्मपरित्राजको भिद्यौ ।
'धारयन् नस्त्राग्निवर्धयति भट्टिः चन्द्रे च ।

मसृज खाने त्वं परं अन्नं अन्विष्ट । मज्जति अनाङ्गीत् ।
ता मग्नः । अष्ट कृत्स्नम् ।

अस्त(क) न० अस्-स्त । अस्तके । उच्चे त्वि० । संज्ञायां कन् शिरि
अस्तकस्तेह ण० इत० । शिरःस्थितज्जायाम् नक्षिष्के ।

अस्तिदाह न० अस्ति परिश्रमते अस्तिखुम् कर्म०। देवदारयि
अस्तिष्क न० अश-क्तिन् कश्चि परिश्रमिभेद् छप्कति छप्क गतौ
अश-ष्ट० अशक्ये स्त्राकारे मर्त्ये (मगज) जायमान्तिष्क
मह प्रगभारे इति प्रबोधचन्द्रोदयम्। [श्रीवावाक्

अक्षमूलक न० अक्षमूलक इत्यर्थे कन् । शिरोधरायाम्
अहं पूजायां व्यापारः चक्रे । अहंति अमहीत् ।

मह दीप्तौ बु० उ० अ० चेट् इदित् । मंहयति-ते अमजं हत्-त
मह दृष्टौ भा० आ० अ० चेट् इदित् । मंहते अमंहित् ।

अहं पूजयेत् सद्-बुद्धि-सक्त-सेट् । बहयति-ते ज्ञानचक्र-त
अहं पुं बह-पञ्चमे वा । उद्यमे, सततानन्दननक्यापारे, ते-
नचि ज्ञाने, भविष्ये च ।

अहत्त्वि० अह-अति । विपुले, दृष्टे च स्त्रियां अहती । राज्ञे
न० । शास्त्रोक्ते अहत्तत्वे पु० 'प्रकृतेर्भूतानिति' अतिः ।

महती स्त्रीं सह-अति गौऋष् । नीयार्थे दे नारदनीया-
यान् । 'अनेकमात्रं महतीं सुखं' इति भावः । सह-
त्यां, वार्त्ताकां, विपुलायां स्त्रियाश्च ।

अहन्तत्वं नः कर्म० । सांख्योक्तप्रकृत्यादिभूतविशतितत्त्वमख्ये
व्रजतिकाख्ये अष्टाध्यायादिकारण्ये निश्चयात्मकवृत्तिविशिष्टे
तत्त्वमहे ।

अहं कव्य० नह-अह । जर्जस्ते लोकभेदे ।
नहलोक दु० कर्म० । भूरादिषु जर्जस्ते कालोक्तान्तर्गते चतुर्थे

लोके तत्परिभाषादिकं दृष्टमिधाने दर्शयिष्यते ।
महर्षि पु० कर्म० । परमर्षिशब्दार्थं वेदभाषादी ।
महत् न० मह-अहन् । तेजसि, यज्ञे, उत्सवे च ।
महा स्त्री० मह-अह् । (गौरवाचाकलिया) गोपवत्तानाम् ।
महाकण्टकिनी स्त्री० महत् कण्टकमक्षस्य इति उच्यते ।
(फणिमनसा) दृष्टमेहे ।

महाकन्द पु० कर्म० । लघुने, राजपण्डितौ, मूढके च ।
महाकपित्व पु० कर्म० । विलटणे ।
महाकरञ्ज पु० कर्म० । करञ्जभेदे (कांटाकरमहा) ।
महाकर्णिकार पु० कर्म० । आरम्भे (सौदास) ।

महाकाय पु० इव० । शिवानुचरभेदे नन्दिनि, हस्तिनि च ।
विपुलदेहवति लि० । कर्म० स्व देहे पु० ।

महाकार्तिकी स्त्री० कार्तिकीनक्षत्रस्य 'महाकार्तिकी' इति नाम्ना
तस्यैवस्यां नराधिप । सा महाकार्तिकी प्रोक्ते 'त्युक्तायां'
रोहिणीनक्षत्रयुक्तायां कार्तिकपौर्णमास्याम् ।

महाकाल पु० कर्म० । अनवच्छिन्ने काले, शिवे च 'महाकालेन'
च सगति'तिकाविकाष्यान् (साकाल) कृतमेहे, औरवभेदे च
'महाकालेन' यजेद्देव्या दक्षिणे भूमवर्षक'मिति तन्मस्य ।

महाकाव्य न० कवेः कर्म काव्यं कर्म० । सर्गब्रह्मरूपे अष्टा
धिकसर्गेके सन्त्यभेदे तद्वचनं साहित्यदर्पणे इव० ।

महाकुम्भी स्त्री० महती कुम्भी (पात्रा) कटकके ।
महाकुक्ष न० कर्म० 'दृष्टदृष्टविरुद्धात्' योनिवासां महाकुक्ष'
मिति मनुनेति दृष्टपुरुषावधिदेवाध्ययिष्ये ।

महाकुलीन लि० महाकुले भवः अह् । महाकुलोद्भवे ।

महाकोशफला स्त्री० कर्म० । देवदात्रोक्तताम् ।

महाकोषातकी स्त्री० कर्म० । हस्तिपीपायाम् ।

महागन्ध न० महान् गन्धोऽस्य । हरिचन्द्रे, वेधे च जलमेतस्य
दृष्टे पु० । नागवलायां, कविकायां, कूटजे च स्त्री० ।

महाशुक् पु० कर्म० । त्वयः पुरुषस्यातिसुरवी भवन्ति पिता
माता साचार्यैश्च 'ति' अत्युक्ते पुरुषस्य पितादौ 'पतिरेको-
शुः स्त्रीणां'मित्युक्ते दत्तकन्याया भर्तारि, अदत्तकन्यायाः
पितरि, सातरि च । महाशुश्रूषिपाते च 'कास्ते' किञ्चि-
ज्जवाचरेदिति कृतिः ।

महाशुक्ला स्त्री० महान् शुक्लोऽस्याः । शीतवत्तानाम् ।

महाशुद्धा स्त्री० महती शुद्धेव सूनमस्याः । रज्जिषमस्याम् ।

महाश्रीव इ० महती श्रीवत्स । उड्डे । दीर्घपीवायुक्ते लि० ।

महाशोषा स्त्री० पुष्टते कर्मणि अज् कर्म० । कर्मटशब्दात् ।

(काकडाधिके) । शब्दुसक्यात् । महान् शोषोऽस्य । विपुल-

शब्दवति लि० । [विपुलायवयवति लि० कर्म०] विपुलाङ्गे न०

महाङ्ग इ० महद्गन्धस्य । उड्डे । गोचुरके रक्तचिज्जके च ।

महाच्छद इ० महान् छदेऽस्य । देवदाष्टके । [लि०

महाच्छाद्य इ० महती छाया अस्याः अष्टके । विपुलाच्छाद्युक्ते

महाच्छाद्रा स्त्री० महत् छिद्रमस्याः । महाभेदाद्याम् ।

महाजटा स्त्री० महती जटा अस्याः । बहुजटाष्टके । विपुल

जटावति लि० । कर्म० । दृष्ट्यां, जटावाम् स्त्री० ।

महाजन पु० कर्म० । वेदवाक्येषु अज्ञावति जने । 'महाजने

येन गतो स पन्था' इति भारतम् ।

महाजम्बू स्त्री० कर्म० । राजजम्बूम् ।

महाजाली स्त्री० कर्म० । शीतवर्णपोषाद्याम् ।

महाज्येष्ठी स्त्री० 'ज्येष्ठे' शुभः शशी चैव भावापत्यं दक्षिणा ।

शुक्ला रविदेव महाज्येष्ठो भकीर्ति'न्वायुक्तमलपात्रां

ज्येष्ठपौर्णमास्याम् । 'महाज्येष्ठां त्वं यः पश्येत् पुंशः

उरुषीचसम्' इति पुराणम् ।

महाज्योतिष्मती स्त्री० (वज्रमालाकान्तिनी) कृतमेहे । [लि०

महाज्य इ० महेन उत्सवेनाद्यः । कदम्बे कर्म० । महाधनवति

महातर् पु० कर्म० । सुहीष्टये विपुलदृष्टे च ।

महातल न० कर्म० । अथःस्थेषु पात्रादिषु जट्टे पक्ष्मे पात्रादे

महातारा स्त्री० कर्म० । तन्मोक्ते तारिणीभेदे, जिनदेव्याश्च

महाताली स्त्री० कर्म० । विपुलतालीभेदे राजन्यास्याम् ।

महातित्त इ० कर्म० । विम्वटके । अतिशुभशिक्षरकति लि० ।

अवतितायां स्त्री० ।

महातीक्ष्ण स्त्री० कर्म० । महातृणदृष्टे (मेघा) अतितीक्ष्णे लि०

महातेजस् इ० महत् तेजोऽस्य । पारदे । अतितेजस्विनि

लि० कार्तिकेये बह्वौ च पु० ।

महात्मान् लि० महान् आत्मा स्वभाव आशयो यस्य । महाशये

महादान न० कर्म० । विनाशकादिहृत्तजपात्ते तृणादुत्पादि

मोक्षप्रदार्थदाने 'सवातः' संभवन्त्यानि महादानस्य सत्त-

या'कित्युपक्रम्य 'आद्यान्त' सर्वदानानां तृणादुत्पादकवि-

त्वादिना मोक्षप्रदानान्वभिधाय 'विनाशकादिप्रक्षोभपात्र

वस्तुकादिवनवहणानाम् । 'महाज्युने'षां कर्मवत्तनीनां स-

मन्त्रतोहोचपददृष्टे स्यात् । जन्मानि कृतानि तस्यैव चैवा

कृतकर्मेषामि यथासकृदपिभ्युक्तं सत्यम् । निवारण

अकृतमहत्तादावादिप्रवृत्तौ अथः ।

महादह न० कर्म० । देवदाष्टके ।

महादेव इ० कर्म० । 'ब्रह्मादीनां' वरापात्र उनीनां ब्रह्मादि-

याम् तेषां महत्तात् देवोऽस्य महादेवः प्रकीर्तित' इति

इत्युक्ते, 'महती पूजिता विष्णे भूतपतिरीश्वरी तस्याः देवः'
पूजितश्च महादेवस्ततः स्मृतः इत्युक्ते च शिवे । [उद्धृष्टे च
महाद्रुम उ० कर्म० । अन्तर्लक्षणे । तस्य विष्णुरूपत्वात् महत्त्वम्
महाधन न० महत् सूत्ररूपं धनमस्य । मङ्गसूत्रे । सुवर्णे,
विह्वले, मनोऽवस्थे च । तथैव पु० । अतिधनवति वि० ।
महाधातु उ० कर्म० । स्वर्णे ।

महानदी स्त्री० । जोड़देयस्ते नदीभेदे, बहुद्रुमाभिन्नां नद्याञ्च
महानन्द् पु० महान् अतिउद्भूत आनन्दो यस्य । जोषे कर्म०
अतिशयानन्दे पु० । 'मायमासुखं या शुक्ला नवनी लोक-
पूजिता । महानन्देति सा प्रोक्ते' तुक्तावां मायशुक्लनवनी
सुरायां नदीभेदे च स्त्री० ।

महानन्दि पु० कलौ कलात्मकरस्य महापञ्चम्यभेदस्य पितरि
महानवनी स्त्री० कर्म० । आश्विनशुक्लमधिकृत्य 'ततोऽहं नवनी
यसात् सा महानवनी स्मृते'त्युक्तायाम् आश्विनशुक्लनवम्याम्
महानस्य नमनद्वयः संज्ञायाम् अन् । प्राकस्याने । [सा० ६५०
महानाटक न० द्रष्टव्यनाटकभेदे 'एतदेव यदा सर्वेत्वादि
महानाद पु० महानादोऽस्य । गजे, गर्जनेषु, सिंहै, उड्डे च
महानिद्रा कर्म० । नश्ये तल पुनः प्रत्युत्थानाभावात् ।
महानिध्व पु० कर्म० । (चोडानिध्व) उल्लभेदे ।

महानिशा स्त्री० 'महानिशा तु विज्ञेया मध्यममहर्द्धव'नि-
त्युक्ते रात्रिमध्यममहर्द्धवे । [तत्त्वभेदे न० ।

महानील पु० कर्म० । अङ्गरात्रे, मानभेदे, भागभेदे, महाराज्याह
महाबुधभाव पु० महान् बुधभाव काशयो यस्य । महाशये
महापञ्चविध 'ष्ट्रीषु च कालकूटच सप्तकी वल्लभाभयः ।

शङ्ककर्षाति वोगोऽयं महापञ्चविधाभिष' इत्युक्ते पञ्चविधे विधे
महापक्षा स्त्री० महत् पक्षमस्याः । महाराज्यभूते । [पथे च
महापथ पु० कर्म० । राजमार्गे, हिमालयोत्तरस्थे स्वर्गारोहण
महापथ पु० कर्म० । अदनागम्ये, नागभेदे, कुबेरस्य निधिभेदे,
'अर्जुनश्च' खल्वग्निर्यममहापथे'ति । लोकावत्युक्तायाम्
अयुतकोटिसंख्यायां, तत्त्वस्थान्ति, पथभेदे च ।

महापातक न० 'ब्रह्महत्या सुरापानं क्रोधं शुर्वङ्गनाशनः
महान्नि पातकान्याहुस्तत्सर्वं च पञ्चन इत्युक्तेषु पञ्चसु
पातकेषु ।

महापिण्डीतक पु० कर्म० । कण्वर्थे विपुलमदनलक्षणे ।

महापीलु उ० कर्म० । मधुपीलो अतिमधुरत्वात्तस्य हि महत्त्वम्

महापुराण न० 'कृद्विवापि पिण्डिष्ठं श्वितिरुमाञ्च पाल-
नम् । कर्मणो वासना चासौ मृगाश्च क्रमेण च । वर्णनं
प्रसंगान् च मोक्षश्च च निरूपणम् । अस्तीर्त्तं चुरेरेव

देवानाञ्च धृष्टं धृष्टम् । महापुराणं विष्णे यमेकादशक
लक्ष्यमि'त्युक्ते व्यासप्रणीते पुराणभेदे ।

महापुरुष उ० कर्म० । सुरभेदे, नारायणे च । 'नन्दे महापुरुष !
ते वरपारविन्दसि'ति भागवतम् ।

महापुरुषदन्ता उ० महापुरुषस्य विष्णोः दन्ता इव महत्त्वात्
ब्रूमावस्थ । शतसूत्र्याम् ।

महापुष्पा स्त्री० महत् यन्त्रपुष्पत्वेन प्रयत्नं, पञ्चामिषवा
स्थूलं वा पुष्पं यस्याः । अपराजितायाम् ।

महाप्रलय उ० कर्म० । ब्रह्मणो दिगवसाने जायमानः सर्वभूत
लयः प्रलयः तस्यैव स्वमानेन शतवर्षावसाने जायमानस्तु
महान् प्रलयः तस्मिन्, तदुपलक्षिते, अन्यद्रव्यानधिकरणी
भूते काये च । अन्यभावानधिकरणीभूते काले इत्यन्वयः ।

महाप्रसाद उ० 'मादोदकञ्च निर्माख्यं नैवेद्यञ्च विशेषतः ।
महाप्रसाद इत्युक्ता आह्वं विष्णोः प्रयत्नतः इत्युक्ते देवै-
वेद्यादौ विपुलप्रसन्नतायाम् ।

महाप्राण उ० महान् नक्तकालस्यायित्वात् अष्टः प्राणोऽस्य ।
द्रोणकाले कर्म० । वर्षोच्चारणस्य बाह्यप्रयत्नभेदे, स च वर्ष्य
द्वितीयचतुर्थवर्षाणां श्रमसहानासञ्चारणप्रयत्नः तेषाञ्चा-
रणे हि प्राणवायोर्भूयान् प्रयास इति तेषामपि महा-
प्राणत्वसुपचारात् ।

महाफल उ० महत् पञ्चामिषवा उद्भूत फलमस्य । विल्लक्षणे ।
इन्द्रवारुणां (राखलशशा) स्त्री० ।

महाबल उ० महत् बलं यस्य । वायो, बुद्धे च बलवति वि०
महत् बलं यस्मात् पूव० । सोमके न० । पीतवाद्यालके स्त्री०

महाभारत उ० न० 'चत्वारश्चैकतो वेदा भारतसूतदेकतः ।

पुरा किञ्च सुरैः सर्वैः सप्तस्य तुलया धृतम् । चतुर्थ्यः
सरहस्तेभ्यो वेदेभ्योऽप्यधिकं यदा । तदा प्रभृति लोके-
स्मिन् महामारतस्यते । महत्त्वात् भारतत्वाच्च महा-
भारतस्यते' इत्युक्तलक्षणे व्यासप्रणीते लक्ष्मणोक्तालके
ग्रन्थभेदे ।

महाभीता स्त्री० कर्म० । लज्जालुलतायाम् स्वर्गस्य त्वेण हि
शङ्कोनेन तस्या अतिभीतत्वम् । अतिभीते वि० ।

महाभूत न० कर्म० । सर्वेषां पञ्चात्माकवामाया स्थूलतप्त्रेषु
उद्भूतं पृथिव्यग्नेजोवाय्वाकाशेषु पञ्चसु भूतेषु । 'तं वेधा
विद्धे नूनं महाभूतसमाधिने'ति रघुः ।

महाभृङ्ग उ० कर्म० । नीलभृङ्गराजे ।

महामनस् वि० महदुदारं मनसद्व्यापारोऽस्य । महाशये ।

महामातु उ० 'मन्वे कर्मणि भूषावान् कितं काने परिच्छदे ।

आत्मा तु ब्रह्मते येषां महाभावास्तु ते ब्रह्मा' इत्युक्ते ।
प्रधानाभावे ।

महाभावा स्त्री० कर्म० । अत्यस्मिन् अत्यधर्मावभावे हि भावा
सर्वजगन्मूलत्वात्तस्या महत्त्वम् । जगत्कारणभूतायाम्
अविद्यायां तद्विद्यायां दुर्गायाञ्च 'महानवा हरेरेषा
यया संनोह्यते जगदिति' चण्डो ।

महाभावा पु० कर्म० । राजभावे सहायमेवया तस्य हि महत्त्वम्
महासूत पु० महत् शौर्यकारित्वात् 'मह' मूलस्य । राजप-
त्वात्सौ । [प्रथमं महत्त्वात् तयात्सु ।

महाकृष्ण पु० महान् कृष्णः प्रभुः । जले, ग्रहे च तयोर्हि
महामेदं उ० स्त्री० । ६५० । वैद्यकप्रसिद्धाष्टवर्गोक्तं योषधिभेदे ।
महामोह उ० महान् मोहः आन्तिहेतुको वस्तुतोऽनित्यत्वात् तयात्म-
रागः । संसारतद्विषयकारणरूपेऽग्रामभेदे 'तमोऽविवेको
मोहः स्थादन्ः करणविशेषः । महामोहस्तु विज्ञेयो
प्राप्त्यभोगसुखैषणेत्युक्ते । जेथुनादिद्वयमोगेच्छारूपे अन्तः-
करणवृत्तिभेदे च वैषयिकसुखस्य वस्तुतोऽनित्यत्वात् तयात्म-

महास्त न० कर्म० । अत्यन्ते, विनिर्णीकत्वे च तद्वृत्त उ० ।
महावज्रा उ० कर्म० । निजं ब्रह्मकार्तव्यं वेदाध्यवभाजिहो-
यस्यमिहर्षभूतवल्किवर्मातिथिपूजनरूपेषु पञ्चसु कर्मसु ।
महारजत न० कर्म० । काञ्चने । तस्य हि रज्जुकात्वात् मह-
त्त्वम्, दृढद्रव्ये भूजूरु च उ० ।

महारजन न० रजत्वेनेन स्तुतं कर्म० । कुक्ष्येऽप्ये, खर्चं च ।
महारथ उ० । 'एकोदय सहस्राणि योषधेयस्तु' अन्विनाम् ।
रक्तशास्त्रप्रवीणस्य विज्ञेयः स महारथः' इत्युक्ते योष-
धेदे । [काञ्चिके न० ।

महारथ उ० ६५० । खर्जूरे, कथेष्वि, द्रव्ये, पारदे च ।
महाराज(जि)क उ० महान् सन् राजते पुनं उ० इत्थं
वा । विंशत्यधिकशतद्वयसंख्याते गणदेवभेदे ।

महाराजकुस पु० कर्म० । आरम्भे (चोन्दात्त) ।
महाराति स्त्री० । 'ब्रह्मण्यव निपाते च महाकल्पो भवेत्तुम् । ।

श्रीकीर्तिना महाराति' इत्युक्ते महाकल्पात्तमे महाप्रसवे
'कर्षरात्वात् परं वस्तु सृष्ट्यसङ्गतमस्मत्ते । सा महारातिरहि-
ते'ति तन्मोक्तं कर्षरात्तोपरि सृष्ट्यसङ्गतताके रातिकत्वे ।

महाराष्ट्र उ० कर्म० । (महाराष्ट्र) देशभेदे । तद्देशः आरम्भमेव-
कल्पस्या अच गौ लीय । जलधिपक्ष्याम्, शाकभेदे च स्त्री०
महारित उ० कर्म० । निरिजाते निम्बभेदे । अत्यधुमे न० ।

महारोग उ० कर्म० । 'लक्षादो राज्ञा च व्यावस्वगदीय
यव च । सपुत्रैश्चक्षुरी च तथाद्वयवन्द्यौ । इत्येतेष्टौ

महारोगा महापातकसम्भवा' इत्युक्ते महापातकजन्येपु
लक्षादादिषु रोगेषु ।

महारौरव पु० हरौरयस्य अथ कर्म० । 'महारौरवसंज्ञस्तु
जम्बोद्विजात्समुद्रे । धस्यते खदिराङ्गारैः पच्यते काशम-
त्तय'मित्युक्ते नरकभेदे ।

महार्घं लि० महानर्घो मूल्यं यस्य । बज्रसूक्ते ।

महार्णव उ० कर्म० । महानसृष्टे ।

महार्द्रक न० कर्म० । वनाद्रिके ।

महालय पु० महान् आत्मनिर्णयो लभो यत्न । परमात्मनि
कर्म० । दृढदायये तीर्थस्थाने, विहारे, सौराष्ट्रिनक्षत्र-
प्रभे च न० । 'तस्यां दद्यात् न चेद्दत्तं मिहृष्यां वै महालये
इति स्मृतिः ।

महालक्ष्मी स्त्री० कर्म० । चण्ड्यादितीर्थचरितदेवतारूपे 'सिमे
सैरिमर्हिनीमिह महालक्ष्मीं' हरोजस्थिता'मित्युक्तलक्षणे
आद्यादरभुजानिते दुर्गाशक्तिभेदे, तन्मोक्ते लक्ष्मीभेदे च ।

महालोभ उ० कर्म० । लोभभेदे (पाठित्वा लोभ) ।

महावरा स्त्री० दृष्टोति विलुण्ठाति दृ-अच् कर्म० । दुर्गायास्

महावराह उ० कर्म० । दृढवराह रूपधारिणि भगवदवतारभेदे
महावरोह उ० महान् अवरोहोऽस्य । वटवृत्ते ।

महावल्ली स्त्री० कर्म० । माधवीलतायास् ।

महावाक्य न० कर्म० । परस्परसंबन्धार्थके वाक्यसमुदायरूपे
एकवाक्ये 'वाक्यानामेकवाक्यत्वं पुनः संहृत्य जायते' इति
मीमांसकाः । वेदान्तोक्ते ब्रह्मविद्याप्रतिपादके 'तत्त्वमसि' आद्यु-
प्रतिपादक्ये, दानादौ चभिन्नाप्रवाक्ये च ।

महाविद्या स्त्री० कर्म० । 'काशी तारा महाविद्या मोक्षयो
भुवनेन्दुरी भैरवी, विद्वन्मता च विद्या भूगवती तथा ।
वगवा चिद्विद्या स आतन्वी कनकवामिका । एताः द्वा-
वमहाविद्या' इत्युक्ताश्च काश्चादिषु दशसु देवीषु ।

महाविषुव न० । रवेर्भेदसंज्ञकस्ये । तत्संज्ञकस्यस्य सूर्यपतः
संज्ञकस्य, प्रभातसूर्यस्य संज्ञकस्य वा । तस्य प्रभातसूर्यसंज्ञकस्य-
वर्णावाहसदृशे अष्टमसाधिकषट्पट्टित्वत्वादेरैकाग्रं परि-
त्यज्य ततः प्रभातवासातरादौ स्थाने भवति इदानीं च
प्रवादवर्नं, पूर्वायने त पूर्वापूर्वतरादौ स्थाने अभिव्यति ।
इत्यतस्तत्त्वचरनियतस्यागत्यात् सूर्यसंज्ञकस्य स्थिरः
सर्वदेवस्थाने जायमानत्वात् ।

महावीचि पु० नास्ति वीचिः । सुखं यत्न च अनीचिः कर्म० ।

महावह्निः, 'यत्नं ब्रह्मोवेन नीजि' इत्युक्ते ना नरकभेदे ।

महावीर उ० कर्म० । वरुडे, दृढमति, धिरे, वृत्तायौ, वज्जे

चे तहरके, कोकिले, धुवरे, एकरीरटके, महानुरे च
चीरकाकोलीटके स्त्री० ।

महावीर्यं पु० कर्म० । वाराहीकन्दे, परमात्मनि च अतिबल-
वति लि० । वनकापीसां, संघायां-स्त्र्यपत्न्याश्च स्त्री० ।

महादहती स्त्री० कर्म० । नातीक्याम् ।

महादह पु० कर्म० । कुहीटके, दहतरौ च ।

महाव्याधि पु० कर्म० । महारोगे, कुपदौ रोगे च ।

महाव्याहृति स्त्री० कर्म० । वैदिके भूर्भुवःस्वरात्मके अन्वये
महाव्रण न० कर्म० । (नालिषा) दुष्टव्रणे ।

महाव्रत न० कर्म० । अतिशयव्रते भारदेयदुर्गापूजादौ 'महा-
व्रतं महापुण्यं शङ्कराद्यैरनुष्ठितमिति पुराणम् । द्वादश
वार्षिके प्रायश्चित्तात्मके व्रतभेदे च ।

महाशङ्ख पु० कर्म० । तन्मे वीराचारप्रसिद्धे ऋकपालस्थि-
जाते 'द्वललाटास्थिखण्डेन रचिता जपमालिका । महाशङ्ख
अथी माला ताराविद्याजमे प्रिये'युक्ते माल्यभेदे, दह-
च्छङ्के च । 'पौण्ड्रं दधौ महाशङ्ख'मिति गीता ।

महाशठ पु० कर्म० । राजधत्तरे । अतिधूर्त्ते लि० ।

महाशयपुष्पी स्त्री० शयनखे पद्मस्य डीप् कर्म० । दह-
च्छयपुष्पात् । स्वार्थे कन् । तलैव ।

महाशता स्त्री० शतं मूलानि सन्त्यस्य अन् कर्म० । दहच्छतावर्था
महाशतावरी स्त्री० कर्म० । दहच्छतावर्था ।

महाशय लि० महान् उदार आशयो यस्य । महाशुभावे ।

महाशाखा स्त्री० मृत्तौ शाखाः । नागवन्ध्याम् ।

महाशालि पु० कर्म० । खलुशालौ । [अतिशीतके लि० ।

महाशीता स्त्री० महती शीता शीतलवर्था । शतमूल्याम्

महाशुक्ति स्त्री० महती सक्ताकारणत्वेन प्रायश्चाम् शुक्तिः ।
सक्ताहेतौ शुक्तौ । [उपो

महान्द्र पु० कर्म० । आभीरे (आहीर) जातिभेदे तत्पत्न्या
महाप्रमशान न० कर्म० । काश्याम् समूलकर्म सहितसर्वजोषानां
धनरहतादनाय नाशोपारब्धात् तस्माच्छावन्तम् ।

महाश्यामा स्त्री० कर्म० । श्यामावतयां, शिंयपाभेदे च ।

महाश्रावणिका स्त्री० कर्म० । (पुनकुडौ) लुपभेदे ।

महाश्वेता स्त्री० कर्म० । शरस्वत्याम्, कृष्णभूमिकुशाण्डे च ।

महाष्टमी स्त्री० कर्म० । 'आश्विने शुक्लपक्षे भवेद्या तिथि
रष्टमी । महाष्टमीति सा प्रोक्ते'त्युक्तायामाश्विनशुक्लाष्टम्याम्

महाशूर्ज पु० कर्म० । अमनडले, प्रमनडले च (काटाल)

महासह पु० कर्म० । पुष्पपाने कुजकटले, मायप्रण्डासु, अम्ना
नडले च स्त्री० अतिबले लि० ।

महासान्तपत्र न० । कर्म० । सप्ताहसाध्ये षट्युक्ते व्रतभेदे ।

महासार पु० महान् सारोऽस्य । दुष्खदरे ।

महासुगन्धा स्त्री० सुगु गन्धोऽस्याः कर्म० । गन्धनाकुल्याम्
अतिसुगन्धयुक्ते लि० ।

महासेन पु० महती सेनाऽस्याः कान्तिकेये । दहस्तेनाधिपतौ लि०

महास्कन्ध पु० महान् स्कन्धोऽस्य । जम्बूद्वे ।

महाहास पु० कर्म० । अट्टहासे, उच्चैर्हासे ।

महाहिमन्था पु० अहेर्गन्धो हिंसा यस्मात् अहिगन्धो नकुलः
समन्तेनास्त्वस्य अन् कर्म० । गन्धनाकुल्याम् ।

महाहस्ता स्त्री० कर्म० । कपिकच्छाम् (आवकुशौ) अतिखर्वे लि०

महि(ही) स्त्री० मह-रन् वा डोप् । दृष्टिव्याम् । डीवनस्त
साववदेगस्थे नदीभेदे ऽपि ।

महिका स्त्री० महते मह-कुन् । हिचे ।

महिमन् पु० महतो भावः इमनिष्ठं डिच्चेन टिडोपः । महच्छे,
ईन्द्रेय्यभेदे च ।

म(मि)हिर पु० मह-(मिह-) किरच् । कूर्च्ये ।

महि(हे)ला स्त्री० मह-रन्च् । योषिति, नियङ्कृतायां, रेणु-
कामन्त्रव्ये, सत्तायां लिङाच्च । एलच् । बहेलापि योषिति ।

महिष पु० मह-टिप्च् । खनामस्याति पशुभेदे, महिषासुरे च ।

रात्रः कृताभिपेकार्यां स्त्रियां, महिषजातिस्त्रियाम्, श्लो-
विभेदे च स्त्री० डीप् । [प्रवाहनादयोऽर्थत्वं ।

महिषध्वज पु० महिषो ध्वजचिह्नं वाहनत्वेनास्य । वचे । महि
महिषमहिनी स्त्री० महिषं महिषासुरं ऋहाति ऋद-चिनि

डीप् इत० । दुर्गाभेदे । [तलैव ।

महिषाच पु० महिषस्याचीव अन् । शुगुलुक्ते । स्वार्थे कन् ।

महिषासुर पु० रक्षासुरेण महिषासुरादिते अपुरभेदे,
महिषास्त्वगुगुलौ च । [भू-अच् । भूमिजगुगुलौ

महिषासुरसम्भव पु० महिषासुरात्तन्मेदसः सम्भवति
महीचित् पु० कर्हीं चयते ईद्रे नि-ऐ-स्ये लिप् तलच् । ऋते

महीच न० मह्या जायते जन-ड । आर्दके । मङ्गलपद्मे, गर-
कासुरे च पु० ।

महीध्र पु० महीं धारयति छ-क । पर्वते । अन् । महीवरोधत्वं

महीमाचीर न० मङ्गाः माचीरमिवारकत्वात् । सड्रे ।

महीभट् पु० महीं विभर्ति धारयति पालयति क्वा ऋ-क्लिप् ।
पर्वते, भूमिपात्रे च । [‘महतो महीयानि’ति श्रुतिः

महीयस् लि० अतिशयेन महान् महत्+ईयस् । अतिमहति

महीयमान लि० महीयते मही+कण्डात् यङ्-शानच् ।
पूज्ये, अथे च ‘महीयमाना मयतादितमान’मिति भट्टिः

महोत्सव उ० महान् रोहति वृह-क । उक्ते, शाने च ।
 महोत्सवा स्त्री० महान् लतेव । (केचो) किञ्चुलुके ।
 महोच्छ्व लि० महती इच्छा यस्य । महामये ।
 महोद्ग उ० महान् इन्द्रः इन्द्रस्यापि नियन्त्रितात् । परमेष्ठरे,
 महेश्वर्यवति इन्द्रे, जम्बुद्वीपस्य पर्वतभेदे च ।
 महोद्गकदली स्त्री० महोद्गप्रिया तद्वर्णा वा कदली । कदलीभेदे
 महोद्गपुरी स्त्री० इति० अमरावत्याम् । महोद्गनगव्यादशेष्यत्वं
 महोद्गवाष्णी स्त्री० महोद्गश्च वरुणश्च तयोरियं प्रियत्वात्
 अयं देवताङ्गवे उत्तरपदद्वयः । (माकात्) लताभेदे ।
 महोरणा स्त्री० महं गजोत्पलमीरयति ल्यु । शक्तकीदृजे ।
 महेश उ० कर्म० । शिवे । महेश्वरोप्यल 'महेश्वरस्यैवक एव
 नापर' इति रघुः ।
 महेश्वर्यन्तु पु० इति० विलङ्घने ।
 महैला स्त्री० कर्म० । स्वैलायास् (वङ्गएलाची)
 महोत्त उ० महान् उत्ता अच् सप्त० । दृष्टदृष्टे, 'महोत्तं वा
 महान्तं वा औलियाय प्रकल्पयेद' इति मनुः ।
 महोटी स्त्री० महान् फलापेक्षया स्वूतानि उटानि प्रणा-
 न्यस्याः ऊण । दृष्टत्वा, उत्पले च ।
 महोत्पल पु० कर्म० । पद्मे, सारसपक्षिणि च ।
 महोत्पल उ० कर्म० । सन्ततसुखसम्पादकव्यापारे ।
 महोत्पाह लि० महान् उत्पाहो यस्य । अत्यन्तोद्यमयुक्ते ।
 महोदधि पु० कर्म० । सङ्घे ।
 महोदय पु० महान् उदयो दृष्टिराधिपत्यं वा यत् । कान्य-
 कुजदेशे । तद्देशस्य उत्तरे न० । अत्यन्ताद्भौदययोगात्
 'अकार्कपाते अथपानि'त्यादिलक्षणात् 'किञ्चिद्भूमे महोदय'
 इत्युक्ते किञ्चिद्भूमे योगभेदे पु० । नागबलायां स्त्री० ।
 महोदरी स्त्री० महोदरं अस्याः । शतमूल्याम् दृष्टदृष्टयुक्ते लि०
 महोन्नत पु० कर्म० । तालदृष्टे । अत्यन्तोन्नतियुक्ते लि० ।
 महोरग पु० कर्म० । दृष्टदृष्टभेदे महोरगाकारोऽस्त्यस्य अच् ।
 तगरभूमे न० ।
 महोल्का स्त्री० कर्म० । दृष्टदृष्टायास् ।
 महोपध न० कर्म० । शुभरास्, शशने, वाराहीकन्दे, वलनाभे
 विषे, पिप्पल्याम्, अतिविषायां, वीर्यदौषधमाने च ।
 महोपधि स्त्री० कर्म० । दृष्टायां, लज्जालुचुपे 'सहदेशी तथा
 व्याघ्री बला चातिबला तथा । शङ्खपुष्पी तथा सिंही
 अटमी च सुवर्जला । महोपधटकं प्रोक्तं' इत्युक्ते देवादीनां
 ज्ञानद्रव्यभेदे । श्वेतकण्ठकार्या ऊण ।
 मा शब्दे अकञ्चाने अकञ्जुञ्चाञ्चिट् । मिमीते अञ्जित ।

मा शाने अदा० पञ्चकञ्चिट् । माति असाशीत् ।
 मा शाने दि० आ० सञ्चञ्चिट् । मायते असात् ।
 मा अञ्चञ्चिदुबभ्यात् दैवादिकात् माधातोः क्तिप् । वारणे ।
 धातोर्जिन्विन शब्दे जिन्वव्यवहारात् न साङ्गयोगे इति
 प्राणिनिस्त्वम् । जिदुबभ्यन्त्यधातुनिष्पन्नस्त्व न जिन्व
 तेन तद्वोगे अडागमः स्यादेव 'मा निषाद' । प्रतिष्ठां त्वन-
 गमः' इति रासायणम् । मा-कटाप् । लज्जामास्, मातरि
 च स्त्री० । मा-भावे क्तिप् । शाने स्त्री० ।
 मांस न० मन-स दीर्घश्च । 'मां स' भक्षयितास्त्व यस्य मांसमि-
 हाश्वग्रहम् । इति मांसस्य मांसत्वमित्युक्ते प्राणिदेहस्य-
 शोणितपरिष्ठाकञ्च धातुभेदे । [मांसरोहिण्यां लतायाम्
 मांसच्छदा स्त्री० मांसं छादयति छद-ञिच्-अच् तुल्यः ।
 मांसज न० मांसाज्जायते जन-ड । देहस्य मांसजन्ये मेदसि
 मांसदलन पु० मांसं श्लोत्तात्मकं मांसं दलयति दल-ञिच्-ल्यु ।
 श्लोत्तात्मकदृष्टे ।
 मांसद्राविन पु० मांसं द्रावयति षिच्-ञिनि । अम्लमेतस्य
 मांसपेशि स्त्री० इति० । गर्भस्यावयवभेदे । वा ऊण तल्लेव ।
 मांसफला स्त्री० मांसस्य कोमलं फलं यस्याः । वार्त्ताक्याम् ।
 मांसमासा स्त्री० मांस-परिणामे यज् मांसस्य परिणामो यस्याः
 ५५० । मासपयस्याम् । [पुक्] सुगन्धिद्रव्यभेदे (चासकपा)
 मांसरोहिणी स्त्री० मांसं रोपयति वृह-ञिच्-ञिनि वा न
 मांसल लि० मांस+लवत्वर्थे लच् । लवयति, स्खूये, पुष्टे च ।
 मांसलफला स्त्री० मांसलं पुष्टं फलमस्याः । वार्त्ताक्याम् ।
 मांससार पु० इति० । मेदसि । मांसको हृद्दयोप्यल ।
 मांसहासा स्त्री० मांसिन हस्यते कर्कशि यज् । देहस्य कर्कशि
 मांसिक लि० मांसं प्रयमस्य ठक् । मांसविक्रयोपजीविनि ।
 (कषाड) । [जटामांस्याम् ।
 मांसिनी स्त्री० मांसस्तदाकारस्तद्देहत्वं वाऽस्त्यस्याः इति ।
 मांसी स्त्री० मांसमस्यस्य अच् गौ ऊण । जटामांस्याम् ।
 माकन्द पु० माति मा-क्तिप् माः परिमितः कन्दोऽस्य । आम्बे ।
 आसलक्यां, प्रीतचन्दने, (वङ्गमूली) चन्दने, नगरभेदे च
 स्त्री० गौरा ऊण ।
 माकरी स्त्री० मकरस्य तत्स्वरज्जिवालयस्य इयम् अच् । मक-
 रस्थितरज्जिकाले तदारभ्यमाघमासस्य शुक्लपक्षस्यां 'तस्य
 रोकश्च शीकश्च माकरी हन्त सप्रसीति स्मृतिः ।
 माच सुहायां आ० पर० षक० सेट् इति । माङ्गिनि अमाङ्गीना
 माचि(ली)क न० मलिकाभिः सम्मिल्य जतम् अच् पु० वा दीर्घः ।
 उपधातुभेदे सङ्गि, तत्तुल्यरूपे लयमाचिके रौप्यमाचिके च ।

मातृशब्द न० मातृकाञ्जायते जग-ड । चिक्खले (मोम)
मातृकामूलं पु० मातृकामिव मधुरं फलमस्य । मधुनारिकेले
मातृकामूलं रा स्त्री० इत० । मधुजाते खरुडभेदे (सिताखरुड)
मागध पु० मगधदेशे भवः अण् । चेतजीरने स्तुतिपाठके
(भाट) वर्षाङ्कभेदे च सूचिकायां, पिप्पल्यां, खुर्य्यायां,
शर्करायां भाषाविशेषे च स्त्री० छीप् । मगधदेशजाते लि०
मागधखारिका स्त्री० लीलावत्युक्ते परिभाषभेदे ।
माघ पु० मघानक्षत्रयुक्ता पौर्णमासी माघी साल माघेऽण् ।
मैत्रावधिके एकादशे चान्दे माघे । तत्पौर्णमास्यां स्त्री०
छीप् । शिशुपालवधकाव्ये, तत्कर्त्तरि च पु० 'तावद्वा भार-
वे भौति भावस्यावस्य नोदव' इत्युद्धृतः ।
माघ न० माघे भवं यत् । ऊन्दपथे ।
माङ्गल्य न० सङ्गलमेव सङ्गन्त्याय हितं वा ष्यच् । सङ्गले, सङ्ग-
लसाधने च । [तावाम् ।
माङ्गल्याही स्त्री० माङ्गल्यनर्हति नर्ह-अच् । लायसायास-
माचिका स्त्री० सच-खुल् । अन्वयायां, सचिकायाञ्च ।
माञ्जिष्ठ न० मञ्जिष्ठया रक्तमण् । रक्तवर्णे । तद्वति लि० ।
माठर पु० अन-अरन् ठान्देशः ततः स्तार्थे अण्, खुर्य्यस्य
पारिप्रायं मठति करण् वा । खुर्य्यस्य पारिप्रायिके गणभेदे
मात्त(न)क न० मा-अकच् खुट् लट् वा । स्नानसंख्याते कन्दभेदे
'दुरिशा माय(न)कं कसुरिति नवपत्निकाप्रमाणम् ।
माणव पु० मनोरपत्यं अण् अल्पार्थे षत्वम् । अल्पवयस्ये
मनुष्ये । स्तार्थे कन् । तल, हारभेदे च ।
माणावीन लि० माणवस्येदम् अण् । वालकसम्बन्धिनि ।
माणाव्य न० माणवानां समूहः यत् । वालकसमूहे ।
माणिक्य न० मणिरिव कायति कै-क स्तार्थे ष्यच् । (माणिक)
रक्तवर्णे रत्नभेदे, मृद्गोपिकायाञ्च । [सैव्यवस्ये ।
माणिक्य(न्य) न० मणिवन्त्य (न्य) प्रवर्त्तते भवः अण् ।
मातङ्ग पु० मतङ्गस्य सनेयस्य अण् । गजे, किरातजातिभेदे,
अन्तर्लङ्गे च । द्युमन्हाविद्याभेदे स्त्री० छीप् । [भेदे ।
मातङ्गमकर पु० मातङ्ग इव मकरो जलजन्तुः । महाभलस्य-
मातरपितृ स्त्री० माता च पिता च द्वन्द्वे मातृयां मातरादेशः ।
मातापितोः । प्रजे मातृरा नङ् । तयोर्ल्योः ।
मातरिश्वन् पु० मातरि आकाशे श्रयति वर्द्धते श्वि-कनिन्
डिक् अलुक् । वायो । [चारयौ
मातलि पु० सर्वं माति ला-क सत्तलस्य/पत्यम् इङ् । इन्द्र-
माता स्त्री० मा-अतच् । जनन्याम् । 'विश्वेश्वरीं विज्जमाता-
मिति दुर्गास्तवः ।

मातामह पु० मातः पिता मातृ-डाकह । मातः पितरि ।
तत्पत्यां स्त्री० छीप् ।
मातुल पु० मातृभ्राता मातृ-डुलच् । मातृभ्रातरि । तत्पत्यां
वा छीप् वा आतुक्च । मातृलानी मातृली मातृला च ।
मद-खिच्-डलच् पु० दस्य तः । धूसूरे, मदमृष्टे, सधभेदे च
मातुलपुत्रक न० मातृलस्य धूसूरस्य पुत्र इव कायति कै-क ।
धूसूरे, इत० कन् मातृलस्यते ।
मातुलुङ्ग पु० मातृलं गच्छति गम-खच् डिङ् पु० । वीज-
पूरे, मधुकर्कोष्ठाच्च । संज्ञायां कन् । वनवीजपूरे ।
मातृ लि० मा-टच् । प्रमाथकर्त्तरि परिभाषकर्त्तरि, जीवे
आकाशे च औ मातारौ । मा-ट । 'ब्राह्मी मातृश्वरी
चण्डी वाराही वैष्णवी तवा मौनारी चैव चाण्डिका
चर्चिकेल्लभारतरे' इत्युक्ते, शिवसङ्घरीभेदे, जगन्याम् भूमौ,
विभूतौ, लक्ष्म्याम्, रेवत्याम्, आम्बुकार्याम्, इन्द्रवायव्याम्,
(राखाखरया) जठामास्यां, चण्डीप्रसिद्धापु देवीशक्तिम् च
'मातुः कोपमयापि' इति चण्डी ।
मातृका स्त्री० मातेव कायति कै-क । उपमातरि, ब्रह्माख्या-
दिषु चण्डीप्रसिद्धदेवीमूर्तिषु सर्वशब्दोत्पादकेषु अका-
रादिगोत्रप्रज्ञाशङ्केषु, करणे, खरे च । मातृ-स्तार्थे
कन् । मातृशब्दार्थे ।
मातृबन्ध पु० इत० । मातृः मित्रः ष्यच् पुला मातृमातृः-
ष्यच् सुताः । मातृमातृलपुलायां विशेषा मातृबन्धव,
इत्युक्तेषु मातृः पितृव्यस्त्रीवादिषु । मातृबन्धवोपल ।
मातृष्वस्त्री० इत० । मातृभगिन्यास् 'अलुक्' । मातृः
ष्यथाप्यल ।
मातृष्वस्य पु० मातृष्वहुरपत्यम् ठक् । मातृभगिनीपुत्रे
तत्कन्यायां स्त्री० छीप् । अण् । मातृष्वस्त्रीयोदप्यल ।
मातृसिंही स्त्री० मातृः प्रमातृः सिंहीव । वालकड्वे ।
मान न० मा-तन् । साकले व्यवहारणे च । अविच्छेदे, अल्पे,
परिभाषे, कर्णभूषायां, वित्ते, लघुवर्णोच्चारणकावे, वध्यां
वयवभेदे, 'कावेन यावता पाणिः पर्यति जातुमस्यसे ।
सा माता कविभिः मोक्ष' इत्युक्तेषु लघुदीर्घान्तरादिषु च
स्त्री० शीवन्तेऽनया विभवाः मानन् । इन्द्रियहृत्तौ ।
'मातास्वर्गास्तु कौन्तेये'ति गीता । [काकरे चक्रे ।
माताप्रताका स्त्री० इन्द्रोपन्योक्ते माताप्रस्तावाद्युष्ये पता-
मातामर्कटी स्त्री० इन्द्रोपन्योक्ते माताप्रस्तावाद्युष्ये
मर्कटीमातृचक्रभेदे ।
मातामेह पु० इन्द्रोपन्योक्ते माताप्रस्तावाद्युष्ये मेहचक्रे

मात्रावृत्त न० मातृवा कर्तृ वृत्तम् । आख्यादौ छन्दोभेदे ।
 मातृव्यं न० सत्वरस्य भावः खञ् । परगुणद्वये 'मातृव्यस्य-
 त्वार्थं विचार्येति साहि' । [स्थित् ।
 माथ कथं सकं क्लेशं व्यक्तं भा० प० सेट् इदित् । मान्यति असा
 माथ इ० सव-वञ् । पथि, सन्त्ये च ।
 माथुर लि० मधुरायां भवो मधुरायाः आगतो वा अण् ।
 मधुरानगरीभवे, तत् आगते च ।
 माद् इ० मद्-घञ् । दर्पे, हर्षे च ।
 मादक लि० मादयति मद्-णिच् ण्युक् । असत्ताकारके द्रव्ये
 मायति कर्त्तरि ण्युक् । दातृहे इ० ।
 मादन न० मादयति मद्-णिच्-ल्यु । लवङ्गे । कामदेवे, मदन
 इत्थे च इ० । विजयायां, माकन्द्याञ्च स्त्री० गौ० ङीष् ।
 मादक्षश (श) लि० मन्त्रेण दर्शनस्य दृश-कुसट् किप्, वा ।
 मम तत्त्वदर्शने मन्त्रदृशे । [अतिविषयायाञ्च ।
 माद्री स्त्री० मन्त्रे भवा अण् । पाण्डुराजस्य द्वितीयपत्न्याम्
 माधव इ० साया धवः । नारायणे । सधु+सार्धे अण् । वसन्ते
 'स माधवेनाभिमतेन सख्येति कुमारः' । मधुने पुष्करसाय
 मद्याव वाहितः अण् । वैशाखे तस्य वज्रपुष्पवच्चात् तद्धित
 तस्य । मधुकण्ठे च तत्पुष्पेण हि मद्यासम्भवः । मधु बाङ्ग-
 ल्येनास्त्वस्याः अण् । वासन्तीलतायाम् स्त्री० ङीष् ।
 माधवीलता स्त्री० कर्म० । 'स्नानमस्यातायां लतायाम् ।
 माधवेष्टा स्त्री० माधवे वैशाखे माधवस्य कण्ठस्य वा इटा ।
 वाराहीकन्दे ।
 माधवोचित न० माधव उचितो यस्त्व । ककोलके ।
 माधवोद्भव इ० माधवे वैशाखे उद्भवति फलवन्त्येन उद्+भू-
 अच् । (पियाल) राजाद्व्याम् ।
 माधुर न० मधु-राति अमरेभ्यो ददाति रा क-सार्धे अण् ।
 मत्तिकापुष्पे ।
 माधुरी स्त्री० मधुरस्य भावः खञ् माधुर्यं पिप्वात् स्त्रीत्व-
 पत्ते ङीष् यद्योपः । 'माधुर्यं, मधुरत्वे, सद्यस्त्वलमाधुरी
 धारे' लुङ्गटः । मधुर+सार्धे अण् । मदिरायाम् ।
 माध्यन्दिन न० मध्यन्दिनमेव-अण् । मध्यन्दिने तदधिकत्व
 कृते यन्त्यः अण् शुक्लवज्रवर्दीयशास्त्राभेदे ।
 माध्वीक स्त्री० मधुना मधुकपुष्पेण मिष्टं चम्पु ईकम् ।
 मधुकपुष्पजाते मये । मधु एव सार्धे ईकम् शास्त्राकते
 'साध्वी माध्वीक ! पिना पिजहलिति जयदेवः । [किं
 माध्वीकफल इ० माध्वीकमिदं मधुरं फलमस्य । मधुनापि
 माध्वीमधुरा इ० माध्वीकमिव मधुरा इ० कसोपः । मधुरस्य-

ऊरिकायाम् । [अमीनांसिष्ट ।
 मान विचारे भा० आ० सक० सेट् सार्धे खञ् । श्रीमांसते
 मान अर्थे वा चु० उ० पत्ते० भा० पर० सक० सेट् । मानयति ते
 मानति अमीननत्-त अमानोत् ।
 मान न० मा-ल्युट् । परिभाषे हस्तहस्ताप्रस्याद्यैर्ह्यपरि-
 ष्येदे, प्रसाधे गानाङ्गे कालक्रियायां तात्वविराजोपल-
 क्षिते कालव्यापारे च । मन-वञ् । आत्मनि उत्कर्षाभिमा-
 नात्मिकायां चित्तसंयुतौ । 'साधीष्टस्तेष्वीवादिविरोधी
 मान उच्यते' इत्युक्ते अतुरतदम्बोः अवस्थामेदे 'इष्ट
 मधि मानमनिदानमिति जयदेवः' सम्माने च ।
 मानग्रन्थि इ० मानस्य यन्विर्बन्धनं वस्त्रात् । अपराधे ।
 मानरन्ध्रा स्त्री० मानाय कालप्रमाणज्ञानाय रन्ध्रं यस्याः ।
 तान्निमित्ते सङ्किरे कालज्ञानहेतौ घटीयन्त्रभेदे ।
 मानव इ० मनोरपत्वम् अण् । मनुष्ये स्त्रियां जातौ ङीप् ।
 मानस न० मन एव अण् । मनसि, कैलासान्तिकस्य मङ्गला-
 कृते सरोवरभेदे च ।
 मानसव्रत न० मनसा कृतं मानसं कर्म० । 'अहिंसासत्यमस्तेयं
 ब्रह्मचर्यमनुभूता । एताभिः मानसानिस्तु मृतानी'त्युक्तेषु
 अहिंसादिषु ।
 मानसौकस्य इ० मानसभोगो यस्य । हंसे ।
 मानिनी स्त्री० मान-इनि । फलीद्वये, मानपत्न्यां स्त्रियां च
 मानुष इ० मनोरपत्वम् अण् सुक् च । मानवे, ततो जातौ स्त्रियां
 ङीप् साठुषी ।
 मानुष्य न० मानुषस्य भावः वत् । मनुष्यत्वे ।
 मान्द न० मन्दस्य भावः खञ् । रोगे, मन्दतायाञ्च ।
 मान्दाट इ० मानिन्द्रं धवति चे-ट् । 'सासयं धास्यतीत्यन्तात्
 मान्दातासौ प्रकीर्त्तित' इति निरुक्तेः दुवनाचराजपुत्रे
 वृषभेदे ।
 मान्य इ० मान-अर्थायां कर्मणि खलत् । पूज्ये ।
 मानिक लि० मन-इदम् अस्वद+कन् मनारोहः । सख्यन्मिति
 खञ् । सासकीनोपल ।
 माया स्त्री० मा-व नैप्त्वस् । वसुभिः, आपत्ते, इन्द्रजनाद्यादौ,
 निष्पानुहिहेत्यनभेदे, जपायां, दम्भे, कष्टायां बुद्ध्यातरि,
 ईश्वरस्वीपाधौ, अष्टवटनसाधिकायां यज्ञौ । [(माजीकर) ।
 मायाकृत इ० मायाभिन्द्रजावं करोति क-किप् । सासाकरे
 मायादेवीकृत इ० इत् । बुद्धे ।
 मायावत् लि० साया+अन्त्यर्थे सदृशं सख्यं वः । सायाविशेषे
 कंशराजे इ० । कामपत्न्यां स्त्री० ङीष् । [कृप

मायाविज्ज नि० माया+अस्त्वर्थे विनि । मायाकरे स्त्रियां ।
 मायिक नि० मायास्त्वर्थे ठन् । मायाकरे । इति मायीष्यत् ।
 मायु पु० मा-यु । देहस्थे पिते । [मयूरसम्बन्धिन नि० ।
 मायूर न० मयूराणां समूहः तस्येदं वा अण् । मयूरसङ्घे ।
 मायूरी स्त्री० मयूरस्येदं प्रियत्वात् अण् ङीप् । अजमोदायाम्
 मार पु० मृ-वञ् । मरणे । मारयति मृ-णिच्-अच् । काम-
 हेने, विघ्ने, धुसूरे च । [मारिभये । (वाज) प्रणिभेदे च
 मारक पु० मृ-णिच्-वृत्त मृ-णिच्-घञ् स्वार्थे कन् वा । मारणे
 मारकस्थान न० मारणकारणे स्थाने । 'अरुम' चायुषः
 स्थानसदृशादपञ्च यत् । तयोरपि व्यवस्थानं मारकस्या
 नसम्बन्धे, इत्युक्ते जगत्समात् सप्तमे द्वितीये च स्थाने ।
 मारि स्त्री० मृ-णिच्-इन् । मारणे वा ङीप् मारीत्ययत् ।
 'मारीभये राजभये' इति वटुकस्तवः ।
 मारिष पु० रिष-हिंसायाम् निषेधार्थकमाशब्देन स० ।
 नाशोक्तौ कार्ये, हिंसानिवारकतया तस्य तथात्वम् ।
 तण्डुलीयशक्ते, दृक्प्रकारे च स्त्री० टाप् ।
 मारीच पु० तारकाराक्षसीपले रावणासुरे राक्षसविशेषे ।
 मारुतव्रत न० 'प्रविश्य सर्वभूतानि यथाचरति मारुतः ।
 तथा चरैः प्रवेष्टव्यं व्रतमेतद्वि मारुतमि'त्युक्ते राज्ञां धर्मभेदे
 मारुतात्मज पु० इत० हतमति, भीमे च इज् । मारुतिरयत् ।
 मारुतापह पु० मारुतं वायुदोषमपहन्ति अर्प+हन्-ड ।
 वरुणहत्वे । वायुनाशके नि० ।
 मार्कण्ड पु० मृकण्डोरपत्यञ् अण् ङ् । रुनिभेदे ठक् । यक०
 मार्कण्डेयोप्यत् । तस्यैव लताभेदे स्त्री० । [भृङ्गराजे ।
 मार्कव पु० मारयति किम्-मारि केयकेषु क्रूयते क्रू-अच् ।
 मार्ग संस्कारे सर्पणे च चुरा० उभ० षक० सेट् । मार्गयति
 अलमार्गत् त ।
 मार्ग अन्ये षण्ण वा० चु० उभ० षण्ण भ्वा० ष० षक० सेट् । मार्ग-
 यति-ते । मार्गति अलमार्गत् त । अलमार्गीत् । 'मृषतेर-
 मार्गीदि'ति भट्टिः । भ्वा० भ्वा० इत्यखे तेन मार्गते,
 मार्गनाथ इत्यादि सिद्धम् ।
 मार्ग पु० मृज-पुञ्जो-मार्ग-अन्त्ये षण्ण वा षज् । यवि-तद्विशेषे
 प्रकाशञ् दृष्टदृष्टिभाने षण्णते । [लु । याचके नि० शरे पु०
 मार्गिण न० मार्ग-ल्युट् । अन्ये षण्ण याचने, प्रत्यये च । कर्त्तरि
 मार्गिणर पु० मृगयिरया युक्ता पौर्णमासी अण् शा यत् मासे
 उभरत् । मासे अण् अण्वायके मासि तल्लौचिमासां स्त्री० ङीप्
 मार्गशीर्ष पु० साधनं मार्गशिरवत् । अण् अण्वायके मासि । तत्-
 शीर्षमासां स्त्री० ङीप् ।

मार्गित नि० मार्ग-क्त । अन्ये धिते । [यति-ते अलमार्गत्-त
 मार्ज्ज मार्ज्जने सक० ध्वनौ अक० चुरा० उभ० सेट् । मार्ज्ज-
 मार्ज्ज न० मार्ज्ज-ल्युट् । मोक्षमादिना निर्वन्नीकरणे ।
 युच् । तल्लौचि स्त्री० सा च मृजयध्वनौ च । करणे ल्युट् ।
 सम्मार्ज्जयाम् (भाटा) । स्त्री० ङीप् ।
 मार्ज्जार(ल) पु० मृज-आरन् वा रश्मिः । विडाले रक्तवि-
 त्तके खटासे च । ततः संज्ञायां कन् । मयूरे ।
 मार्ज्जारगन्धा स्त्री० मार्ज्जारस्येव गन्धो यस्याः । सुतप-
 र्थभेदे । स्वार्थे कन् । तल्लैव ।
 मार्ज्जारी स्त्री० मृज-आरन् गौ० ङीप् । कस्तूर्याम् खटास-
 जलौ, मार्ज्जारयोपिति च ।
 मार्ज्जारी(ली)य पु० मार्ज्जार+ल)स्वार्थे ङ्, मृज-आरीयत्
 रश्मि लत्वम् वा । विडाले, मयूरे च कायशोधने न० ।
 मार्जित पु० मार्ज-क्त । शोधिते । दधि-खण्डसधुसपिर्भरि
 चादिकृते, कर्पूरादिवाधिते भव्यभेदे (रसा) ।
 मार्ज्जण्ड पु० मृते अण्डे भवः अण् षक० । मृत्यौ । तस्य च
 मृताण्डजन्म 'मारितञ्च यतः प्रोक्तमेतदण्डं त्वयादितम्
 तस्यान्तुने ! सुतसोऽयं मार्ज्जण्डाख्यो भविष्यती'ति पुराणोक्तम्
 मार्ज्जिक न० मृत्तकया नि० क्तम् अण् । शरावे (शरा) मृत्तये नि
 मार्ज्जिक नि० मृदङ्गं तद्वादं शिल्पमस्य ठक् । मृदङ्गवादके
 मार्ज्ज न० मृदोर्भावः । मृदुत्वे, परदः स्वासहिष्णुतायाम् इवी
 भावे च 'अतिप्रसयोऽपि मार्ज्जं भजते कैव कथे'ति रघुः ।
 मार्ष पु० मृष-क ततः स्वार्थे अण् । तण्डुलीयशक्ते ।
 मार्ष्टि स्त्री० मृज-क्तिन् । शोधने । [जातिभेदे
 माल पु० मल-संज्ञायां वञ् । 'भिग्ना किराताचे'त्युक्ते
 मालक न० मल-खलु । स्थलपक्षे । (माला) नारिकेलपात्रभेदे च
 मालती स्त्री० सां लक्ष्मीं योमां वा लतति वेष्टते लत-अण्
 ङीप् । जातीलतायां, युवत्यां, काममाच्यां, नदीभेदे,
 विगल्यायां, ज्योत्स्नायां, निग्रायाञ्च ।
 मालतीतीरज पु० मालत्वा नदीभेदस्य तीरे जायते जन-
 ड । टङ्गणे (मोहागा) मालतीतीरभवादयोप्यत् ।
 मालतीपत्नी स्त्री० मालत्वासाधकजाला इव बलनस्याः ।
 जातीपत्न्याम् (जैयत्नी) । [जातीफलम् ।
 मालतीफल न० मालत्वासाधकजालाः फलम् । (जायफल)
 मालमार्जिक नि० मालानां भारोऽस्त्वस्य ठन् पूर्वपदलुप्तः
 मालानां भारवति ।
 मालव पु० अवन्तिदेशे (मालजोया देश) रागभेदे च ।
 मालविका स्त्री० मालवे भवा ठक् । तिष्ठति (तेजोहि)

मालसी स्त्री० मालं चलनं जटादिना दुष्टत्वं सति स्त्री-क गौ०

छीप् । केयपुष्टिकारके ठले, रागिणीभेदे च ।

मालाकण्ट पु० मालाकारः कण्टः कण्टको यस्य । अपाभागे ।

मालाकन्द पु० मालाकारः कन्दो यस्य । मूत्रभेदे ।

मालाकार पु० मालां करोति क-अण् । (माली) वर्षसङ्कर भेदे । माल्यकारके लि० ।

मालाग्रन्थि पु० मालया ग्रन्थिरत्र । मालादृवीवास्य ।

मालाट्टण्य न० मालाकारं लण्यम् । भूतये । स्त्रोर्लङ् । तलैव

मालादीपक न० अलङ्कारोक्तो अर्थालङ्कारभेदे ।

मालादूर्वा स्त्री० मालाकारा दूर्वा । (माठिदूर्वा) दूर्वाभेदे

मालारिष्टा स्त्री० मालाभूतसरिष्टं यस्याः ५ न० । पाथ्याम्

मालाली स्त्री० मालामलति भूयति अल-अण् छीप् ।

प्रज्ञायां (पिडिङ्गशाके) स्त्रोर्लङ् । तलैव ।

मालिक पु० माला तन्निर्माय शिल्पमस्य ठन् । मालाकारे

जातिभेदे, प्रक्षिभेदे, रङ्गके च । माल्यकारके लि० ।

मालिका स्त्री० मालैव कन् अत इत्थम् । नवमल्लिकायां,

मीवाचङ्करणे, नदीभेदे सरायां अतस्याम्, पुष्पमाल्ये,

च । प्राशाचमालिकाम्भोजेति लक्ष्मीध्यानम् ।

मालिन् पु० माला शिल्पमस्य स्रनि । मालाकारे, माल्यवति

लि० मालाकारपत्न्यां, प्रष्टदशाक्षरपादके, कन्दोभेदे,

गौर्याम् चम्पानगर्यां, सन्दाकिन्यां, कल्याणमालिकस्य

नदीभेदे, अग्निशिखाटके, डुरालभायां च स्त्री० छीप् ।

मालु स्त्री० मल-उष् । मललतायां (पातलता) नार्याञ्च ।

मालुधान पु० मालुरिव मललतेव धीयतेऽसौ धा-कर्माणि

ल्युट् । (मालुयसाप) सर्मभेदे । लताभेदे स्त्री० छीप् ।

मालूर पु० मां लक्ष्मीं परेषां लुनाति लूर-क् । विले, कथिले च

मल्लिय लि० मालायां साधुः ठक् । मालारचनानिपुणे ।

माल्य न० मालायै हितं यत् । पुष्पे । स्त्रोर्लङ् । पुष्पमा-

चायास्, मूर्तिस्थायां पुष्पमालायाञ्च ।

माल्यपुष्प पु० मालायै हितं पुष्पमस्य । यण्टके यण्टपुष्पाय

स्त्री० छीप् । स्त्रोर्लङ् । तलैव ।

माल्यवत् लि० माल्यमस्य सतृप् मस्य वः । माल्यपुक्ते

केतुमाकेलाहृतवर्षयोः सीमाभूते पर्वतभेदे, लुकेयराजस्य

पुत्रे रावणमन्त्रिणि राजसभेदे च । [कारके

आशङ्कितं लि० मेति शब्दे निषेधाय करोति ठक् । निषेध-

माय पु० माय-संज्ञायां चञ् । (मायकलाय) श्रीहिभेदे 'दशार्ज-

रङ्गं मयदन्ति मायनि' सुक्ते 'पुष्पाभिर्दशभिर्मायं पल्लवैश्च

परिभाष्यभेदे ।

मायकलायं उ० मायास्वः कलायः । स्वमायस्यते श्रीही

मायपर्णी स्त्री० मायस्त्रेव पर्णान्यस्याः छीप् । वनमाये ।

मायभक्तवलि पु० मायभक्तिं भक्तमेव वलिः पूजोपहार

द्रव्यम् । मायभक्तिं भक्तरूपे पूजोपहारः ।

मायवङ्क पु० मायं मायप रजितं स्वयं वर्द्धयति व्याप्तिश्च

अपहरति वर्द्धेदने ण्युल् । स्वर्णकारे ।

मायीण्य न० मायायां भवनं येन स्वयं । मायवीहिभवन

योग्ये स्त्रोर्लङ् । यत् । मायमय्यत्र ।

मास्य पु० मासि परिशिष्यन्ति स्वगत्या कालस्य मा-अनुत् ।

चन्द्रे लि० शिदिनालककालरूपे मासे च ।

मास पु० मास्य अण् । चन्द्रे लि० शिदिनालके काले च । स च

सौरसावनचान्द्रमण्डलभेदाश्चतुर्विधः । वासचन्द्रमस्यायस्य षष्ठ्य

चान्द्रे मासे तु तृतीयः । सस्यते परिशीयते सस-परिभाषे कर-

णे घञ् प्रत्ययुत्पत्तौ के शब्दायै माय स्त्रोर्लङ् कन् तलैव ।

मासन न० मासं नयति मी-ड । सोमराजोक्तमायाम् ।

मासप्रसित पु० मासं प्रसातमारब्धः । प्र-मा-क्त । कालः

इति स० । प्रतिपञ्चन्द्रे । [भक्तमण्ड

मासर पु० सस-परिभाषे घञ् मासं परिभाषां राति रा-क ।

मासान्त पु० मासस्य सौरस्य चान्द्रस्य वाऽन्तः अवसानम् ।

मासावसाने संक्रान्त्यादौ ।

मासिक लि० मासे भवः कालाट्ठञ् । मासभवे, प्रेतोद्देशेन

मृतसंजातोयतिथौ, प्रतिमासस्य असावस्यायां च कर्त्तव्ये

आज्ञे न० । मासिकाणि स्वकीये त्विति स्मृतिः ।

'पितृणां मासिकं आहूयन्माहात्म्यं विदुर्बुधा इति स्मृतिः ।

मास्य अव्य० सस-णिच् सप् । निवारणे ।

माह माने आ० उभ० सक० सेट् । माहति ते असाहीत् असा-

हिट् । चङि न लुखः । [महाकुलीनोपल

माहाकुल लि० महाकुले भवः अण् । महाकुलोद्गमे । अण् ।

माहात्म्य न० महात्मनो भावः अण् । महिमनि महत्त्वे ।

माहिष्य न० महिष्या इदम् अण् । महिषीदग्धादौ महिषस्ये-

दम् अण् । तच्छृङ्गादौ लि० । [सङ्करजातिभेदे ।

माहिष्य पु० महिष्या भवः अण् । जलेषु वैष्णवासायस्यसे

माहेन्द्र पु० महेन्द्रस्यायस्य अण् । ज्योतिषोक्ते महेन्द्रादिसत्त्व

मिनि दण्डभेदे । पूर्वोक्तां दिग्भि, इन्द्रपत्न्यां, गवि च

स्त्री० छीप् । [स्त्रीगव्यां स्त्री० छीप्

माहेय पु० मत्स्या अपत्यम् मही+डञ् । मङ्गले मरकाटुरे च

माहेश्वर लि० महेश्वरादधिगतम् ततः आगत अण् । महे-

श्वरतः प्राप्तः । यवतिक्तायां स्त्री० छीप् । तस्येदम् अण् ।

‘बाहे इटी इबाहडा, इत्युक्ते भाहभेदे इर्भाभात् स्त्री० इपी
मि खेमे स्वा० उभ० सक० ऋणिट् । मिनेति मिनुते असाधोत्
असाक्ष । त्ति वृत् च तिलिसम् ।

मिच्छ वधे स्वा० पर० सक० सेट् । मिच्छति अमिच्छीत् ।

मित लि० लि अ-वा-त्त । परिसिते, यद्धिते, अवच्छिन्ने, क्षिप्ते च
मितकुञ्ज पु० मितं परिसितं कटु-गच्छति गण-खच् सञ् च ।
गजे । परिसितगामिनि लि० ।

मितदु पु० मितं द्राति द्रवति वा कु नि० । ससृष्टे । [लि०
मितस्य च पु० मितं पचति पच-खच् सञ् च । कपणे । परिसितपाचने
मिति स्त्री० मा-सि-वा-तिन् । ज्ञाने, ज्ञाने, अवच्छेदे, विद्ये च
मित न० सिद्यति सिद्धति मिद-त् । खेहान्विते सृष्टि, राज्ञां
विषयान्न रितम्पादितरञ्जान् राजनि तयोर्हयोरपि
वध्यस्वदपस्य राज्यहरणरूपेककार्यकरत्वात् मितत्वम् ।
मि-त्त । सूत्र्ये ।

मित्तवु पु० मित्तं याति वा-कु । मित्तवत्त्वे ।

मिथ वधे मेधायाञ्च सक० स्वा० उभ० सेट् । मेवति-ते अमेधीत्
अमेथिष्ट । चङि न कृत्स्नः ।

मिथस् अर्थ० मिथ-अस्तु । रहसि, अद्योत्यस्मिन्नर्थे ।

मिथिला स्त्री० मिथ-किञ्च् । क्षत्रावस्थातावां राजधान्याञ्
मिथुन न० मिथ-उन्नन् किञ्च् । स्त्रीपुं वयोः मेधादितस्तृतीये राशौ च
मिथ्या अर्थ० मिथ-क्यप् । अस्यार्थे असत्त्वे ।

मिथ्याहटि स्त्री० मिथ्या-सफलस्यापि अफलत्वेन हटिः ।
नास्तिकतायां सफलस्यापि वैदिककर्मणो निष्फलत्वज्ञाने ।
मिथ्याभिरक्षन् न० मिथ्या भिरक्षतेऽनेन निर्-वास-भेदे
करणे ल्युट् । शपथे ।

मिथ्याभियोग पु० मिथ्याभूतेनासत्त्वेनाभियोगः राज्ञोऽन्निके
वेदनं अभि-युज-चञ् । शतं मे धारयतीत्यस्य सङ्ख्या
राज्ञोऽन्निके अभियोगे ।

मिथ्याभिशांसुन न० मिथ्याभूतेनासत्त्वेनाभिशांसुन अपवादः ।
‘त्वया स्वर्णजपकृतमि’त्यपवादकवने ।

मिथ्याभिशाप पु० मिथ्याभूतेनासत्त्वेनाभिशापोऽपवादः ।
मिथ्यापवादः । [अतद्वृत्ति तद्वत्त्वेन ज्ञाने ।

मिथ्यामति स्त्री० मिथ्याभूतस्य मतिः जन-तिन् । आनौ-
मिथ्योत्तर न० कर्म० स्वहारे ‘मिथ्यैतत् नाभिजानासि
तदा तव न सतिभिः । यजातवाञ्छि ततकावे इति मिथ्या
वर्थाभि’तिमुक्तप्रकारे, उत्तरभेदे, ‘मिथ्योत्तरे भूयवाहे’
इति ऋतिः । [अनेदिष्ट । चङि न कृत्स्नः ।

मिद वधे मेधायाञ्च स्वा० उभ० सक० सेट् । मेदति-ते अमेधीत्

मिद खेमे स्वा० आ० लुकि व० सक० सेट् । मेदते अमिदन्
भावादीं मे मिदं मेदितम् ।

मिद खेमे वाचु० उभ० परो स्वा० प० सक० सेट् इदित् । मिन्दयति
अमिन्दत्-त । परो मिन्दति अमिन्दीत् । [क्त मेदितं मिदम्
मिद खेमे दि० पर० सक० सेट् । मेदयति-ते अमिदत् अमेदीत् ।
मिद खेमे च० उभ० सक० सेट् । मेदयति-ते अमिदत्-त ।
मिल खेमे त० उभ० सक० सेट् । मिलति अमेलीत् अमेलिष्ट
कुटादिरयमित्येके तेन अमिलीत् ल्युटि मिलनम् ।

मिव सेके स्वा० पर० सक० सेट् इदित् । मिवति अमिवीत् ।
मिश ध्वनौ कोमे च त० पर० सक० सेट् । मिशति अमेशीत् ।
मिशि(शी) स्त्री० मिश-इत् वा डीप् । सपुरिकायां, (मौरी)
शतपुष्पायां, (सुलफा) जटासांखाञ्च । अत्र पु० मिषि-मिषी
मिषि-मिषी इत्यादयः । उक्ताण्येव । [अमिमिश(स)त् त
मिश्र(स) योजने अद्-चु० उभ० सक० सेट् । मिश्र(स)यति-ते
मिश्र लि० मिश्र-अच् । संयुते उत्तरप्रदस्यः श्रेष्ठे । यथा
आर्यमिश्राः । गजजातिभेदे, ज्योतिषीते कृत्तिकाविशाखां
नक्षत्रगणे च पु० । [इन्द्राद्याने ।

मिश्रकावण न० मिश्रकनासकं वनं पूर्वदीर्घे णत्वञ्च ।
मिश्रपुष्पा स्त्री० मिश्रं पुष्पं यस्याः अजा० टाप् । मेधिकायाञ्च
मिश्रवर्णं न० मिश्रचिलो वर्णो यस्य । कण्ठागुच्छि । मिश्रित-
वर्णभावे लि० । [वातां कयाश्च

मिश्रवर्णफला स्त्री० मिश्रवर्चं चित्तरूपान्वितं फलं यस्याः ।
मिश्रव्यवहार पु० लीलावत्युक्ते गणनभेदे ।
मिश्रिता स्त्री० मिश्रिता चैव विद्ये या मिश्रितवैस्तु संकमं
इत्युक्ते कृत्तिकाविशाखानक्षत्रकाले रविर्संकमणे ।

मिश्रयेया स्त्री० मिश्र-अच् मिश्रा ईयते ई-गतौ यत् एय
कर्म० शक० । सपुरिकायां (मौरी) शतपुष्पायाञ्च (सुलफा)
मिष सेचने स्वा० पर० सेट् । सेपति अमेषीत् । ज्ञा वेट् ।
मिष पराभिभवेष्व्यायास् त० पर० सक० सेट् । मिपति अमेषीत् ।
मिष न० मिष-क्त । खले, खड्गे पु० ।

मिषिका स्त्री० मिषी-कन् । जटासांखाञ्च ।

मिष्ट लि० मिष-क्त । मिष्टे, अर्द्धिते च । सपुररसे पु० तद्वति लि०
मिष्ट सेचने स्वा० पर० सक० ऋणिट् । मेहति अमिच्छत् ।

मिष्टिका स्त्री० मिह-कुन् अत इत्थम् । मोहारे ।

मिहिर पु० मिह-किरच् । सूत्र्ये, अर्कडत्ते, खड्गे, मेघे,
वायी, चन्द्रे, विक्रसादित्यसभास्ये प्रखिलितभेदे च ।

मी वधे दि० आ० सक० ऋणिट् । मीयते अमेष्ट ।

मी वधे क्पा० उ० सक० सेट् । मीनाति मीनेते अमासीत्

असत् । त्त मीनः । [ते मयति अमीमत्-त अस्येपीत् ।
 मी गत्वां मत्वाश्च वा सु०उ०प०त्वे आ०पर०सक०सेट् । माययति-
 मीढ लि० मिह-त्त । सूत्रिते ।
 मीढुष्टम् पु० मीढुस्+तस नि० । शिवे ।
 मीढुवस् पु० मिह-कस नि० । शिवे । [वद्वारभेदे च ।
 मीन पु० मी-नल् । मत्स्ये, मेपादिते द्वादशे राशौ भग-
 मीनकेतन पु० मीनः केतनो यस्य । कन्दर्पे । मीनध्वजादयोष्यत्
 मीननेत्रा स्त्री० मीनस्य नेत्रमिव स्रज्जिराः । गण्डदूबायां
 मीनाचीत्तादयोष्यत् । [गौ०डीप् । शर्करायाम् ।
 मीनाख्ठा स्त्री० मीनस्याख्ठसदाकारा रेणुकाऽस्यस्य अच्
 मीन शब्दे अक० गतो सक० आ० पर० सेट् । मीमति अमी-
 मोत् । चङि न ह्रस्वः ।
 मीमांसक पु० मीमांसां वेत्त्यधीते वा पुन । मीमांसाशास्त्रज्ञे,
 तदध्येतारि च । मान-स्वार्थे सन् सुबुद्धि । शिक्षानकारके
 मीमांसा स्त्री० मान-स्वार्थे सन् अ । विचारपूर्वकतत्त्वनिर्णये
 तत्प्रतिपादकपण्यभेदे च स च पण्यः कर्मवृत्तविषय
 भेदेन द्विविधस्तत् कर्मकाण्डविषयसंशयनिवारण प्रति-
 पादको पण्यो जैमिनिप्रणीतः स च पूर्वमीमांसात्वेन प्रसि-
 द्धः ब्रह्मविषयसंशयनिर्णायकशरमः स च वेदान्तत्वेन प्रसिद्धः
 मील निमेषे आ०पर०अक०सेट् । मीलति अमीलीत् । चङि
 वा ह्रस्वः ।
 मीलन न० मील-ल्युट् । सदृशे, सङ्कोचने च ।
 मीलित लि० मील-त्त । अग्रपुक्ते, सङ्कुचिते च 'मीलितं वद
 भिरामताधिके, इति काव्यप्रकाशः ।
 मीव सद्गीभवने आ०पर०अक०सेट् । मीवति अमीवीत् ।
 मु पु० मोचयति जीवान् यथार्थं मुच डु । महेष्टे । [प्रसाख्यौ ।
 मुकन्दक पु० मुदः मुदे कन्दो यस्य कप् पु० मुदो दलोपः ।
 मुकु पु० मुच-ऊ पु० चस्य कः । मोचे, उत्सर्गे च ।
 मुकुट पु० मुक्ति-उट् पु० । शिरोभूषणे ।
 मुकुन्द पु० मुकुं ददाति दानं कृ० मुम् । 'सुकुमयसालञ्च
 निर्वाणमोज्ञभाचकम् तद्ददाति च यो देवः सुकुन्दस्तेन को
 र्तिता' इति निरुक्ते विष्णौ ।
 मुकुम् अयम् । मुक्ति उच्यते पु० । निर्वाणमोचे ।
 मुकुर पु० मुक्ति उच्यते पु० । दर्पणे, वज्रलङ्घने, कुलावदण्डे,
 मल्लिकाङ्गणे, कोवीटङ्गे, चोरके च ।
 मुकुल पु० न० मुक्ति उच्यते पु० । ऐपहिकाशितकविकायाश्च
 देहे, आत्मनि च । [वनछद्रे (मुगानी)
 मुकुटक पु० सुकुर्मलोत्सर्गं स्तकति स्तक-अच् पु० मत्वम् ।

मुकुलक पु० मुक्ति-ऊलच् कन् । दन्तिङ्गणे ।
 मुक्त लि० मुच-त्त । त्वक्ते, प्राप्तमोचे, आनन्दिते च ।
 मुक्तरसा स्त्री० मुक्तो रसो यस्याः । राक्ष्मायाम् ।
 मुक्तसङ्ग लि० मुक्तः सङ्गोविषयासक्तिर्भवेत् । त्वत्तत्त्वविषय-
 यासङ्गे । प्रविज्ञाजने पु० । [हस्तो येन । नङ्गदानशीले ।
 मुक्तहस्त लि० मुक्तः दानाय प्रसारितः न बद्ध इति यावत्
 मुक्ता स्त्री० मुच-त्त । राक्ष्मायाम् (सति) शुक्तिजे रत्नभेदे च ।
 मुक्तापुष्प पु० मुक्तये शुभ्रं पुष्पमस्य । कुन्दहृत्ते ।
 मुक्ताप्रसू स्त्री० मुक्तां प्रसूते प्र+सू-किप् इत० । शुक्तौ ।
 मुक्ताप्रालम्ब पु० मुक्तया मुक्ताविशिष्टतया प्रालम्बते अच् ।
 मुक्ताहारे ।
 मुक्ताफल न० मुक्ता फलमिव । भौतिके, लवनीफले, (नोयाड़)
 कर्पूरे, वोपदेवकते भक्तिप्रधाने पण्यभेदे च 'चतुरेण चतुर्धर्मा
 चिन्तामणिचिन्तामणिश्च येन स्वेष्टाद्विर्वापदेवेन मुक्ताफलमचीक-
 रदिति' तदुपन्यासः स्तोत्रः ।
 मुक्तालता स्त्री० मुक्तया लतेव । मुक्ताहारे ।
 मुक्तावली स्त्री० मुक्तया आवली हारभेदः । मुक्ताहारे । इत० ।
 मुक्ताशेषौ भाषा परिच्छेदपण्यटीकायां शिक्षान्मुक्तावल्यां च ।
 मुक्तास्फोट पु० स्त्री० स्फुट्यते विदीर्यते स्फोटः मुक्तायै
 स्फोटः । शुक्तौ ।
 मुक्ति स्त्री० मुच-तिन् । मोचने संसारवन्धनराहित्ये अतभेदेन
 आत्मनिकडुःखनिवृत्तौ, ब्रह्मसङ्कपापमोचने च देहिन्द्रिया
 भ्यासालनेन वन्धनन्यत्वे च ।
 मुक्तिमण्डप पु० मुक्तिप्रदो मण्डपः शाक० । काशीस्थे जग-
 न्नाथोत्तमस्थे च मण्डपभेदे तीर्थे । [यावत् । शिङ्गुके ।
 मुक्तिमुक्त पु० मुक्तिर्नाचनं तेन मुक्तोरहितः संश्लिष्ट इति
 मुख न० खन-अच् डिट् धातोर्मुट् च । 'प्रजापृजा वतः स्वातं
 तस्मादाहुर्मुचं वुषा' इत्युक्ते देहावयवभेदे । 'ओमौ च दन्मूलानि
 दन्ता जिह्वा च तालु च । गलो गलादि सकलं सप्ताङ्गं मुख-
 उच्यते' इत्युक्ते गलादिषप्ताङ्गकावयववति वदने । गृहस्थ
 निष्कारणवर्तमान, हृदयलङ्घादेः प्रवेशनिर्गमे, आरम्भे,
 उपाये, नाटकादौ सन्धिभेदे, नाटकादिशब्दभेदे, आद्ये,
 प्रधाने, शब्दे, नाटके, वेदे, च । नकुचद्वये पु० (डेचो) ।
 मुखगन्धक पु० मुखस्य गन्धो यस्य सेवनात् कप् । पलाख्यौ
 मुखचपला स्त्री० आर्यावान्तरं कन्दोभेदे ।
 मुखज पु० ब्रह्मणो मुखान्जायते जन-उ । विप्रे, ब्राह्मणोऽस्य
 मुखसाधोदिति श्रुतिः । [ल्यु । पलाख्यौ ।
 मुखदूषण पु० मुखं दूषयति सेवनात् दुर्गन्धेन दूष-ल्यच्

मुखधौता स्त्री० मुखं धौतं यथा धावत्त जट पर० नि० ।
ब्राह्मणवधौ (वाचनवृद्धि) ।

मुखनिरीक्षक लि० मुखसितरासं निरीक्षते खुलु । अक्षरे
स हि अयोयद स्तुत्यं कुर्वात् तदा नाहं करोमीत्याश-
येन इतरस्य निरीक्षयायः स्तुत्यं न प्रवर्त्तते ।

मुखपूरण न० मुखं पूरयति पूर-ल्यु । गण्डप्रसितजलादौ ।
मुखप्रिय न० मुखं प्रीणाति प्री-क उप० । लवङ्गे मुखरोचक
मात्रे लि० ।

मुखभूषण न० मुखं भूषयति भूष-ल्यु । तालवे । मुखनखने
मुखमण्डनक पु० मुखस्य मण्डनमिव इवाये कनु । तिलक-
हजे । इत० । स्त्र्यै कनु मुखभूषणे न० । ५. व० कप ।
मुखभूषणे लि० ।

मुखभोद पु० मुखं बोदयति सुद-षिच् अण् । शोभाजने ।
मुखर लि० मुखं मुखव्यापारं कथनं राति आदत्ते करोतीति
यावत् रा-क । अग्रियवादिनि अग्रोवादिनि च 'मुखरस्तन
हन्त्यते इति हितोपदेशः । काके, शङ्खे च पु० ।

मुखरित लि० मुखर इवाचरति मुखर+कि-क्त । शब्दावसाने
मुखलाङ्गल पु० मुखं काङ्गलमिव भूमिविदारकं यस्य । नृकटे
मुखवत्स्र भ० इत० । दाडिमहजे तत्फलस्य मुखप्रियत्वात् ।
मुखप्रिये लि० ।

मुखवाचिका स्त्री० मुखं वाचयति अजडीकरोति सेवनात्
वच षिच् खुलु । अन्वष्टायान् ।

मुखवास पु० मुखं वासयति सुरभीकरोति कण् । गन्धहृषे
मुखवासन पु० मुखं वासयति वासि-ल्यु । मुखशौरभकारके
गन्धे । तद्धति लि० ।

मुखविठा स्त्री० मुखं विठेव दुर्गन्धं यस्याः । तैलपात्रिकायां
तन्मुखस्यैवात्र हि दुर्गन्धस्तरे दुर्गन्धो भवति ।

मुखव्यादान न० विन्ना+दा ल्युट् इत० । मुखप्रसारणे ।
मुखशोधन न० मुखं शोधयति शुध-षिच्-ल्यु । त्वने (दार-
चिनि) कटुरसे पु० ।

मुखशोधिन् पु० मुखं शोधयति शुध-षिच्-षिनि । जम्बीरे
मुखस्त्राव पु० खवति कु-ष इव० । तावास्ते मुखसन्दिजने
मुखान्नि पु० मुखमेवास्ति मुखं शायदानेन दाहकत्वात्
यस्य । विप्रै दावानके च ।

मुखान्न पु० मुखमेवास्ति यस्य । कर्कटे ।

मुखा लि० मुखे आद्यो भवः यत् । प्रयवकले, जेहे च ।

मुग्ध लि० मुग्ध-क्त । मूढे । मोहयति अन्तर्भूतमर्थं सह-
कर्त्तरि क्त । छन्द्रे । नायिकाभेदे स्त्री० ।

मुच दम्भे शब्दे भा० आत्म-सक० सेट् । मोचने अमोचिष्ट
इदिदध्यवसु । छन्द्रे ।

मुच त्वागे चुरा० उ-सक० सेट् । मोचयति-ते असूचयत्-त ।
मुच त्वागे त्वं उचादि० उभ० सक० अनिट् । छन्दति-ते असूचत्
असक्त । कर्त्तृकर्त्तरि अकर्मकः 'स्यत्ये सर्वपाथेभ्यः, इति
पुराणम् ।

मुचकुन्द पु० सुव-क्त सुहुः कुन्द इव । स्वगानस्याते पुष्पहजे,
मुज ध्वनौ अक्त० आर्जने सक० वा चुरा० पके आ० पर० सेट् ।
मोजयति ते मोजति असूजयत्-त अमोजीत् । इदिदध्य-
त्वाये । छन्दयति ते छन्दति असूजयत् त असूजीत् ।

मुञ्च पु० मुञ्जि-अच् । (सज) रज्जुसाधने तद्यभेदे ।
मुञ्चकैश्चिन् पु० मुञ्जइव केशः अक्षयस्य रजिः । विष्णौ ।
मुञ्जर न० सजि-अरन् । शालूके ।

मुट नर्दने भा० पर० सक० सेट् इदिट् । स्यटति असूजटीत् ।
मुट बोदे वा सु० उभ० पके आ० पर० सक० सेट् । मोटयति ते
मोटति असूजटत् त अमोटोत् ।

मुट बोदने आसेये च त० उ० पर० सक० सेट् । सटति असूजटीत् ।
मुट पलायने आ० आ० अक० सेट् इदिट् । स्यटते असूजटत् ।
मुट केयादिच्छेदे नर्दने च आ० पर० सक० सेट् इदिट् । स्यटति
असूजटीत् ।

मुड सज्जने आ० आ० अक० सेट् इदिट् । स्यडते असूजिडत्
मुण प्रतिज्ञाने त० पर० सक० सेट् । स्यति असूजीत् ।
मुण्ड पु० न० मुडि कर्मणि षच् । मल्लके, गोत्रे, मुण्डावले च
दैत्यभेदे, नापिते, स्थाणुहजे च पु० । स्यिडते लि० । नहा-
नावशिकायां, मुण्डरीकायास्तु स्त्री० टाप् ।

मुण्डक पु० मुण्डयति मुडि-षिच्-ल्यु । नापिते ।

मुण्डचक्रक पु० मुण्डचक्रक इव । कलाये ।

मुण्डन न० मुडि-भावे ल्युट् । केशच्छेदे वपने ।

मुण्डफल पु० मुण्डं शिरस्य फलमस्य । नारिकेले ।

मुण्डशालि पु० मुण्डः नृकम्पन्ः शालिः । निःशूले शालि

मुण्डायस न० मुण्डनयः अच् समा० । बौद्धभेदे ।

मुण्डितिका स्त्री० मुडि-इत स्त्र्यै कनु अत इत्यच् टाप् ।

(स्यडारी) हजभेदे ।

मुण्डिन् पु० मुण्डयति मुडि-षिच्-षिनि । नापिते ।

मुण्डरी स्त्री० मुडि-इरच् गौ० ङीप् । स्वगानस्याते हजभेदे

मुद संकार्जने सु० उ० सक० सेट् । मोदयति ते अमूदयत् त

मुद हर्षे आ० आ० अक० सेट् । मोदते अमोदिट् ।

मुदु(दा) स्त्री० मुद-स्य-किच् वा टाप् । हर्षे, नायगायीवधौ

सुदिर उ० सुद-किरच् । सेधे, भेके च । काङ्के लि० ।
सुद्र उ० सुद्र-गक् नेट् । (सुग) कसायभेदे, पत्रिभेदे, जलकाके च ।
सुद्रपर्णी स्त्री० सुद्रस्त्रेव पर्यसखाः । (सुगानी) वनसुह्रे ।
सुह्र न० सुदं गिरति गु-अच् । कङ्किकाभेदे, लोटभेदे,
(सुह्र) पुष्पदण्डे, कर्णारण्डके (काषराङ्गा) च उ० खार्जे
कन् । तलैव ।

सुह्रल न० सुदं गिरति गृ-अच् रल लः । वनदण्डे, रोहिण्य
दण्डे च । गोमिदण्डे प्रवरकारके सुनिभेदे, गृध्रभेदे च उ० ।

सुह्रष्ट उ० सुह्रं स्तकति प्रतिवध्नाति स्तक-ड ष्ट० पत्वम् । वन-
सुह्रे । अच् । सुह्रष्टकोप्यल ।

सुद्रा स्त्री० सुद-रक् । प्रत्ययकारिण्याम्, (मोहर) अङ्गुलिस्थे
सुद्राङ्गनयुक्ताङ्गुल्योके, स्पर्शरौप्यादितङ्कायाम्, अप्रकाशे,
'सुद्राङ्गिपिः शिखलिपिर्लिपिर्लुङ्गनसम्भवा । शुण्डिका
पुण्यतन्त्रा लिपयः पञ्चधा सता' इत्युक्तलिपिमध्ये लिपि
भेदे, 'तन्त्रप्रविद्धे वीराचारसेव्ये प्रयुक्तास्तदुला भेदा गो-
धूमचण्डादयः । तस्यानाम भवेन्मुद्दे'त्युक्ते पञ्चमकारादिङ्-
व्यभेदे, देशविशेषाधानायाङ्गुल्यादिसन्निवेशविशेषे 'सुद्रा-
मचयुषमि'ति तन्त्रम् सङ्कोचे च ।

सुद्रालिपि स्त्री० सुद्रया लिपिः । पञ्चधाविभक्तलिपिमध्ये
लिपिभेदे (कापार अचर)

सुद्रिका स्त्री० मुद्रैव सुद्रा वा सुद्रा कन् । स्पर्शरौप्यादि
निर्मिते अङ्गुलिस्थे अङ्गुलसाधनयोर्व्ये पदार्थे ।

सुद्रित लि० सुद्रा जातादस्य इतच् । अप्रकाशिते, अङ्किते च ।

सुधा अय्य० सुह्र जा ष्ट० ह्रस्व धः । मिथ्याशब्दार्थे ।

सुनि उ० अन-इन् ष्ट० उन्वम् । दुःखेनसुदिग्ममनाः सुखेपु
विगतस्तुहः । नीतरागभयक्रोधः स्मिरधीर्मुनिरुच्यते,
इत्युक्तवचने स्मिरचित्ते वीतरागादौ जने । ते च अन्यलि
विष्णुहारीतादयः । सप्तसंख्यावाञ्छ ।

सुनिखर्जुरी स्त्री० इत० । खर्जुरीभेदे । [खर्जुरदे(कातिग)]

सुनिच्छद् उ० सुनिच्छताः सप्तसंख्याः कदाः प्रतिपर्यं यस्य ।

सुनितक पु० सुनिरगन्धनामकस्तकः । वकटके ।

सुनिद्रुम उ० सुनीनां प्रियो सुनिनामको वा दूतः । शौनाकदण्डे
वकटके च । [सुनिद्रुने च । इत० । कपिद्वये ।

सुनिपुत्रक पु० सुनेः पुतः संज्ञायां कन् । दम्बकदण्डे,

सुनिपुष्प न० सुनिद्रुमस्य उष्णं भोजो भोजसिखदुस्तरपद
लोपः । वकपुष्पे । [भोजनाभावे च ।

सुनिषेधज न० सुनीनां भेषजनिव । हरीतकां, अगस्थे, सुनौ,

सुनीन्द्र उ० सुनिः इन्द्र इव । बुद्धे । ७त० । कपिद्वये ।

सुन्य गत्वां भ्वापर० सक०सेट् क्ता वेट् । अन्यति असुन्यीत् ।

सुन्या स्त्री० ताजकप्रविद्धे जन्मवर्षावधि एकैकवर्षे लग्नत
एकैकराश्यान्तरे लग्नस्य गतिभेदे । सुषहाप्यल ।

सुन्यन्न न० सुनिगोव्यमन्नम् । नीकारकन्दादौ ।

सुसुक्ष्म लि० भोजनिष्ठः सूक्ष्म-सन्-ड । मोक्षेच्छावति । संसार
बन्धनाभावेच्छावति । यती उ० ।

सुसूचान उ० सूक्ष्म-कान ष्ट० दीर्घः । सेधे, सूक्तवति लि० ।
'दुष्टदादिव सुसूचान इति वेदमन्त्रः ।

सुसूक्ष्म लि० नर्तुमिच्छुः सूक्ष्म-सन्-ड । आसन्नसंख्ये ।

सुर वेत्ते तत्पर० सक०सेट् । सुरति असोरीत् ।

सुर उ० सुर-क । दैत्यभेदे, 'पार्श्वेनाथ द्विपन् सुर'जिति माघः

सुर उ० सुर-क । वेत्ते । ख नामख्याते गम्भिर्ये स्त्री० टाप् ।

सुरज उ० सुरात् वेदनात् जायते जन-ड । गृद्धे वाद्यभेदे

सुरजफल उ० सुरज इव फलं यस्य । पनसदृशे । मृदङ्गफला-
दयोप्यल ।

सुररिपु उ० इत० । विष्णौ । सुरारिचरमघनादयोप्यल ।

सुरला स्त्री० सुरं लाति ला-क । नक्षत्राध्याम् । 'सुरलानाभके

वृत्ते'ति रघुः । वंशीनाम्नि बाधे गौरा० ङीष् । [योप्यल

सुरलीधर सुरली धरति इ-अच् औक्ष्ये, सुरलीवादानाद-
सुर्च्छ मोक्षे उद्घौ च भ्वा०पर० सक०सेट् । मूर्च्छति असूर्च्छीत् ।

भावे क्त । मूर्तम् मूर्च्छितम् ।

सुसूर उ० सुर-क । ष्ट० द्वित्वम् । तृपाम्नी, कन्दर्पे, स्पर्शार्थे च

सुर्व बन्धे भ्वा०पर० सक०सेट् । मूर्च्छति असूर्च्छीत् निष्ठावाननिद्रु

सुल रोप्ये च० उभ० सक०सेट् । मोक्षवति ते असुसुलत् त

सुशटी स्त्री० सुष-अट् च गौ० ङीष् ष्ट० । धितकङ्कौ ।

सुश(स)ली स्त्री० सुष सुष वा अलक् ष्ट० पञ्च यः गौरा० ङीष्

तालमूल्याम् वलगाञ्छ स्वार्थे कन् पञ्चमात् ।

सुष वचे भ्वा०पर० सक०सेट् । मोषति असोषीत् ।

सुष वेदने दिवा०पर० सक०सेट् । लब्धति असुषत्-असोषीत् ।

पुषादिरयमित्ये ।

सुष सुषने क्त्वा०पर० द्विक०सेट् । सुषाति असोषीत् ।

सुष(स)ल उ० सुष कलन् । ष्ट० पञ्च वा कः (सा) वा अयोपे

खनासखाति धान्यादिकण्डनसाधने पदार्थे ।

सुषा स्त्री० सुष-क-टाप् । पातङ्गस्ये तावभेदे (सुषी)

सुषित लि० सुष-क्त । अपहृत्ययने जने ।

सुष्क उ० सुष-टाप् । सुषचिह्नभेदे अण्डकोपे, (वष्टापाण्ड)

दृशे' तन्त्रदे, सांख्ये, च खार्जे कन् तलैव ।

सुष्कान्य उ० ३त० । इषवरहितैराश्रयः पररक्तके (बीजा)

मुष्टि पु० स्त्री० सप्त-तिष्ठ । वज्रपाशौ, पलपरिमाणे,
कुक्ष्यभेदे च । क्तिन् । सोषणे स्त्री० ।

मुष्टिक पु० सञ्ज्ञा कायति कै-क । कंसराजसङ्गभेदे । मुष्टि
सौषण्यं प्रयोजनस्य कन् । खणिकारे ।

मुष्टिकान्तक पु० इत्य- । वलदेवे तस्य मुष्टिकासुरहृन्नामयात्म
मुष्टिन्धय पु० मुष्टिं धयति धे-खच् सञ् च । वलके ।

मुष्टिवन्ध पु० सुष्टेर्वन्धो यत् । संग्रहे । इतः । सुष्टिवन्धने ।
सुस सङ्गुने दि० पर-सक० सेट् । सुसति अससत् आसोसीत्
धृपादिरयन्ति यः ।

मुस(य)(श)तिन् पु० सुस(य)(श)ल+अत्यर्थे इनि । वलदेवे ।

मुस(य)(य)शत्य लि० सुस(य)(य)केन वेध्यः यत् । सुपलवेधे ।

मुस्त संज्ञौ चु० उभ-सक० सेट् सत्यति ते असुसत् त ।

मुस्त पु० स्त्री० मुल-अच् स्त्रीत्वे टाप् । सुस्ते । (सुतः) स्थाये
कन् । अलैव अस्ती० । स्य वरविभेदे पु० ।

मुस्ताभ न० सुस्तेव भाति भा-क । (नागरयथा) सुस्तकभेदे

मुव मोहे वैचित्ये दि० उभ-अक० सेट् । सुसति असङ्ग
मोहिता, मोघा, मोढा ।

मुहिर पु० सह किरि । कावे, मूर्खे च ।

मुहुस् अव्य० सह-उचिन् । धौनः पुत्रे ।

मुहूर्त स्त्री० ऊर्ध्व-त धातोर्भट् च । द्वादशक्षणमिति कावे,
पञ्चदशधा विभक्तस्य दिनस्य पञ्चदशभागे, किञ्चिन् चूना-
धिकघटिकाद्वयकृते कावे च ।

मू बध्ने स्वा० आ० सक० सेट् । भवते असविष्ट ।

मूक पु० मू-कञ् । मल्ले, देवभेदे, दोने, वाङ्मूर्तिरहिते च लि०

मूढ लि० सङ्ग-त । मूर्खे, बाले, जडे, औरसे च ।

मूत लि० मू-त । दृढे, संयते च ।

मूत स्त्रावे अद० चु० उभ-अक० सेट् । मूलयति ते असुमवत् त

मूत न० मूल-अच् । प्रस्तावे उपस्थात् कटितजले ।

मूतरोध पु० मूलस्य रोधो यस्मात् दुष-वच् ५त० । प्रमेहरोगे

मूतनिरोध पु० मूलं निरुपयति नि+रुध-अच् । मूत्रप्रति-
वन्धकरोगे । [कर्कोशाञ्च ।

मूतफला स्त्री० मूलसेव फलं यस्याः । त्वप्याम् (यश्)

मूताघात पु० मूलमाहन्ति आ+हन्-अच् । मूलहननकारिणि
रोगभेदे ।

मूत्राशय पु० इत० । नाभेरधोदेशे वस्तिनामकस्थाने ।

मूर्ख लि० सङ्-ख सुरादेशः । मूढे गायत्रीरहिते सार्धगायत्री
रहिते च । 'क्रियाहो नस्य मूर्खस्येति' स्मृतिव्याख्यायां
निबन्धकारैस्तथाशक्ततया व्याख्याता ।

मूर्च्छना स्त्री० मूर्च्छ-युच् । 'स्वरः संसृज्यते यत्र रागतां

प्रतिपद्यते । मूर्च्छनामिति तां प्राहुः कवयो पानसम्भ-

वामित्युक्ते गानाङ्गभेदे 'स्फुटीभवदुपासविशेषमूर्च्छना'

मिति साधः । [व्यापारभ्यावस्थायां, दृढौ च ।

मूर्च्छा स्त्री० मूर्च्छ-अङ् । मोहे, अनिद्रायाश्च बाह्येन्द्रिय

मूर्च्छाल लि० मूर्च्छा+अस्यर्थे लच् । मूर्च्छाविशिष्टे ।

मूर्च्छित लि० मूर्च्छा जातास्व इतच् । मूर्च्छावृत्ते, दृढे,
उच्छ्रिते च ।

मूर्त्ति लि० मूर्च्छ-त । मूर्च्छान्विते, मूढे, कठिने च । मूर्त्तिरस्यस्य

अच् । मूर्त्तिमति न्यायोक्तैषु अवच्छिन्नपरिभाषावत्सु

क्षितिजलपाकपत्रनमनःसु च ।

मूर्त्ति स्त्री० मूर्च्छ-क्तिन् । देहे, कठिन्ये, आकारे, प्रतिभायाञ्च

मूर्त्तिमत् पु० मूर्त्तिरस्यस्य चटप् । देहे । आकारभुक्ते, कठि-

न्ययति च लि० ।

मूर्द्धज पु० मूर्द्धि जायते जन-ड । केशे । अस्तकजातमात्रे लि० ।

मूर्द्धन्य लि० मूर्द्धि भवः यत् । मस्तकजाते । शिवाग्रम्योक्तैषु
मकारटवर्गपदार्थेषु पु० ।

मूर्द्धन् पु० सर्व-कनिष्ठा धृट्, च । मस्तके ।

मूर्द्धपुष्प पु० मूर्द्धि पल्लविरसि पुष्पं यस्य । शिरोपटले ।

मूर्ध्वा स्त्री० सर्व-अच् । खनामस्थाने भ्रतृमुण्योपयुक्ते लताभेदे ।

मौरा० डीष्ट । मूर्ध्वीत्यप्यल । [अमृष्टिष्ट ।

मूल प्रतिष्ठायां भ्या० उभ-अक० सेट् । मूलति ते असूलीत् ।

मूल रोपणे चुरा० उभ-सक० सेट् । मूलयति ते असूलीत् त

मूल न० मूल-क । शिफायान् (जङ्) (यिकङ्) आद्यो च

निकुञ्जे, बाणि ग्यादुपयोगिनि मूलधने, अन्निके, निजे,

चरणे, चूरणे, पिप्पलीमूले, टीकादिना व्याख्येयग्रन्थे च ।

अश्विन्यवधिके उनविंशे नक्षत्रे लि० ।

मूलक न० सप्त+संज्ञायां कन् । कन्दभेदे (मूला) 'वर्जनीयं सदा

भावे नलकं सदिरासम्'मिति गौडीयस्मृतिः । विदभेदे पु०

मूलकपर्णी स्त्री० मूलकवत्स्येव पर्णा यस्या । शोभाङ्गने ।

मूलकमूला स्त्री० मूलकस्यैव मूलस्य । चौरकट्टुकोट्ये ।

मूलकमूलान् न० मूलेन सम्बोधधादिना यत् वधीकरणदि

कर्मा । औषधादिना वधीकरणकर्मणि ।

मूलजङ्घ्र न० मूलेन काथितद्वयमूलेन जङ्घ्रम् । व्रतभेदे । तद्

यस्य । 'मूलजङ्घ्रः स्मृतौ मूलं रिति' स्मृत्युक्तं तद्वति लि०

मूलज न० मूलाज्जायते जन-ड । आर्द्रके । उत्पलादौ पु०

मूलाजातमात्रे लि० ।

मूलतिकोण न० 'सिंहोदयश्च सप्तमं कन्या धन्वी धटोषटः ।

मूलदीनां विक्रीणां' लुते रत्नादीनां क्रमेण चिन्हादिषु
राशिषु । [क्रियते तस्मिन् (पूजि) मूलधनादयोऽप्यत्र
मूलद्रव्यं न० कर्म० । मूलधने यद्वलम्ब्य बाणिज्यादिकं
मूलपर्याप्तौ स्त्री० मूलसारथ्य पर्याप्तः स्त्री० । मूलकपण्यां
मूलपुष्कर न० पुष्करस्य मूलं राज० पर० । पुष्करमूले । [कायाम्
मूलपोती स्त्री० पूतवृ गौ० डीपू मूलं प्रधाना पोती । पूति-
मूलप्रकृति स्त्री० मूलीभूता सर्वार्था प्रकृतिः । मांस्त्वमतोक्ते
सर्वेषां कारणीभूते सायावस्यापने सत्त्वरजस्तमोरूपे
विगणाल्लके प्रधाने 'मूलप्रकृतिरविकृति' रिति सांख्यका
रिका । दुर्गाशास्त्र ।

मूलफलदृष्टं पु० मूलेऽपि फलं ददाति प्रकृते दा० क । मनसद्वये
मूलरस पु० मूले रसो यस्याः । मोरटालतायाम् ।
मूलशकटं न० मूलानां जलं शकटम् । मूलभवनयोग्ये
जले । शास्त्रिन । मूलशक्तिनोप्यत्र ।

मूला स्त्री० मूलानि बाङ्गल्येन सन्त्यस्याः अच् । शतमूल्याम्
मूलाधार पु० इत० । नाभिलिङ्गयोर्मध्ये तस्य हि शरीरस्थ-
सकलनाडीनां मूलस्थानत्वात्तत्त्वम् । मूलाधारे विक्रीणाख्ये
दन्त्यानामितिवाचके, मध्ये खयम्भूतिङ्गन्त कोटिस्त्र्यस-
सप्तमं सित्युक्तलक्षणे विक्रीणाकारे तन्मोक्ते चक्रभेदे च ।
मूलिन् पु० मूलमस्यस्य इति । द्रवे । ठन् । मूलिकोऽप्यत्र ।
मूल्यं न० मूलाय पटादिकारणतन्त्वाद्दे इदम् यत् । तन्वा-
द्यादानाय दीयमाने धने ।

मूल लुण्ठने आ० पर० सक० सेट् । मूलपति अमपीत् ।
मूल पु० स्त्री० मूल-क । मूलिके तेजसः द्रव्यद्रावणपाले, (मुचि) च । गवाक्षे
'मूलविक्रीणादिमहावहने'ति लोला० । देवताद्वये च स्त्री०
मूलक पु० स्त्री० मूल-खलु स्त्रीले प्रापु अत इत्यस् । उन्दुरौ ।
मूलककर्णी स्त्री० मूलककर्णद्वयं पुष्पाण्यस्याः । (उन्दु, रक्तानौ)
आखुपण्याम् मूलककर्णादयोऽप्यत्र ।

मूलिक पु० मूल-किकान् । उन्दुरौ । मूलिकपर्ण्यां स्त्री० ।
मूलिकपर्ण्यां स्त्री० मूलिककर्णद्वयं पर्याप्तः सस्याः जखलतणभेदे
मूषी स्त्री० मूष-गौ० डीपू । रसार्णदेहावयवपाने (मुचौ) ।
मूषीक पु० स्त्री० मूष कीकन् स्त्रीले दृष्ट । उन्दुरौ ।
मू स्त्रीतो ल० सार्धधातुके लुङि आशीर्लिङि च आ० अन्यत्र
पर० अक० अनिट् । निवर्तते । अवर्तत । समार । सर्ताभि मूवीट्

मूकखण्ड पु० मूनिभेदे ।
मूक्यं संघाते आ० पर० सक० सेट् । मूक्यति अम्वचीत् ।
मूक्यं अन्वेषणे वाचने च अ० बु० आ० सक० सेट् । मूक्यते अम्वचय
मूक्य अन्वेषणे दिवा० पर० सक० सेट् । मूक्यति अमर्गीत् ।

मूक्य पु० मूक-क । परुषात्, हरिणे मजभेदे । अन्विष्यत्रिके
प्रवृत्ते मूलत्वे । अ० बु० मूक्य-भावे अच् । अन्वेषणे, वाचने,
यत्रभेदे च । अच् । मूक्यसदे, मकरराशौ च पु० ।

मूक्यगामिनी स्त्री० मूक्य इव गच्छति गन्, शानि । विडङ्गा-
याम् । मूक्यतुल्यसमनवति ति० स्त्रियां ङीप् ।

मूक्यजीवन पु० मूक्येस्तासादिभिर्जीवति जीव-ल्यु । व्याधे
मूक्यणा स्त्री० मूक्य-बुच् टाप् । नटद्रव्यस्यान्वेषणे ।

मूक्यतृष्णा स्त्री० मूक्यणां तृष्णं तृष्णाहेतुत्वात् । सूर्यकिरणे
जलमनानौ, निर्जलदेशस्य सूर्यकिरणं दूरतो वीक्ष्य मूक्ये
जलभ्रान्त्या तृष्णात्तैः सङ्घिः वस्तुम्यते नच जलं लभ्यते
इति, यीमे मूक्येये विकतादौ पतितरविकरणेषु जल-
भ्रान्तिरिति च प्रसिद्धम् । स्त्रार्थे कन् । तत्रैव

मूक्यदृशक पु० मूक्यं दंशति दन्त-खलु । कुकुरे ।

मूक्यधूर्त्तक पु० मूक्येण धूर्त्तकः । शृङ्गावे ।

मूक्यनाभि पु० मूक्यस्य नाभिः नाभिजन्मः । कस्तूर्याम् मूक्यसदे
मूक्यनाभिजा स्त्री० मूक्यस्य नाभेर्जायते जन-ङ । कस्तूर्याम् ।
मूक्यतेत्वा स्त्री० मूक्ये मूक्यशिरौ नजत् नेलमिव प्रकाशकं
यत्र रात्रिषु । सौरमासस्य किञ्चिदधिकतयोर्विशदिना-
वधिसर्गशेषेषु प्रथमं नदिवसीय रात्रिषु ।

मूक्यपति पु० इत० । मूक्यणां पत्युनां पतिः स्वामी । सिंहे
मूक्येन्द्रादयोऽप्यत्र ।

मूक्यप्रिय न० इत० । पर्वततले ।

मूक्यवधाजीव पु० मूक्यवधेनाजीवति जीव-अच् । व्याधे ।

मूक्यवन्धनो स्त्री० मूक्येवधत्तेऽनवा वन्ध ल्युट् ङीप् । मूक्य-
वन्धनार्थे जावे । करणस्य कर्तृत्वविवक्षायां णिनि ङीप् ।
मूक्यवन्धिनोत्यप्यत्र ।

मूक्यभक्ष्या स्त्री० मूक्येभक्ष्यते भक्ष-अच् । जटानांस्याम् ।

मूक्यसद पु० मूक्यस्य सदो गजौ यस्मात् । कस्तूर्याम् ।

मूक्यसद्वासा स्त्री० मूक्यसदस्वेव वासः सौरभसस्याः । कस्तूरी-
मल्लिकायाम् । [परुषधफलके व्यापारे आखेटके ।

मूक्यया स्त्री० मूक्यं यावन्तया या चज्ये क । (यीकार)

मूक्ययु पु० मूक्य-अख्येयं यु । ब्रह्मणि मूक्यादीनां व्यापार-
भेदे, व्याधे च । मूक्ययुक्तिव मूक्येऽप्यद्विषयेर्वातिभट्टिः ।

मूक्यरक्षा पु० मूक्यो मूक्यमात्रं तस्यैव रक्षोऽस्याः । मूक्यदेवी-
नतायाम् । [राजते अच् । चन्द्रे ।

मूक्यराज पु० मूक्यणां पत्युनां राजा ल्यु । सिंहे मूक्येण

मूक्यराटिका स्त्री० मूक्यं रटति जीवत्येव रट-अच् गौ०
ङीप् स्त्रार्थे कन् । जीवन्त्याम् ।

श्वशरिपु पु० इत० । सिंहे श्वशतुप्रभृतयोऽप्यत्र ।

श्वशलाया पु० श्वशो ललाय वस्त्र । चन्द्रे श्वशलादयोऽप्यत्र ।
श्वशलाय न० इत० । कुन्दरहणे ।

श्वशवाहन पु० श्वशो वाहनं यस्मिन् । वायो धावन् श्वश-
पृष्ठस्थ इति वायुष्यान् ।

श्वशव्य न० श्वशान् व्यथतेऽत्र व्यथ-ड । श्वशवायास् ।

श्वशशिरस् न० पु० श्वशस्त्रे शिरोऽस्त्र । आश्विनवधिका पञ्च
से नक्षत्रे श्वशशिराध्वल स्त्री० टाप् । श्वशशीर्षन् ।
श्वशशीर्ष, यतावप्यत्र पु० इत० । [लतायास् ।

श्वशा स्त्री० श्वशो श्वशमांसतल्लरसोऽप्यत्र यच् । श्वशदेवी-
श्वशा स्त्री० श्वशो श्वशमांसतल्लरसोऽप्यत्र यच् । श्वशमांस-
विशल्यायां श्वशतल्लरसयनयनयां स्त्रियां च ।

श्वशाश्वजा स्त्री० श्वशमांसतल्लरसोऽप्यत्र यच् । श्वशमांस-
श्वशाश्वजा ज्ञायते जन-ड । कर्त्तव्यान् ।

श्वशादन पु० श्वशान् अन्ति अद-ल्यु । श्वशवायास् । श्वशान्कोष्यत्र

श्वशादनी स्त्री० श्वश इवाद्यते अद-कर्त्तव्यान् । श्वश-
देव्यास्, श्वशवायास्, (राशालयशा), कर्त्तव्याभिदे च
श्वशाराति ि० इत० । कुकुरे, श्वशला, सिंहे च ।

श्वशारि पु० इत० । कुकुरे, सिंहे, व्याघ्रे, रक्तशोभाजने च ।
तस्मिन्ने हि तस्मिन् नाशः ।

श्वशविधु पु० श्वशं विधुति विध-क्तिर् पूर्व दीर्घः । व्याधे ।

श्वशित लि० श्वश-क्त । अन्ते धिते, याचिते च ।

श्वशेन्द्र पु० श्वशः इन्द्र इव । सिंहे ।

श्वशेन्द्रचटक इ० श्वशेन्द्रचट्ट हिंसाचटकः पञ्चो । श्वशपञ्चिणि
श्वशेन्द्राशी स्त्री० श्वशेन्द्रेण सिंहेणाश्रिते मल्लते अश-कर्त्तव्यानि
यत् । वाचके । [वाचक्याम् (सादा राशालयशा) ।

श्वशेन्द्राशी स्त्री० श्वशमांस इन्द्राः कर्त्तव्याः । श्वशेन्द्राशी ।
श्वशेन्द्र पु० इत० । श्वशेन्द्रे ।

श्वशेन्द्राशी स्त्री० श्वशमांस इन्द्राः कर्त्तव्याः । श्वशेन्द्राशी ।
श्वशेन्द्र पु० इत० । श्वशेन्द्रे ।

श्वशेन्द्राशी स्त्री० श्वशमांस इन्द्राः कर्त्तव्याः । श्वशेन्द्राशी ।
श्वशेन्द्र पु० इत० । श्वशेन्द्रे ।

श्वशेन्द्राशी स्त्री० श्वशमांस इन्द्राः कर्त्तव्याः । श्वशेन्द्राशी ।
श्वशेन्द्र पु० इत० । श्वशेन्द्रे ।

श्वशेन्द्राशी स्त्री० श्वशमांस इन्द्राः कर्त्तव्याः । श्वशेन्द्राशी ।
श्वशेन्द्र पु० इत० । श्वशेन्द्रे ।

श्वशेन्द्राशी स्त्री० श्वशमांस इन्द्राः कर्त्तव्याः । श्वशेन्द्राशी ।
श्वशेन्द्र पु० इत० । श्वशेन्द्रे ।

श्वशालिन् स्त्री० श्वशालं विद्यतेऽत्र यच् श्वशालं पञ्च ततः
समूहे तद्युक्तदेशे वा इति । पञ्चसमूहे, पञ्चयुक्तदेशे,
तद्युक्तलतायाश्च ।

श्वशत न० श्व-भावे क्त । श्वशये । तल्लुप्यङ्गः खजनके याचितके
दृष्टौ च । कर्त्तरि क्त । श्वशराये लि० ।

श्वशतक न० श्वशतेन श्वशणेन कायति कै-क । श्वशराये श्वशते
श्वशतकेऽप्येति श्वशतिः ।

श्वशतकल्प लि० श्वशतकालो श्वशतः श्वशतकल्पः । श्वशराये ।
श्वशजीव पु० श्वशतः नष्टः सन् पुनर्जीवति जीव-अच् । तिलकटले
श्वशवत्सा स्त्री० श्वशतवत्सो यस्याः । श्वशपत्तायाः स्त्रियां स्त्री
गव्याश्च 'श्वशवत्सा च या नाटीति' तन्मसु ।

श्वशसस्त्रीवनी स्त्री० श्वशान् संजीवयति सस्-जीव-णिच्-ल्यु,
गौ० डीप् । श्वशसदृग्धायाः श्वशो तन्मोक्षे विद्यासेदे च
श्वशस्त्रात लि० श्वशं श्वशं तन्मिच्छं श्वशतः स्त्रा-त । श्वश-
निमित्तं श्वशज्ञाने ।

श्वशालक न० श्वशालयति भूयति अल-णिच्-ल्यु । आड
क्याम् । श्वश श्वशिका तालः प्रतिष्ठा यस्याः श्वशाल-
ययत् । कन् तल्लेव ।

श्वशफली स्त्री० श्वशेऽपि फलमस्याः । कुशैपधौ । (कुङ्कु)
श्वशिका स्त्री० श्वश-तिका टाप् । श्वश (माटि) सा
श्वशालेनाश्वस्य अच् टाप् । आडक्याम् ।

श्वशतु पु० श्व-ल्युक् । यस्मै, देहादिभ्यः प्राणविद्योरे-विजातीयाल
मरणयोगनाशे वा श्वशणे च ।

श्वशनाशक पु० श्वशं नाशयति नाश-ल्युक् । श्वशदे तस्य
हि रसायनक्रियादिना शोधयित्वा श्वशने श्वशनाशकत्वम्
श्वशनाशकत्वात् लि० ।

श्वशतुपुष्प पु० श्वशने स्वात्मनश्चाय पुष्पं यस्याः । श्वशौ ।
तस्मिन् पुष्पिते हि तत्स्वामिन्श्च नाशः ।

श्वशफला स्त्री० श्वशने स्वनाशाय फलं यस्याः । कदल्यां
फलपात्रे हि तस्य नाशः । [दाहादेवाङ्गुरादेरङ्गवः ।

श्वशवीज पु० श्वशुं दाह एव वीजं कारणमस्य । वंशे तस्य
श्वशस्त्विति स्त्री० श्वशने स्त्रुतिः प्रसूयोऽस्याः । कर्कटकयोषिति
प्रसवादेव हि तस्या नाशः 'यथा कर्कटकी गर्भमापत्ते
श्वशने निजम्' इति उपायम् ।

श्वशस्त्रा (फा) स्त्री० श्वश-प्रशस्तार्थं स स्त्रा, वा । प्रशस्तश्वशिका-
यास् । अश्वशवाद्यं । आडक्याम् ।

श्वश श्वशोदे क्ता प० सक्त-सेट् । श्वशति । अश्वशति ।
श्वश (दा) स्त्री० श्वशने श्वशते श्वश संघं क्तिप् । श्वशिकायास्

(माटी) टाप् । मृदायत् ।

मृदङ्ग पु० मृद-अङ्गच् किञ् । वाद्यभेदे ।

मृदङ्गफलिनी स्त्री० मृदङ्गाकारं फलमस्यस्य इति । घोषा

तक्य स् । तत्फलं साम्यादस्यस्य अच् । मृदङ्गायत् ।

मृदु वि० मृद-क् । कोमले । स्त्रियां वा ऊष् मृद्वी मउः ।

चिलाचुराधासुरदेवतीवचलेषु च । [भूर्जोपवहसे ।

मृदुचर्मिणं पु० मृदु कोमलं चर्म त्वचास्त्वस्व ब्रीह्या इति ।

मृदुच्छद पु० आद्यतेऽनेन छदः तक् इव० । भूर्जदले ।

पञ्चतन्त्रीयुद्धे । कुन्दुरदले श्रीतालदले च ।

मृदुताल स्त्री० कर्म० । श्रीतालदले (तेडेत) ।

मृदुत्वच्(च) पु० मृदुः त्वक् त्वचा वा यस्य । भूर्जत्वचदले ।

मृदुपत्र पु० मृदूनि पत्राण्यस्य । नले । कर्म० । कोमलपत्रे न० ।

इत० । तद्वति वि० । चित्तीशके स्त्री० गौरा० ऊष् ।

मृदुपर्जक पु० मृदूनि पर्ज्याण्यस्य । वेले । मृदुपत्रियुक्ते वि० ।

मृदुपुष्प पु० मृदूनि पुष्पाण्यस्य । शिरीषदले । इव० मृदु-

कुसुमवति वि० । कर्म० । कोमलपुष्पे न० ।

मृदुफल न० मृदूनि फलाण्यस्य । विकङ्कते (वश्चि) मधुनारि

मेवे च । इव० कोमलफलवति वि० । कर्म० । कोमलफले न० ।

मृदुल न० मृद-कुलच् । जले । कोमलमाले वि० ।

मृदुलोमक पु० इव० । शशके । कोमललोमयुक्ते वि० ।

कर्म० । कोमललोमि न० ।

मृदूत्यल न० कर्म० । नीलोलले, नीलपद्मे च ।

मृद्वीका स्त्री० मृदु+लार्थे ईकन् । द्वात्रिंशत् कपिलद्वान्धायाञ्च

मृध न० मृध्यतेऽल वज्रार्थे क । युद्धे । [क्षीत् अमर्षित ।

मृध आर्द्रोभावे भ्वा० उभ० सक० सेट् क्ता वेट् । मर्षति-ते अम

मृश स्वर्गने प्रणिधाने च तु० पर० सक० अनिट् । मृशति

दक्षार्चित् अमार्चित् अमृशत् । मृष इत्येके ।

मृष जसायां तु० उभ० अनिट् । मृषति ते अमृशत् त ।

मृष जसायां भ्वा० उभ० सक० सेट् । मृषति ते अमृशत् त

मृष जसायां भ्वा० उभ० सक० सेट् । मृषति ते अमृषीत् ।

मृष सेचने भ्वा० पर० सक० सेट् । मर्षति अमर्षीत् । क्ता वेट् ।

मृष जसायां चु० उ० सक० सेट् । मर्षति ते असोमृषत् अममर्षत

मृष जसायां भ्वा० आ० सक० सेट् । मर्षति अमर्षीत् । [अमर्षित

मृष जस यां दिवा० उभ० सक० सेट् । मृष्यति ते अमर्षीत्

मृषा अव्य० मृष-का । मिथ्याशब्दार्थे ।

मृषार्जक न० मृषा अलन्तासभूतोर्भौ यस्य । 'भूर्जोकोन-

तनुलासः शशमृषावर्ज' इत्यादिवाक्ये ।

मृषालुकी पु० मृषालक इव मज्जरी अस्य । आकण्डले ।

मृषावाद् पु० मृषा+वद् वज् । मिथ्यावाक्ये यथा मृदो
वह्निमानिआदिवाक्यम् ।

मृषोद्य न० मृषा+वद्-क्यप् । मिथ्याकथने ।

मृष्ट न० मृष-क्त । मरिचे । छद्मे शोधिते च वि० ।

मृ वधे क्ता० घा० प० सक० सेट् । मृषाति अमारीत् ।

मे परीवर्त्ते भ्वा० आ० सक० अनिट् । मयते अमास्त ।

मेक(ख)ल पु० मि-कलच् खलच् वा नेचम् । अद्रिभेदे ।

मेक(ख)लकन्याका स्त्री इत० । नर्मदानद्याम् । [नद्याल् ।

मेक(ख)लाद्रिजा स्त्री० मेक(ख)लाद्रेर्जायते जन-ड । नर्मदा

सेखला स्त्री० मि-खलच् । खोक्याभूषणे उपनयनकाले मन्त्रा-

चारिभार्य्ये कटीसूत्रे कङ्गादेर्बुद्धाधारणार्थं उपर्य्यधोभागेन

वस्त्रे, शैलनितम्बे, नर्मदायां, दक्षिणप्रस्राम्, होमकण्ठे

परिस्थे मृत्कृते वेदनभेदे च ।

मेघ पु० मिह-घञ् कृत्वम् । ध्रुवज्योतिःपवनसलिलसंघात

जन्ये जलधरे, सुसुके राक्षसभेदे रागभेदे च ।

मेघजीवन पु० मेघो जीवनं यस्य । चातकपक्षिणि ।

मेघज्योतिस् न० इत० मेघजन्यं ज्योतिः । वज्राम्नी ।

मेघनाद पु० मेघस्त्रेव नादोऽस्य । वरुणे, रावणस्य पत्ने इन्द्र-

जिति । इत० । मेघशब्दे ।

मेघनादासुलासक पु० मेघस्य नादेनासुलस्यति अनु+लस-

युलु । मयूरे । णिनि । मेघनादासुलासीत्ययत् । [सुसुके

मेघनामन् पु० मेघस्य नामिव नाम यस्य । मेघवाचकशब्दशब्दे

मेघपुष्पक न० मेघस्य पुष्पविभ । जले ।

मेघयोनि स्त्री० इत० । धूमै ।

मेघवर्णा स्त्री० मेघस्त्रेव वर्णीस्याः । नीलीदले ।

मेघवर्त्मन् न० इत० । आकाशे । मेघवीव्यादयोप्यल ।

मेघवह्नि पु० मेघज्यो वह्निस्तद्वर्धणजातेभिः । वज्राम्नी

एवं मेघानलादशोप्यल ।

मेघवाहन पु० मेघो वाहनविभ यस्य, मेघान् वाहयति

चात्ययति वा वह-विष्-ल्यु । इन्द्रे ।

मेघसार पु० मेघस्य कर्पूरसारः । चोनकर्पूरे ।

मेघस्तनितोद्भव पु० मेघस्तनितोद्भवति भू अच् । विकण्टकदले

मेघागम पु० मेघानामागमो यत् । वर्षाकाले वर्षन्तौ ।

मेघनन्दिन पु० मेघेन तद्विजयिना नन्दति णिनि । मयूरे ।

मेघान्त पु० मेघानामन्तो यत् । शरकाले मेघालयादशोप्यल ।

मेघाश्लि न० मेघानामश्लिव कण्टकठिनत्वात् । कटकाश्लि

मेघका न० मृष-वृन् पु० । अन्धकारे, क्षोतोऽङ्गने च । मयूर-

चन्द्रके, मेघे, म्हामवर्णे च पु० । तद्वति वि० ।

मेठ(ड) उन्नादे आन्तरिकं सेट् चडि न तुलः । मेठ(ड)ति
अमेठी(डी)त् ।

मेतुला स्त्री० मेठ-उलच् । आनलक्याम् ।

मेद पु० मिह-द्रुन् । मेधे, पुंशोऽन्नाधारणचिह्ने च । [शिङा]

मेदृच्छी स्त्री० मेदृश्च च्छी यस्याः । मेपश्चक्ष्णाम् (गाडर-

मेध वधे मेधायाञ्च सक० चक्के अक० आ० उभ० सेट् । अथति ते
अमेधीत् अमेधिट् । चडि न तुलः । [[मेइकाठ]

मेधि धि पु० मेध(व)-इन् । धान्यमहर्नाथं प्रशुबन्धनकाये

मेधिका स्त्री० मेध-णुल् । (मेधि) शाकभेदे । शिनि । अलैव
स्त्री० छीप् । अच् गौरा० छीप् । अलैवायै ।

मेद वधे मेधायाञ्च सक० आ० उभ० सेट् । मेदति ते अमेदीत्
अमेदिट् । चडि न तुलः । [भेदे ।

मेदः सारा स्त्री० मेदसः इव सारोऽस्याः । अदवर्गप्रसिद्धौपधि
मेदक पु० मेद-णुल् । जगले (मेधा) ।

मेदज पु० मेदात् सङ्घिषाच्चरमेदसो जायते जन-ड । भूमिज
युगलौ । मेदोजातमाने त्वि० ।

मेदस् न० मेद-अङ् । सांजज्ये धातुभेदे (वसा) अच् । अलैव पु०

मेदस्त्रुत् न० मेदः करोति स्वपरिपाकेण जनयति क्तिप् । मंसि

मेदा स्त्री० मेदः कारणत्वेनास्त्यस्याः अच् । अदवर्गप्रसिद्धौपधिभेदे

मेदिनी स्त्री० मेदः मधुकैटमयोरासीन्मेदस्यैव परिभुता ।

वसुन्धरायाम् 'मधुकैटमयोरासीन्मेदस्यैव परिभुता ।

तेनैव मेदिनी देवी प्रोच्यते' इति पुराणम् । मेदायाञ्च

मेदुर त्वि० मिद-चुरच् । अतिशयस्निग्धे । 'मैमैदुरमन्वर'-

[मिति जयदेवः । कर्कोत्यां स्त्री० टाप् ।

मेदोज न० मेदसो वपातो जायते जन-ड । देहस्ये सञ्जहेतौ

अस्थिनामके धातौ ।

मेदोज्झवा स्त्री० मेदाडुञ्जवति भू-अच् । अदवर्गप्रसिद्धौपधिभेदे

मेध मेधवत् सर्वम् । मेधति ते अमेधीत् अमेधिट् ।

मेधा स्त्री० मेध-अङ् । धारणावत्तां बुद्धौ यया बुद्ध्या प्राप्तस्य

न विचारणं तत् । अच् । यागे पु० । [स्त्रियां छीप्

मेधाविन् पु० मेधा+अस्त्यर्थे विनि । शुक्लमे । मेधावति त्वि०

मेधस् पु० मेध-अङ् । सावम्भुवस्य सगोः पुन्रभेदे ।

मेधिर त्वि० मेधा+अस्त्यर्थे इरच् । मेधावति ।

मेधिष्ठ त्वि० अतिशयेन मेधावान् इदृन् मतोर्बुक् । अतिश-

यमेधावति जने ।

मेध्य त्वि० मेध-ण्वत् । पवित्रे, शुचौ च । मेधाय यज्ञाय इति-

वत् । सागे, खदिरे, यवे च पु० । नेतक्यां, शङ्खपुण्यां

रक्तवचायाम्, रोचनायां, मस्याम्, मण्डूक्याञ्च स्त्री० ।

मेनका स्त्री० मि-नक । स्वर्गस्याभेदे । मेनैव कन् । हिमालय
पत्न्याम् । [प्यत् ।

मेनकालाजा स्त्री० इत्० । हैमवत्यां दुर्गायाम् मेनासुतादयो-

मेना स्त्री० मि-न । हिमालयपत्न्याम् पितृणां मानसां कन्यायाम्

मेन्वी स्त्री० सा लक्ष्मीरिव इत्यन्ते इन्-वञ् गौरा० छीप् ।

(मेइदी) हले तत्पत्न्यसहने, हि लक्ष्माल्ल्यरक्तकृत्ता ।

मेप गतौ आ० आ० सक० सेट् । मेपते अमेपिट् । चडि न तुलः

मेय त्वि० सा-मि-वा यत् । परिच्छेदे, ज्ञेये च ।

मेर पु० मि-र । सर्ववर्षेभ्य उत्तरस्थे पर्वतभेदे, जपमालोप-

रिस्थे, फलवीजादिके, कररूपनालायासकृत्पिपर्वभेदे च ।

मेरुक पु० मेरुरिव पीतवर्णत्वात् इवायै कन् । यक्षधूमे (धुता)

मेरुसावर्ण्यं पु० । चतुर्दशसु मनुषु एकादशे मनौ ।

मेरुक त्वि० मेरुयति मिल-यिच्-णुल् । विवाहे-योऽटकभेदे ।

मेरु-वञ् कन् । सङ्गे । [मेरुने च ।

मेला स्त्री० मिल शिच्-अच्-टाप् । नीलीटले, मस्याम्, अङ्गने,

मेलान्धु पु० मेलया मस्या अन्धुरिव । मस्याधारे (दोआत)

मेव सेवने आ० आ० सक० सेट् । मेवते अमेविट् । चडि न तुलः

मेघ पु० मिष-अच् । (मेडा) पशुभेदे चक्रमर्दहवे, ज्योतिषकस्य

द्वादश्यां अश्विनीभरणीकान्तिकान्ततपःप्रातमके रात्रिभेदे

मेघकाञ्चल पु० मेघेण तल्लोम्ना निर्मितः कञ्चलः । मेघलोच-

जाते वस्त्राकारे पदार्थे । [नेवाद्योच्यते

मेघलोचन पु० मेघस्य लोचनमिव पुष्पमस्य । चक्रमर्दे, मेघ-

मेघवल्ली स्त्री० मेघश्चक्ष्णकारफलयुक्ता वल्ली शाक० (गाडर

शिङ्गा) कृताभेदे ।

मेघविषाणी स्त्री० मेघस्य विषाणं शङ्खमिव फलं यस्याः

गौरा० छीप् । (गाडरशिङ्गः) कृताभेदे । सार्थं कन् तलैव ।

मेघच्छक् पु० मेघश्चक्ष्णिकाशोऽस्त्यस्य अच् । स्थावरविष-

भेदे (गाडरशिङ्गः) अजशङ्कां स्त्री० गौरा० छीप् ।

मेघा स्त्री० मिष-कर्मणि वञ् । (युजराटी) कृष्णलोभायाम् ।

मेघाधिकुल पु० मेघाचीय कुलमं यस्य । चक्रमर्दे । मेग

पुष्पाद्योच्यते ।

मेघाण्ड पु० मेघस्याण्ड एवाण्डोऽस्त्यस्य । इन्द्रे तस्य हि दन्वयस्ये

ऽण्डनाथे मेघाण्डेन मत्करणमिति पुराणम् ।

मेघालु पु० मेघाणामालुरिव प्रियः । वर्जरीहवे ।

मेघी स्त्री० मिष-अच् गौ० छीप् । जदामांस्यां, त्रिनिशदले,

च । जातौ छीप् । मेघजातिस्त्रियाम् ।

मेह पु० मिह-वञ् । प्रस्रावे, प्रमेहदोगभेदे च । अच् । मेधे ।

मेहघ्नी स्त्री० मेहं हन्ति हन-टक् छीप् । हरिद्रायाञ्च आर्द्र-

तन्मूलरससेवनादि मेहनाय इति वैद्यकप्रसिद्धिः ।
 मेहन न० मिहतेऽनेन मिह-करणे ल्युट् । शिञ् ।
 कर्मणि ल्युट् । मूले । भावे ल्युट् । मूलात्वे ।
 मैत्र न० मित्रोदेवतास्य अण् मैत्रं प्रायु खेदं पुनरण् ।
 'विधोत्सर्गं मैत्रं कर्म समाचरेदि'ति स्मृतिः मित्रो देवताऽस्य,
 मित्रत आगतं, तस्येदं वा अण् । अतुराधानचाले न० ।
 तस्य हि मित्रो देवता । मित्रतः प्राप्ते, 'मैत्रमौढा' ।
 कञ्चैवे'ति स्मृतिः । सुहृत्सम्बन्धिनि च ति० । मित्रएव
 स्वायं प्रज्ञादाय । मित्रे, ब्राह्मणे च ।
 मैतावरुण पु० मित्रव वरुणव देवता द्वन्द्वे आनङ् मिताव-
 रुणयोरपत्यम् अण् । अगस्ते । इञ् । मैतावरुणिरप्यत्र ।
 कत्यभेदे हि तस्य तयोः पुत्रत्वे पुराणप्रसिद्धम् ।
 मैत्री न० स्त्री० मित्रस्य भावः अण् स्त्रीत्वपद्ये ङीप् । लौहार्दे
 ष्यञ् । मैत्रास्यत्र ।
 मैत्रेय पु० मित्रावा अपत्यम् ङक् । छनिभेदे, वृक्षभेदे च ।
 मैथिली स्त्री० मिथिलायां भवा अण् । मीतायाम् । मिथिला-
 या राजा अण् । मिथिलादेशाधिपे पु० ।
 मैथुन न० मिथुनेन स्त्रीपुंसाभ्यां निहंतस् अण् । अग्न्याधा-
 नादौ कर्मणि 'सा प्रशस्ता द्विजातीनां दारकर्मणि मैथुने'
 इति स्मृतिः अग्न्याधाने हि सपत्नीकस्यैवाधिकार इति तस्य
 तत्त्वाव्यवत् । स्त्रीपुंसचङ्क्रमण्ये स्याद्यधर्मं च ।
 मैनाक पु० मेनकायां भवः कण् । पर्वतभेदे ।
 मैरेय पु० मिरायां देशभेदे ओषधिभेदे वा भवः ङक् । मिरा
 देशजाते आचने, 'मैरेयं धातकीपुष्पमुहधानाम्बुसम्भव'मि
 त्युक्ते मयभेदे न० ।
 मोक्ष श्रेये वा चु० लभ० प्रप्ते आ० पर० सक० सेट् । मोक्षयति
 ते मोक्षति कश्चमोक्षत् त अमोक्षीत् । [सरणे च ।
 मोक्ष पु० मोक्ष-वञ् । सक्तौ मोचने 'नोविमोक्षोहि मोक्ष' इति
 मोक्ष ति० सुह-व अच् वा कुलम् । निरर्थके, हीने च । पारनि-
 ङ्ङणे, पाठनीङ्गे, विङ्ङणे च स्त्री० प्राचीरे पु० ।
 मोघपुष्पा स्त्री० मोघं पुष्पमार्त्तवं यस्याः । बन्ध्यायां स्त्रियाम्
 मोच न० मुच-ञञ् । कदलीफले । शोभाञ्जने पु० । कदल्यां,
 नीलीङ्गे, शालमूलिङ्गे च स्त्री० टाप् । [वति ति०
 मोचक पु० मुच-ण्वल् । मोले, कदल्यां, शोभाञ्जने च । वैराग्य-
 मोचन न० मुच-णिच्-वा भावे ल्युट् । सक्तौ, मोचने, दम्भे,
 शास्त्रे च । मुच्यते रोगात् अनशा करणे ल्युट् । कष्टकार्याम्
 मोचरस पु० इत० । शास्त्रानिर्वासे स्नानासंख्याते पदार्थे ।
 मोचाट पु० मुच-णिच्-अच् मोचाय रोगमोचनाय अटति

अट-अच् । लण्जीरने रन्मास्ति च ।
 मोटक न० मुट-खुल् । आर्त्तं प्रिटदानार्थं सुमनस्यपन्नद्वये ।
 मोटा स्त्री० मुट-अच् । बलायाम् ।
 मोट्टायित न० 'कान्तकारुण्यवाचां दौ हृदि तद्भावभावतः
 प्राकश्यमभिलाषस्य मोट्टायितमि'त्युक्ते, स्त्रीयामभिलाषभेदे ।
 मोद पु० मुद-वञ् । हर्षे । [वर्षसङ्करजातिभेदे (नयरा)
 मोदक पु० मोदयति मुद-णिच्-खुल् । स्वाद्यभेदे (मोवा)
 मोदमोदिनी स्त्री० मोदस्व मोदयति मुद-णिनि । जम्बू-
 मोदयन्ती स्त्री० मुद-णिच्-यट ङीप् । वनमल्लिकायाम्
 (काठमल्लिका) ।
 मोदा स्त्री० मोदयति अजान् मुद-णिच्-अच् । अजमोदायाम्,
 मोदाया स्त्री० मोदः अजमोदलोनाया । अजमोदायाम्
 हर्षयुक्ते ति० ।
 मोदिनी स्त्री० मोदयति मुद-णिच्-चिनि । अजमोदायाम्
 मल्लिकायाम्, वृषिकायां, कल्यार्थं, अदितायाम् ।
 मोरट न० सर-अटन् । इन्धुमूले, अङ्गोष्ठपुष्पे, सन्नरात्रोपित
 चोरे च । मूर्च्छासतायां स्त्री० । चोरनोरटायां पु० ।
 मोषक पु० स्रवणाति स्रव-ण्वल् । तस्मिन् चोरे ।
 मोषण न० स्रव-ल्युट् । लुण्ठने, छेदने, वधे च ।
 मोह सह-वञ् । मूर्च्छायां अज्ञाने, भ्रान्तिसाधने, वेदान्तोक्ते
 अविद्यादन्तिभेदे, दुःखे, देहादिष्वान्नामिनामे च ।
 मोहन पु० मोहयति सह-णिच्-ल्यु । प्रसूते, कन्दर्पस्य शर
 भेदे च । मोहकारके ति० । स्त्रियां ङीप् ।
 मोहराति स्त्री० ब्रह्मणो निजपरिमाणेन प्रज्ञाशब्दे गते
 प्रत्ययभेदे 'कालरात्रिर् मोहरातिर् मोहराति'ति चण्डो ।
 मौक्तिक न० उक्तैव स्वायं ङक् । उक्तायाम् ।
 मौक्तिकप्रसवा स्त्री० मौक्तिकं प्रसूते प्रसू अच् । शक्तिभावे
 उक्तास्तोटे शक्तौ च । [उज्जएव अण् । उज्जलणे (कुज) स्त्री०
 मौक्तिकश्रुति स्त्री० इत० । उक्तास्तोटे शक्तौ । [मेखलायाम्
 मौखी स्त्री० उज्जलयेयम् अण् । कटिसूत्रे निराहृतमुज्जलतायां
 मौखीपत्नी स्त्री० मौख्यादिव पत्न्यस्याः । वल्लजायाम् ।
 मौखीवन्धन पु० मौख्या मेखलाया बन्धोयत् । उपनयन-
 संस्कारे 'मौखीवन्धः शुभः प्रोक्त्यैव मौनगते रवावि'ति
 स्मृतिः इत० । तदन्वये न० । 'हितोय मौखीवन्धनमिति स्मृतिः
 मौख्य न० मूढस्य भावः अण् । मोहे, बाल्ये च ।
 मौडल्य पु० मुडलस्य मुनेरपत्यं यज् । मोलकारके सगिभेदे
 मौडीन न० मुडानां भवनं चोत्तं खज् । मुडभवनयोग्ये चोत्ते
 मौन न० मुनेर्भावं । वाग्व्यापारराहित्ये 'उच्चारं मैथुने चैव

प्रक्षाने दन्धावने । खाने भोजनकावे च घट्टु सौन
समाचरेदिति स्मृतिः ।

भौनिन् लि० सौनस्यस्य इति । वाग्व्यापाररहिते । सुनौ पु०
भौरजिक लि० सरजवादनं शिल्पस्य ठक् । रुद्रवादनशौचे
सौख्यं न० सूर्यस्य भावः ध्वजः । जाड्ये, सूर्यतायाञ्च ।
सौर्वी स्त्री० सूर्या लता तत्तन्नुवा निर्दिष्टा अण् । धनुर्गुणे,
अजप्रक्षान् ।

भौल लि० मूलं वेत्ति मूलादागतौ वाऽण् । भूयादेरागमादि-
मूलज्ञे, 'यं परम्परया सौलाः सासन्ताः स्नामिन् विदु'
रिति स्मृतिः मूलादागते च ।

भौलि पु० स्त्री० मूलसादूरभवः इज् । चूडायां, किरीटे, संयत
केशेषु च । अयोक्कड्ये पु० । भूमी स्त्री० वा डीप् ।

भौपल न० सपलसेदम् सङ्गमण् । सपलतुल्यनिषेधे 'गङ्गायां
सौपलं खानं महापातकनाशन'मिति पुराणम् । सपल-
सधिल्लय कृतो ग्रन्थः अण् । महाभारतान्तर्गते 'सपलं
तुलनाशन'मित्यादिप्रतिपादके षोडशे पर्यणि ।

भौर्त्त पु० सूर्यं तत्रप्रतिपादकं शास्त्रं वेत्त्यधीते वाऽण् ।
ज्योतिःशास्त्रज्ञे । ठक् । तत्तैव ।

न्ना अभ्यासे भा० पर० सक० सेट् । मनति अन्नाधीत् । [त
मन्त्र संयोजने स्नेहने च चु० उ० सक० सेट् । मन्त्रयति ते अमन्त्रयत्
मन्त्र संपाते संयोजने च भा० पर० सक० सेट् । मन्त्रति अमन्त्रीत्
मन्त्रण न० मन्त्र-ल्युट् । संयोजने, राशिकरणे, तैवे यज्ञपात्रे च
मन्त्र गतौ भा० पर० सक० सेट् क्वा वेट् । मन्त्रति अमन्त्रत्
अमन्त्रीत् अमन्त्रीत् । [अष्ट मन्दा

मन्द् चोदे भा० आ० सक० सेट् घटा० । मन्दते अमन्दिष्ट । मन्दयति
मन्दिमन् पु० मृदोर्भावं मृदु+इमनिच् मन्दादेशः । मृदुल्ये ।
मन्दिष्ठ लि० अतिग्रयेन मृदुः इष्टन् मन्दादेशः । अतिमृदुत्व-
वति । ईयन्तु । मन्दीयानयत्व लि० । स्त्रियां डीप् । [चीत्
मन्त्र गतौ भा० पर० सक० सेट् क्वा वेट् । मन्त्रति अमन्त्रत् अमन्त्रो-
मन्त्रन् च गतौ सर्वम् मन्त्रवत् । मन्त्रति अमन्त्रत् अमन्त्रो-
मन्त्रो (ड) उन्नादे भा० पर० सक० सेट् । मन्त्रो (ड)ति अमन्त्रो (डी)त्
चङि न ह्रस्वः ।

मन्त्र चु० मन्त्रवत् सर्वम् । मन्त्रयति ते । अमन्त्रयत् त ।

मन्त्रान लि० मन्त्र-क्त । सन्निने, मन्त्रानियुक्ते च ।

मन्त्रानि स्त्री० मन्त्रा-क्तिन् । कान्तिचये । [च लि०
मन्त्रिष्ठ न० मन्त्र-क्त नि० । अत्रिष्ठवाक्ये तद्वाक्ययुक्ते, मन्त्रे
मन्त्र गतौ भा० पर० सक० सेट् क्वा वेट् । मन्त्रति । अमन्त्रवत्-
अमन्त्रोचीत् ।

मन्त्रन् च गतौ मन्त्रवत् सर्वम् । मन्त्रति अमन्त्रवत् अमन्त्रो-
मन्त्रो अपश्यदे वा० चु० उ० भ० पर० सक० सेट् । मन्त्र-
यति ते मन्त्रे मन्त्रति अमन्त्रे मन्त्रत् त अमन्त्रे मन्त्रति ।

मन्त्रे पु० मन्त्रे-पञ्च । अपश्यदे 'मन्त्रे मन्त्रो वा यदपश्यन्'
इति स्मृतिः । कर्त्तरि अच् । प्रासरजातौ, नीचजातौ च
पु० पापरते लि० हिङ्गुचे न० ।

मन्त्रे कान्द् पु० मन्त्रे-प्रियः कान्द्ः । लघुने ।

मन्त्रे जाति स्त्री० मन्त्रे-प्रिया जातिः । गोमांसादिभक्षके
किरावादिजातिभेदे ।

मन्त्रे देश पु० मन्त्रे-प्राधारी देशः । चातुर्वर्ण्याचाररहिते देशे
मन्त्रे भोजनं न० मन्त्रे भुज्यते कर्मणि ल्युट् । यावके
अन्नभेदे ।

मन्त्रे मण्डल न० इत० । मन्त्रे-देशे । [मन्त्रास्यमयत्व
मन्त्रे मुख न० मन्त्रे-प्राधान्यं सख्यमिव रक्तत्वात् । ताम्ने मन्त्रे-
मन्त्रे-क्तिन् न० मन्त्रे-क्त । अपश्यदे असंस्कृतशब्दे ।

मन्त्रे (ड) उन्नादे भा० पर० सक० सेट् । मन्त्रे (ड)ति अमन्त्रो-
(डी)त् । चङि न ह्रस्वः । [न ह्रस्वः

मन्त्रे सेवने भा० आ० सक० सेट् । मन्त्रे अमन्त्रे विष्ट । चङि
मन्त्रे कान्तिचये भा० पर० सक० अर्निट् । मन्त्रयति मन्त्रोचीत् ।

य

य पु० या-ड । वायौ, यशसि, योगे, गतौ च । यस-ड । संयमे ।
या-कर्त्तरि ड । यातरि ति० ।

यकत् न० यं संयमं करोति क-क्लिप् तक् च । कुक्षौ-दक्षिण-
भागस्थे मांसपिण्डे । तद्वर्द्धके रोगे च ।

यकदात्मिका स्त्री० यकतइत्यामा स्वरूपं यस्याः कप् । तैल-
प्रायिकायाम् (तैलापोका) ।

यकहैरिन् पु० यकतो रोगभेदस्य वैरी हन्ता । रोहितकडके
यच्च पूजायां चु० आ० सक० सेट् । यकयते अयययत् ।

यच पु० यज्यते यच्च-कर्मणि मज् । देवयोनिभेदे, तदीश्वरे कुबेरे
इन्द्रश्च य ।

यचकईस पु० यचप्रियः कर्दमः । 'कुङ्कुमायुक्कसूरीकर्पूरं
चन्दनं तथा । महासुगन्धमित्युक्तं नामतो यचकईस'
इत्युक्ते समभागेन मिश्रिते कुङ्कुमादौ ।

यचतक् पु० यचाण्यां वासयोग्यत्वम् । वटडके यचहवादीयोग्यत्व
यचधूप पु० यजे पूजने योग्यो धूपः । (धुना) सर्व्वरसे ।

यचराज पु० यचाण्यां राजा टच् समा० । कुबेरे । यचेषु
राजते राज-क्लिप् । यचराज्यत्त पु० ।

यज्ञरात्रि लि० यज्ञप्रिया रात्रिः । कान्तिकर्णभाराली ।
 यज्ञाभलक न० यज्ञावासानकमिव । पिण्डस्य ऊर्ध्वफले ।
 यज्ञावास उ० इत० । यज्ञाणामावासः । वटद्वये ।
 यज्ञोडुम्बरक न० यज्ञाणामुडुम्बरमिव इवार्थे कर्त्तुं । यज्ञत्वफले
 यज्ञाग्नौ स्त्री० यज्ञाग्नौ हन्ति हन-टक् ङीप् । श्रावायास् ।
 यज्ञान् पु० यज्ञ-मनिन् । रोगभेदे ।
 यज्ञ देवपूजने, दाने, सक्तौ च स्वा० उभ० यज्ञादि० अनिट् ।
 यजति ते अवाचीत् अयट् । [इति श्रुतिः ।]
 यजति पु० यज-यतिच् । यागभेदे । 'यजतिषु ये यजामहे'
 यजन न० यज-स्युट् क्रीडादिना प्रयुजीराज्यादिभिः सन्त-
 पूर्णकं वस्तु प्रवेष्टरूपे यागे । स्यु । उत्तरपदस्यः सप्तमि-
 व्याकृतदेवादेर्वहिरि लि० यथा देवयजन इत्यादि । लवति
 यजमान पु० यज-गानच् । होमादे र्नियोक्तारि प्रधानकर्मफ-
 यजि पु० यज-इन् । यष्टि, यागे, यजघातौ च ।
 यजुर्वेद उ० यजुषां ऋक्सामयजुषां सन्तापानां प्रतिपादको
 वेदः । वेदभेदे स च शुक्लकण्ठभेदेन द्विधा तद्विषयं वृहद्भिधाने
 यजुस् न० यज-उचि । ऋक्सामभिन्ने प्रादुर्भूतद्विहिते सन्तभेदे
 यज्ञपशु उ० इत्यन्ते, हविर्दीयतेऽत्र वा यागार्थकयजेभ्यो व्या-
 भारे वा न यज्ञः यज्ञार्थः पशुः । अत्रे, आगे च ।
 यज्ञपुरुष उ० यज्ञरूपः पुरुषः । विष्णौ ।
 यज्ञभूषण उ० यज्ञस्य भूषणति भूष-णिक्-लु । अत्रेर्दर्थे ।
 यज्ञयोग्य उ० यज्ञे योग्यः । उडुम्बरद्वये तत्त्वमिदादिभि हिं
 यज्ञः साध्यते ।
 यज्ञवल्ली स्त्री० यज्ञार्था वल्ली । सोमवल्गास् ।
 यज्ञवराह उ० यज्ञरूपोवराहः । आदिवराहे भगवदवतारभेदे
 यज्ञवाट उ० इत० । यज्ञस्थाने ।
 यज्ञद्वय उ० यज्ञार्थः द्वयः । वटद्वये ।
 यज्ञश्रेष्ठा स्त्री० यज्ञेषु तत्त्वाधनेषु श्रेष्ठा । सोमवल्गास् ।
 यज्ञसार उ० यज्ञेषु यज्ञसाधनेषु सारः श्रेष्ठः । यज्ञोडुम्बरद्वये
 यज्ञसूत्र न० यज्ञार्थं योग्यं संस्कृतं वा सूत्रं शाक० उपवीते
 यज्ञाङ्ग उ० यज्ञसाङ्गं साधनत्वेनाख्यस्य अच् । यज्ञोडुम्बरे,
 आदिरे, ब्रह्मयष्टिकायाश्च । ते हि समित्पत्नादिना यज्ञं
 सम्पादयन्ति । [यज्ञश्रेष्ठे च
 यज्ञान्त उ० इत० । अवश्यं यज्ञसमाप्तौ स्नानादिक्रियाभेदे,
 यज्ञिक उ० यज्ञः यज्ञाङ्गं साध्यत्वेनाख्यस्य ङन् । पञ्चागे तत्त्व-
 मिदादिभिर्हि यज्ञोविष्माद्यन्ते ।
 यज्ञिय लि० यज्ञाय हितः च । यज्ञकर्षयोग्ये । आपरयुगे उ०
 यज्ञियदेश उ० कर्म० । यज्ञकर्षयोग्यदेशे 'लक्ष्मणारस्य चरति

कृणो यत्न स्वभावतः । स ज्ञेयो यज्ञियोदेश' इत्युक्ते देशे ।
 यज्ञीय उ० यज्ञाय हितः तस्येदं वा ऋ । यज्ञोडुम्बरे । याग-
 सम्बन्धिनि लि० । [यज्ञमादत्ते' इति श्रुतिः ।
 यज्ञीयवस्त्रपादप उ० इत० । विकृतद्वये (वस्त्रि) 'वैकृत्यो
 यज्ञेश्वर उ० यज्ञस्य प्रवर्तयिता ईश्वरः । विष्णौ ।
 यज्ञेष्ट न० ७त० । दीर्घोऽहितद्वये ।
 यज्ञोडुम्बर उ० यज्ञार्थं उडुम्बरः । खनामख्याते द्वये ।
 यज्ञोपवीत न० यज्ञेन संस्कृतसुपवीतम् । यज्ञसूत्रे उपनयन
 संस्कारेण पवित्रीकृते विष्टति कर्षकृते वासस्त्वान्वात् दक्षि-
 यज्ञचित्तो लम्बमानतया धत्ते सूत्रभेदे ।
 यज्वन् पु० यज-भूते कानिप् । विधानेन कृतयागे ।
 यत ताडने उपस्तारे च सु० उ० सं० सेट् । यातयति । अवीयतत् यत
 यत यत्ने स्वा० आत्ता० अक० सेट् । निगायामनिट् । यतते अयतिट्
 यतस् अय्य० यद्+तसिच् । यस्यादित्यर्थे ।
 यतस लि० एपां मध्ये यः यद्+उतसच् । एपां मध्ये यद्व्यर्थे
 यतर लि० । अनयोर्मध्ये यः यद्+उतरच् । अनयोर्मध्ये यद्व्यर्थे
 यति उ० यतते मोक्षाय यत-इन् । परिव्राजके संन्यासिनि ।
 यम्यते जिह्वा यत्न यम-क्तिन् । कन्दोपन्मथिख्याते
 जिह्वाया विग्रामस्थाने, उच्चारणकालविच्छेदे स्त्री० । सा
 च 'कचित् कन्दस्थाने यतिरभिहित्ता पूर्वकतिभिः पदान्ते
 सा श्रोमं ब्रजति प्रदमश्चे त्यजति चे'त्याद्युक्ता सप्ततिङन्त-
 पदान्ते एव कन्दोपन्मातुसारेण जिह्वाया विग्रामरूपो
 चारणभावरूपा । यद्-उति । यस्मिन्मास्ये व० व० लि० ।
 यतिचान्द्रायण न० यतिनेव कर्त्तव्यं चान्द्रायणं व्रतभेदः ।
 'अष्टावष्टौ सप्तमीयात् पिण्डान् सप्तदिने स्थिते । निय-
 तात्मा हविष्यागो यतिचान्द्रायणं चरन्नि'त्युक्ते व्रतभेदे
 यतिन् पु० यसनं यतं यम-क्त यतमनेन इनि । संन्यासिनि
 परिव्राजके । विधवायां स्त्री० ङीप् ।
 यत्न उ० यत-नङ् । आयासे, उद्योगे, वैशेषिकोक्ते प्रवृत्तिनिवृ-
 त्तिजीवनयोगिनिरूपणैविद्यापदे युगभेदे च । सच आत्मयुषः
 इति नैयायिकादयः चित्तयुष इति शांख्यवैदान्तिकाः ।
 यत्न अय्य० यद्+लृच् । यत्नित्व्यर्थे ।
 यत्न सङ्कोचने वा सु० उभ० पक्षे स्वा० पर० सक० सेट् इदित् ।
 यत्नयति ते यत्नवि अययन्त्वत् त अयन्तीत् ।
 यथा अय्य० यद्+प्रकारे णात् । येन प्रकारेणेत्यर्थे, सादृश्ये,
 योग्यतायां, आतुरूपे पदार्थानिष्ठतौ च । [याश्च
 यथाकास अय्य० कासमतिक्रम्य अय्ययी० स्नाक्यन्ते यथेष्टता
 यथाकासिन् लि० यथाकासं स्नाक्यन्तस्यस्य इति ।

स्नेहचारिणि जने । स्त्रियां ङीप् ।
 यथाक्रमं अयं क्रमस्य आनुक्यं तस्मान्नतिक्रमो वा अय-
 यी० । क्रमात्कृते, क्रमानतिक्रमे च ।
 यथाजातं वि० जातं समयविशेषमनतिक्रम्य यथाजातं तद-
 स्थासि अच् । मूर्खे, नीचे च ।
 यथातथ्यं अयं तथानतिक्रम्य अनतिष्ठत्तौ अय्ययी० । याथार्थ्यं
 यस्य वस्तुनो यद्रूपं भवितुमुचितं तथारूपभावे । यथायथ-
 मयत्तार्थे । [व्यभिचारे सत्यस्वरूपे अर्थश्चाद्यच् । सत्ये वि०
 यथार्थं अयं अर्थमनतिक्रम्य अय्ययी० । सत्यतायाम् अर्थस्या-
 यथार्थं अयं अर्थं योग्यतामनतिक्रम्य अय्ययी० । यथायोग्ये
 ततः अर्थे आद्यच् । सत्यभूते पदार्थे वि० ।
 यथार्हवर्षा पु० यथार्हं यथायोग्यं वर्षयति वर्ष-अण् । चरे
 यथाशक्ति अयं शक्तेरानुक्यम् आनुक्येऽय्ययी० । शक्ते-
 रानुक्ये, शक्त्यनुसारे । [शास्त्रानुसारे
 यथाशास्त्रं अयं शास्त्रस्यानुक्यम् अनतिक्रमो वा अय्ययी०
 यथास्थितं अयं यथा येन रूपेण स्थातुं योग्यं तथास्थितम् ।
 योग्यतायाम् अय्ययी० । सत्यतायाम् । अर्थे आद्यच् । सत्ये वि०
 यथास्व अयं स्वस्थानतिक्रमोऽय्ययी० । याथार्थ्ये । अर्थे
 आद्यच् । यथार्थे वि० ।
 यथेष्मिन् अयं श्मिन्तस्थानतिक्रमः अय्ययी० । स्नाच्छन्दे,
 अर्थे आद्यच् । यथाभीष्टे वि० यथेष्टमयत् । [उचिते वि०
 यथोचितं अयं उचितस्थानतिक्रमः । औचित्ये अर्थे आद्यच् ।
 यद् वि० यज-अदि ङिञ् । (ये) इत्येवं बुद्धिविशेषविषये अस्य
 उक्तार्थे सर्वनामता । यस्मादित्यर्थे अयं ।
 यद्वा अयं यद्+दाच् । यस्मिन् काले इत्यर्थे ।
 यदि अयं यद्+णिच्-इन् णिषोपः । पक्षान्तरे, सम्भावनायाञ्च
 यद्वा पु० यथातिष्ठतैः ज्येष्ठेभ्यः, यस्य वंशे श्रीकृष्णवतारः
 तस्य गोलापत्यमणं वज्रं तस्य लुङ् । यद्वंशे दगार्ह-
 देये च व० व० ।
 यदुनाथ पु० यद्वनां नाथो रजकत्वात् । श्रीकृष्णे, यदुपमा-
 दयोषत् । [‘यदृच्छावाभसन्तद’ इति गीता
 यदृच्छा स्त्री० यद्+दृच्छ-अ+टाप् । स्वातन्त्र्ये, सैरतायाम्,
 यदुवा अयं यदि च उ च वा च इ० । यद्यर्थे पक्षान्तरदीप्तने,
 ‘यद्युवात्स्यतरसम्भारस्तर्हि पशुनैवेति स्मृतिः यद्युवा उभयं
 चिकीर्षेदिति च त्रिव्यादितत्त्वम् । [महहरिकारिका ।
 यद्वा अयं यच्च वा च इ० । पक्षान्तरे ‘यद्वाभ्युदययोग्यते’ति
 यन्तु पु० यम-लट् । सारथौ, हस्तिपालके च । संयमयुक्ते वि०
 यन्त्र न० यन्त्रि-अच् । संयमने, तन्मोक्षे-देवादाधिष्ठाने चक्रमेदे

प्राक्भेदे, सुगमतया ज्योतिष्काद्यावेक्षणसाधने पदार्थभेदे,
 सूत्रपारादेर्दार्ढ्यकादौ (हरविन्) (भमर) (कुन्द) पदार्थे
 यन्त्रकं न० यन्त्रमिव इवार्थे कन् (कुं द) दारुभ्यामकयन्त्रभेदे
 यन्त्रगृहं न० इत० । तैलिकयन्त्रालये (धानिघर)
 यन्त्रगोलं पु० यन्त्रमिव ज्योतिष्काकृतिगोलयन्त्रमिव गोलः
 वस्तुलः । कलायभेदे (मटर) [प्रोडायाम् स्त्री० टाप्
 यन्त्रणं न० यन्त्रि-ल्युट् । नियमने, रक्षणे, बन्धने च । युच् ।
 यन्त्रपेक्षणी स्त्री० यन्त्रेणैव पिब्यते ऽनया पिब-ल्युट् । (याता)
 प्रेषणयन्त्रे ।

यभं मैथुने स्त्रा० पर० सक० अनिट् । यभति अयाप्तीत् ।
 यभ उपरतौ स्त्रा० पर० सक० अनिट् क्तावेट् । यच्छति अयं सीत्
 यन्ता । [अयीयसत् त अययानत् त
 यम परिवेषणे कु० उ० सक० सेट् वा घटा० । यमयति यामयति
 यम पु० यम-चञ् । ‘अहिंसा सत्यवचनं ब्रह्मचर्यमक्रूरता ।
 अस्तेयमिति पञ्चैते यमास्तानि व्रतानि चे’त्युक्ते अहिंसादौ,
 इन्द्रियादीनां संयमने च । यमयति अच् । प्राणिनां
 शुभाशुभकर्मानुसारेण दण्डविधायके ईश्वरायुक्ते दण्डि-
 यास्ये देवभेदे तत्त्वान्तिकत्वात् कान्ते च । एकगर्भजाय-
 माने यमजे वि० । आहलेन यमसम्बन्धिनि शनौ, हित-
 संख्यायां योगे च पु० ।

यमकं न० ‘सत्यं प्रथमार्थाः स्वरयज्ञनसंहतेः । क्रमेण
 तेनैवावृत्तिर्यमकं विनिगद्यत’ इत्युक्ते शब्दावधारभेदे ।
 यमकोटि पु० स्त्री० भूगोलस्य चतुर्थपादान्त्ये लङ्कातः पूर्व-
 स्थां स्थितायां देवनिर्मातायां पुष्याम् ‘लङ्का कुमभ्ये यम-
 कोटिरस्याः प्रागिति सिद्धान्तशिरोमणिः ।

यमजं वि० द्वि० व० । यमः एकदा एकल गर्भं सहचरः सन्
 जायते जन-ङ । एकदा एकगर्भजातयोः ।

यमदूतिका स्त्री० यमस्य दूतीव इवार्थे कन् । तिलिङीठले
 यमदुमं पु० यमस्य दुमः । यमद्वारस्थे शालुमखिडके तत्तुल्य-
 लौहमयकीलाकीर्णठलेष हि नारकिपीडनात्तस्य यम-
 दुमत्वम् । [द्वितीयायां यालायां मरणादिति ज्योतिषम्
 यमद्वितीया स्त्री० इत० । कार्तिकशुक्लद्वितीयायाम् ‘तथा यम
 यमद्विजं पु० मृनिभेदे ।

यमनं न० यम-ल्युट् । बन्धने, उपरमे च । यमयति ल्यु । यमे पु०
 यमप्रिय पु० इत० । वटहले ।

यमराजं पु० यमानां चतुर्दशानां राजा यमनिवासको राजा
 वा टच् सभा० । प्रेतानां राजंश्च धर्मराजे । यमेष्ट
 राजते राज-क्विप् । यमराज्यम् ।

यमल न० यमं योगं लाति ला-क । युग्मे, दृन्दावनस्ये
उल्लभेदे च ।

यमलपत्न्यं पु० यमलानि युग्मानि पत्नाणि यस्य । अश्वत्थकड्ये
यमवाहन पु० यमं वाहयति स्थानात् स्थानान्तरं गति ।
वह-सार्धे णिच्-ल्यु । मङ्गिरे ।

यमानी स्त्री० यम्यति अग्निमान्द्यमनवा यम-करणे ल्यु ट्
ष्ट० आत्वम् । अजमोदावाम् । सार्धे कन् । तलैव ।

यमुना स्त्री० यम उनन् । कालिन्यां नद्यां, यमभगिन्याम्
सूर्यसुतायाम्, दुर्गायाञ्च ।

यमुनाम्नाट् पु० इत० । यमे । [तज्जे राजभेदे

ययाति पु० यस्य वायोऽस्ति यातिः सर्वत्र गतिरस्य । नङ्गपा-
यस्य पु० या-कु द्वित्वञ्च । अश्वमेधीयेऽप्ये, अश्वसाने च ।

यव पु० यु-अच् । खनामख्याते शूकधान्यभेदे, 'वसन्ते सर्व-
शखानां जायते पन्तशतनम् सोदमानाय तिष्ठन्ति यवाः
कणिशशालिनः' इति सीमांसा । सार्धे कन् । अलैव ।
यवस्य न० यवानां भवनं चेतं यत् कुक् च । यवभवने चेत्ये
यवचारि पु० यवजातः चारः । यवजातचारभेदे लवण-
भेदे (शोरा) च ।

यवज पु० यवात् जायते जन-ङ । यवचारे, यवान्याञ्च ।

यवतिक्ता स्त्री० यवाकारं तिक्तं फलं यस्याः । 'रास्त्रायां
शङ्खिन्वाञ्च ।

यवन पु० यु-ल्यु । देशभेदे, तद्देशस्ये जने व० व० । वेगे,
अधिकवेगवत्त्वे, गोधूमे, गर्जरूपे, तुरष्कजातौ ययाति
शप्तस्य तत्पुत्रस्य त्वमेसीवश्ये जातिभेदे च । वेगवति लि०
यवनद्विष्ट पु० यवनैर्द्विष्टः द्विष-त्त । युग्मलौ ।

यवनप्रिय न० इत० । भरिचे ।

यवनाचार्य्य पु० ताजकादिज्योतिःशास्त्रकारके पण्डितभेदे
यवनानी स्त्री० यवनानां विधिः ङीप् आनुक् च । यवनानां
विधायम् ।

यवनारि स्त्री० यवनहारिः । श्रीकण्ठे । [भेदे

यवनाल पु० यवानासिन्व नाळा (नाडा) यस्य । (देधान) धान्य
यवनालज पु० यवानां नाळात् काण्डात् (नाडा) जायते ।
यवचारे । [कानात्] जवनिकायाम्

यवजिका स्त्री० युवत्यस्यां यु-ल्यु ट् ङीप् कन् अत इप्चम् ।

यवनी स्त्री० यु-ल्यु ट् ङीप् । यवानीनामकोषभौ यवनभा-
र्याञ्च । 'यवनीमुखप्रधाना'मिति रघुः ।

यवनेष्ट न० इत० । सीसके । भरिचे, मृज्जने लशुने राज-
मलाण्डौ निम्बे च पु० । खजूर्या स्त्री० टाप् ।

यवफल पु० यवाकारं फलमस्य । वंशे कुटजे च यस्य फल-
मिन्द्रियः स्रवणत्वे, जटामांस्याञ्च ।

यवमध्य न० यवाकति मध्यं यस्य । चान्द्रायणभेदे प्रथमदिनादा-
पञ्चदशदिनमेकैकप्रासट्वा, तदुत्तरं च आपञ्चदश दिनं
क्रमेणैकैकप्रासट्वा भाससाध्ये व्रते तस्य मध्यद्विषानां
हि बङ्गलप्रासवत्त्वेन यवनमध्यतत्त्वत्वम् ।

यवलास पु० यवेन लस्यते संज्ञायां कर्त्तरि षच् । यवचारे ।
यवशूक पु० यवानां शूकः कारणत्वेनाक्षयः अच् । यव-
चारे यवशूकजादयोऽप्यत्र ।

यवस न० यु-असच् । घासे, लणे च । [[वाड]

यवागू स्त्री० युवते मियुते यु-आगू । षड्गुणजलपक्वे दूधभेदे
यवाग्रज पु० यवस्याप्यात् शूकात् जायते जन-ङ । यव-
चारे, यवान्याञ्च ।

यवानी स्त्री० इष्टो यवः ङीप् आनुक् च । (जीवानि) पदार्थे
यवापत्य न० यवस्यापत्यमिव तज्जातत्वात् । यवचारे ।

यवाम्नाज न० यवजातान्नाज्जायते जन-ङ । सौवीरके ।

यवास पु० यु-आस । डुरालभायाम्, खदिरभेदे च । सुण्डासिनी
लणे स्त्री० टाप् । सार्धे कन् । तलैव ।

यविष्ठ लि० अतिशयेन युवा युवन्+इष्टन् युवादेशः अतिरुच्ये
यवीयस् लि० अतिशयेन युवा युवन्+ईयस् युवादेशः 'अंशसंशं
यवीयांस' इति स्मृतिः । कनिष्ठे स्त्रियां ङीष् ।

यवोत्थ न० यवादुत्तिष्ठति उद्+स्था-क । सौवीरके ।

यव्य न० यवानां भवनं चेतं यत् । यवभवनयोग्ये चेत्ये । युत-
चन्द्राकांक्षल यत् । चान्दे मासे पु० । 'यव्यद्वयं आव-
णादि सर्वा नद्योऽरजस्तना' इति स्मृतिः ।

यशःपटह पु० यशःस्वापकः पटहः । टकायाम् वाद्यभेदे ।

यशःशेष लि० यशएव शेषोऽस्य । कृते । कीर्त्तिशेषादवोच्यत्व

यशश्च न० अश-अहन् धातोः युच् । शौर्यादिप्रभूते स्वात्मपर-
प्रयोगे पदार्थे ।

यशस्या स्त्री० यशसे हिता यशस्+यत् । जीवत्याम् कृद्भिना-
भोषधौ च । यशःभाषने लि० । 'धन्यं यशस्समायुष्यमिति ।

यशस्वत् लि० यशस्+मल्लप् स्य वः । यशोविशिष्टे । विजि ।

यशस्वीत्ययत् स्त्रियां ङीप् । ङीवन्त्यस्तु तत्त्वज्योतिश्च
यवतिक्तायां, वनकार्यास्याञ्च ।

यशोद् पु० यशो ददाति दा-क । पारदे । यशोदातरि लि०

नन्दगोपपत्न्यां स्त्री० । 'नन्दगोपमृष्टहेजाता यशोदागर्भस-
न्धवे' इति चण्डौ ।

यष्ट पु० यज-लच् । यागशीले ।

यष्टि स्त्री० यज-तिन् लि० । ध्वजादिदण्डे, भुजाद्यवलम्बने
दण्डे च तिच् । तनौ, हारलतायां, भाग्यां, सधूकायां
(यविमधु) वा ङीप् । प्रस्नभेदे च ।

यष्टीक न० यष्ट्या कायति कै-क । यष्टीमधौ, लताभेदे ।

यष्टीपुष्प पु० यष्टीव पुष्पाण्यस्य । जीवहृत्ते ।

यष्टीमधु पु० यष्ट्यां मधु अस्य । (यष्टिमधु) खनामख्याति लताभेदे
यस्य यत्ने दिवा०पक्षेस्वा०पर०अक०सेट् : यस्याति यसति संयस्यति
संयसति अनुयस्यति अयसत् अयासीत् अयसीत् ।

या गतो अदा०पर०सक्त०अनिट् । याति अयासीत् ।

याग पु० यज-यज् । सन्तकरणके वल्गुवाद्यधिकरणे हविः-
प्रक्षेपरूपे यज्ञे ।

याच याचने स्वा० उभ० द्विक० सेट् । याचति ते अयाचीत्
अयाचिष्ट । चङि न ह्रस्वः । अथ याचथुः । याचितम् ।

याचक लि० याच-खुल् । याचजाकारके ।

याचनं न० याच-ल्युट् । याचजायाम् । युच् । याचनायत्व स्त्री०

याचनक लि० याच-ल्यु, खार्थे कन् । याचके ।

याचित न० याच-भावे क्त । याचनहृत्तौ याचजायाच्च ।
कर्माणि क्त । प्रार्थिते लि० । [गृहीते (चाओया द्रव्य)

याचितक न० याचितेनाधिगतस् कन् । याचजया धनस्त्रासितो

याचजा स्त्री० याच-नङ् । प्रार्थनायाम् ।

याजक पु० याजयति यज-णिच्-खुल् । धनादिलाभाय
परार्थं यजकर्त्तरि कृत्विगादौ ।

यान्नवल्लय पु० छनिभेदे ।

यान्नसेनी स्त्री० यज्ञसेनस्य दुपदराजस्यापत्वं स्त्री० अत इज्
ङीप् । द्रौपद्यां पाण्डवमायायांयाम् ।

यान्निक पु० यज्ञावहितः यज्ञः प्रयोजनमस्य वा ठक् । दर्भभेदे,
खदिरे, पलाशे, अश्वले याजके कृत्विगादौ, यजमाने च ।

याज्य न० इज्यतेऽत यज-खल् । यागस्थाने देवप्रतिमायाच्च
'याज्यं चेतसलङ्कार'मिति षट्तिव्याख्यायां दायभागे याज्यं
यागस्थानं देवता चेतुक्तम् याजनीये लि० करणे खल् ।
हविर्गणे स्त्री० ।

यातना स्त्री० यु० यत-युच् । तीव्रवेदनायाम् ।

यातयाम लि० यातो गतो याम उच्यते सययो यस्य । जीर्णे
मर्यापिते 'यातयामं गतरस'मिति गीता । उच्छिष्टे,
परिमृक्ते च । [यत्नौ गन्तव्ये लि०

यातव्य पु० यायतेऽसौ या-तव्य । नृपाणां युद्धार्थमभिगम्ये

यातायात न० यातञ्जायातञ्च या-भावे क्त आ+या-भावे क्त
बसाहार इ० । गमनागमनयोः ।

यातु पु० या-त । रात्रिं । गन्तरि लि० । [रात्रिं गन्तरि लि०

यातुम् पु० यातुं रात्रिं गन्तेन हन्ति इत-उक् । युगलौ,

यातुधान पु० यात इति भीयतेऽभिधीयते धा-ल्युट् । रात्रिं

यात स्त्री० या-तच् । देवरपत्न्याम् (या) यातरौ । तन् ।

गन्तरि लि० यातारौ । [देगेहेयेनोत्सवभेदे रघयातादौ च

यात्रा स्त्री० या-ङ्गन् । जिगीषया रात्रां गमने, गमनसात्ने,

यातिक लि० यात्रायै हितम् । उत्सवे, उपाये, गमनहिते-

नचत्वादौ च ।

याथातथ्य न० तथा तद्रूपसौचित्यम् अव्ययी० तस्य भावः

यज् । यद्वस्तु यथा भवितुं युक्तं तस्य तथाभावे ।

याथार्थ्य न० यथार्थस्य भावः । सत्यत्वे वास्तविकत्वे ।

याद्ःपति पु० यादसां जलजन्तूनां पतिः । वरुणे, ससृष्टे च

याद्व पु० यदोगैत्रापत्यमण् । यदुवंशे स्त्रियां ङीप् ।

तत्प्रधाने श्रीकृष्णे पु० । यदूनामिदम् अण्, गोमहिषादिके

धने न० दुर्गायां स्त्री० ङीप् ।

यादस् न० या-असृन् उक् च । जलजन्तूनाम् ।

यादसांनाथ पु० इत०अलुक्स्मा० । वरुणे, ससृष्टे च । यादसां-

पत्न्यादयोप्यत्र ।

यादृक्(श्)(श्) लि० यत्स्थेव दर्शनमस्य यदृ+वृश्-कुच,(ट) क्तिप्

वा । यत्स्थे यथाविधे । टान्तां स्त्रियां ङीप् ।

यादृक्कि लि० यदृक्क्या आगतः ठक् । यथेच्छया प्राप्ते ।

यान न० या-भावे ल्युट् । गमने, उपचितयत्नेः राज्ञः सूत्राङ्गा-

दिरक्षां कत्वा रिपोरास्तेन्दनाय गमने च । करणे ल्युट् ।

गमनसाधने रथादौ ।

यापन न० या-णिच्-ल्युट् । कालादौ लेपणे, निरसने च ।

याप्य लि० या-णिच्-यत् । निन्द्ये अधर्मे, लेपणीये निःश्रे-

यमप्रतिकार्ये उपशमनीये रोगभेदे च ।

याप्ययान पु० याप्यं चोप्यं कुक्षितं वा प्रदम्यत्यत्वात् इतरवा-

ह्यत्वाद्वा यानम् (महाप्राज्ञा) श्रविकायाम् । [इति सा०

याम पु० यम-घञ् । समये प्रहरे च 'यामोवात संध्यापि नायात'

यामघोष पु० यामे घोषोऽस्य । कुक्कुटे । षट्तिव्यभेदे स्त्री०

यामल न० यमल+स्वार्थेऽण् । युगले, तन्त्रशास्त्रभेदे च ।

यामवती स्त्री० यामाः बहवः तिलसंख्यायुताः सन्त्यस्याः

भूमिं सतए सस्य वः । रात्रौ, हरिद्रायाच्च ।

यामाह पु० जायां माति त्वच् पु० । जामाहयब्धार्थे ।

यामि स्त्री० यम-ङ् । कुलस्त्रियां भगिन्यां 'यामयोयानि मे-

हानीति सद्यः ।

यामित्व न० ज्योतिषोक्ते लग्नराशिभ्यां सप्तमे स्थाने ।

यामिनिषेधः ५० यामिनि सप्तमस्थाने षेधः पापमहायोगः
 विवाहादौ वर्ज्यं पापात् सप्तमगं शयीत्याहुते योगभेदे ।
 यामिनी स्त्री० यामाः लिङ्गस्थाताः सन्त्यस्य वाङ्मये इति ।
 रात्रौ, हरिद्रायाञ्च ।
 यामिनीपति ५० इति । चन्द्रे, कूर्परे च । रजनीशब्दोप्यल ।
 यामी स्त्री० यस्यस्यस्य यमो देवतास्या वा अण् । दक्षिणस्यां
 दिशि यस्यस्यस्त्रिभ्यां यातवायां च । यामि+वा ङीप् ।
 यामिषब्दार्थे । [क्षणात्वात् यासनजनतस्यत्वम्
 यासुनेष्टक म० यमनायां भवं तद्विषेष्टकम् । सीसके तस्य हि
 वास्य ५० यामीदिकं निवासोऽस्य यत् । अग्नये, चन्द्रनष्टे च
 यमोदेवतास्य । यस्यस्यस्त्रिभ्यां लि० । दक्षिणदेशस्ये लि०
 यास्यायन न० यास्यायाम् अयनं सूर्यस्य गतिः । दक्षिणायने
 रवेः षट्संक्रान्तिः परेषु षट्सु मासेषु ।
 याम्योद्धत ५० वास्ये दक्षिणदेशे उद्धतः । श्रीतालवृत्ते ।
 यायजूक्त ५० यज-यङ्-ऊक । पुनः पुनर्योगशीले ।
 याथावर ५० देशाद्देशान्तरं याति या-यङ्-वरच् । असमे-
 धीयाश्च जरत्कारुसुनौ च । भृशवक्रगमनशीले लि० ।
 याव ५० यु-अप् स्वार्थे अण् । अलक्ते । स्वार्थे कन् । तत्र । याव
 इव कन् (कुलवीकलाङ्) ऋहिभेदे ।
 यावत् लि० यत् परिमाणस्य सप्तह । यत्परिमाणे । या-
 वति । साकल्ये, आभी, सीमायाञ्च अयम् ।
 यावत्तावत् अयम् । तावत् तावत् इ० । बौजगणितप्रक्रिये
 अव्यक्तमानानयनाय कल्यो मल्ले रायौ । [परिमाणपूर्णे
 यावतिथि लि० यावतां पूरणः यावत्+इड् इयुक् च । यावत्
 यावन ५० यु-यिच्-त्यु । सिद्धाख्यगन्धर्व्ये ।
 यावनाल ५० यवनालएव स्वार्थे अण् । धान्यभेदे ।
 यावनालशर ५० यावनालइव शरः । शरभेदे ।
 यावनाली स्त्री० यावनालस्य विकारः अण् ङीप् । यावनाल
 भवायां शर्करायाम् ।
 यावन्तुक ५० यवन्तुकस्य विकारः अण् । यवहारे ।
 याष्ठीक ५० यष्टिः प्रहरणमस्य ईकक् । यष्ठा योद्धरि ।
 यास ५० यस्यकर्मैरं संज्ञायां यङ् । इरावभग्याम् ।
 सु मित्रणे अमित्रणे च अपर० सक० सेट् । यौति अयावीत् ।
 सु बभे क्त्वा० उक्त० अणिट् । युनाति युनीते-अयोसीत् अयोऽ
 सु निन्दने जु-आम्-सक० सेट् । यावयते अयोयवत ।
 युक्त लि० युज-क्त । मिलिते । अभ्यस्तयोगे योगिनि ५० ।
 उचिते, न्यायागतद्रव्यादौ च न० ।
 युक्तरसा स्त्री० युक्तो रसो यस्याः । राक्षायां (काटाञ्जाम्बली)

युक्ति स्त्री० युज-क्तिन् । न्याये, व्यवहारे, अयुमाने तत्साधक-
 लिङ्गज्ञानादौ, युक्तिरर्थावधारणस्य युक्ते नाटकाङ्गविशेषे च
 युग वर्जने स्तो० पर० सक० सेट् इति । युक्तिव अयुक्तीत् ।
 युग न० युगि-अच् ५० नलोपः । युग्मे, द्वित्वसंख्यान्ति, सत्य-
 त्वेताद्वापरकलिरूपे कालविशेषे तत्प्रमाणं दृष्टदभिधाने ।
 दृष्टिनासौषधे, हस्तचतुष्कपरिमाणे च । रथहलादिरङ्गभेदे
 ५० (जोषान्) । [काटकाङ्गभेदे
 युगकीलक ५० इति । रथाद्यङ्गयुगधारणार्थं कीलकाकारे
 युगन्धर ५० युगं रथस्य युगकां धरति धृ-अच् । रथस्य युग-
 काटासङ्गने कुवराख्ये काटभेदे, पङ्क्तिभेदे च ।
 युगपद् अयम् । युगमिव पठ्यते पद-क्तिप् । एककाले इत्यर्थे ।
 युगपत्त ५० युगमिव संहृतं पल्लमस्य । कोविदारवृत्ते स्वार्थे कन् ।
 तत्रैव । शिंशपाटवो स्त्री० टाप् अतइत्त्वम् ।
 युगपार्श्व ग ५० युगपार्श्वे गच्छति गम-ङ् । अभ्यासार्थं सा-
 ङ्गपार्श्वे ब्रह्मे इमे । [नित्ये च
 युगल न० युगं द्वित्वं विद्यतेऽस्यस्य लङ् । युग्मे, द्वित्वसंख्या-
 युगलाख्य ५० युगलेन वररूपेण व्यञ्जनवर्णद्वयेनाख्यायते
 आ+ख्या+ङ् । वर्ज्यरटवे । [तत्काले च ।
 युगान्त ५० युगानां सत्यादीनामन्तःपुनरुत्पत्तिः कालः । प्रलये,
 युग्म न० युज-मक् ५० जस्य गः । द्वित्वसंख्यान्ति (जोडा)
 युगले । युग्मान्निवृत्तभूतानि प्रसमुन्योर्विष्टरभूयोः । रुद्रेण
 दादयी युक्ता चतुर्दशाय पूर्णिमा । प्रतिपदाप्रभावस्या
 तित्योर्युग्मं महाफलमित्युक्ते तिविशेषेपयोगे समराशिषु च
 युग्मपत्त ५० युग्मानि पन्नाख्यस्य । रत्तकाञ्चनवृत्ते । युग्मपर्णा
 दयोपल । संज्ञार्था कन् । शिंशपाटवो स्त्री० टाप् अतइत्त्वम्
 युग्मफला स्त्री० युग्मानि फलानि यस्याः । इन्द्रचिर्भङ्गां,
 दृष्टिकालौ च । [युगवाहकेऽश्वादौ लि० ।
 युग्य न० युगमर्हति यत् । वाहने याने । युगं वहति यत् ।
 युक् प्रमादे स्तो० पर० सक० सेट् । युक्तिव अयुक्तीत् ।
 युज संगमे युतौ च वा चु० उभ० मजे स्तो० पर० सक० सेट् ।
 योजयति ते योजयति अयूयुजन् त् अयोजीत् ।
 युज युतौ रु० उक्त० अणिट् । युनक्ति युङ्क्ते उदयुङ्क्ते प्रयुङ्क्ते
 निर्युनक्ति । अयुजत् अव्यौचीत् अयुक्त ।
 युज योगे समाधौ दिवा० अक० अणिट् । युज्यते अयुक्त ।
 युज निन्दायां चु० आ० सक० सेट् । योजयते अयूयुजत ।
 युज् ५० दि० युज-क्तिप् । समाधिसति । युक् युजौ । रु० युज-
 क्तिप् । संयोगवति लि० युङ् युङ्गो युज्जः ।
 युज्जान ५० युज-यानच् । योगविशेषवति भावनासङ्कारेण

सर्वपदार्थानां ज्ञातरि, रक्षसारधौ, विभे च ।
 युत दीप्तौ भ्रांभ्रांशकंसेट् । योतते । अयोतिट् ।
 युत लि० यु-क्त । संयुक्ते, मिलिते, अमिलिते च ।
 युतक न० यु-क्त युत-क वा ततः स्वार्थे कन् । संशये, युगे,
 स्त्रीवसनाञ्चले, चरणायु, यौतुके धने, मैत्रीकरणे, संशये,
 भ्रांभ्रांये च । संयुक्ते लि० ।
 युतवेष पु० विवाहादौ वर्ज्ये चन्द्रेण सह पापप्रहयोगे ।
 युद्ध न० युध-क्त । शस्त्रादिप्रयुक्त्यापारे, योधने, तदाधारे
 संग्रामे, ज्योतिषोक्ते यथाणां गतिभेदकते, योधनरूपे
 परस्परमिलनविशेषे च ।
 युध युद्धे दिवांभ्रांशकंअनिट् । युध्यते । अयुद्ध ।
 युध्(धा) स्त्री० युध-सम्प० क्तिप् वा टाप् । युद्धे ।
 युधान पु० युध-कानच् । कलिये । [यत्नम् । पाण्डुवन्द्ये ।
 युधिष्ठिर पु० युधि युध्ते स्थिरः गवियुधिभ्यां स्थिरः इति
 यूप विभोहे दिवांपरंशकंसेट् । युषति अयुपत् अयोपीद्
 युयुधान पु० युध-कानच् हितम् । इन्द्रे, सत्यकिनामनि यादवे
 कलियभेदे, कलियमाने च । [त्वां युवजरतीत्यश्वत् ।
 युवखलति स्त्री० युवतिरेव खलतिः । (टाक्) रोगवत्याम् युव-
 युवति(तो) स्त्री० युवन्-तुति डीप् वा । यौवनवत्यां स्त्रियाम् ।
 युवन्-डीप् । यूनित्यश्वत् ।
 युवतीष्टा स्त्री० युवतीनामिष्टा । स्वर्णयुधिकायाम् ।
 युवन् लि० यु-कनिन् । अष्टे निसर्गबलवते । 'आपोऽश्वाङ्गवे-
 द्वास्तत्त्वयस्मत् उच्यते' इत्युक्तवयस्के तस्ये च ।
 युवनाश्व पु० स्वर्णवंशे, साम्नादधितरि न्यभेदे ।
 युवराज पु० युवैव राजा टच् सभा० । 'राजयोग्यकियत्कार्य-
 करे राजपुत्रे ।
 युष भजने सौंपरंशकंसेट् । योषति अयोषीत् ।
 युष्मद् लि० युष-सदिक् । संबोधनेतने भवच्छब्दार्थे तस्य चोक्तार्थे
 सर्वनामता, लिङ् लिङ्गेषु समरूपता च ।
 यूक् पु० स्त्री० यू-क्तिप् कन् । सक्तये, (उक्तुण) स्त्रीत्वे टाप् ।
 यूति स्त्री० यु-क्तिन् नि० दीर्घः । सिद्धीकरणे ।
 यूश न० यु-यक् ण् दीर्घः । सजातीयसमुदाये ।
 यूथनाश्व पु० इत० । वन्यगजादीनां प्रधाने । यूथपादयोषत् ।
 यूथिका स्त्री० यु-यक् ण् दीर्घः स्वार्थे कन् अत इत्सम्
 टाप् । अश्वानांके, पाठायां, यूथ्याश्च (युद्धफुल) ।
 यूथी स्त्री० यु-यक् ण् दीर्घः गौ-डीप् । (युद्धफुल) युद्धप्रधाने इत्ये
 यूप् पु० यु-यक् ण् दीर्घः । यत्तीयपशुवस्त्रनाकाभेदे, याग-
 समाप्तिपङ्क्त्यां साम्ने च । जयसाम्ने पु० ।

यूपकटक ट० इत० । यज्ञसमाप्तिपङ्क्त्याकाशस्थ शिरःस्थे वल-
 याकारे काष्ठमये पदार्थे । [यूपद्रुमादयोषत् ।

यूपद्रु पु० यूपाय द्रुः प्रकृतिविकृतिभावात् ४त० । खदिरवृक्षे
 यूप वधे भ्रांभ्रांशकंसेट् । यूपति अयोपीत् ।
 यूप पु० पु० यूप क ण्पस्य यः । सप्तादिकापे । जज्ञादावृक्षे पु० ।
 येष यत्ने भ्रांभ्रांशकंसेट् । येषते अयेषिट् । चङि न क्तसः
 योक्ता न० युज्यतेऽनेन युज-ङ्क्त् । ईशदण्डादौ युगबन्धनार्थं
 दासनि (योत) ।

योग पु० युज-भावादी घञ् । संयोगे, मेलने, उपाये, वस्त्रादि-
 धारणे, ध्याने 'योगश्चित्तवृत्तिनिरोध' इति पातञ्जलोक्ते
 सर्वविषयेभ्योऽन्तःकरणवृत्तिनिरोधे, 'सयोगं योगमित्याहु-
 र्जीवात्मपरमात्मनो'रित्युक्ते जीवात्मपरमात्मनोरैक्ये, युक्तौ,
 कृत्वे, अलभ्यार्थलाभचिन्तायाम्, देशस्थैर्भ्यः, शब्दादीनां
 प्रयोगे, समुदायशब्दावयवार्थसम्बन्धे, 'योगबलं समाख्ये'ति
 मीमांसकाः । 'योगः कसप कौशल'मित्युक्ते यथास्थितवस्तुनो
 अन्यथा रूपप्रतिपादने, यथा संसारवन्धनेनोरपि कर्मणो
 श्वभ्यसोवहेतुत्वम् । ज्योतिषोक्तेषु रविचन्द्रयोगाधीनेषु
 विष्णुभ्रादिषु, सप्तविंशतौ पदार्थेषु तिथिधारनजलाश्याम्
 अन्यतरा सततानां योगविशेषे, अकृतयोगः अर्होद्द-
 योग इत्यादि उपाधौ च योगाधमनविक्रीतमिति स्मृतिः ।

योगक्षेम न० योगश्च क्षेमश्च समाहारः ६० । अलभ्यलाभवि-
 त्तासहिते लक्षपरिचरणे 'योगक्षेमं ब्रह्मभ्यर्च'मिति पुरा०

योगज न० योगात् जायते जन-ङ । अयुश्चन्द्रे । योगजात
 माते लि० न्यायाद्युक्ते प्रत्यक्षादिसाधने अलौकिकसन्निक-
 र्धभेदे पु० । [दानप्रतिपक्ष'मिति स्मृत्युक्ते सोपाधिके दाने
 योगदान न० योगेन कृतेन उपाधिना वा दानम् । 'योग-
 योगनिद्रा स्त्री० योगरूपा निद्रा । प्रकृते शरसेश्वरस्य
 सर्वजीवसंहारेच्छया योगरूपे व्यापारे 'योगनिद्रासुप्तेषु'
 इति चण्डो तदधिष्ठातृनां दुर्गायाश्च ।

योगपट्ट न० योगाभ्यासार्थं पट्टम् । योगिधार्थे पट्टस्त्वभेदे ।
 योगपीठ पु० न० योगयोग्यं पीठसासनम् । देवादीनामासनभेदे
 योगमाया स्त्री० योगएव माया । भगवतो जगत्सर्वज्ज्ञा-
 र्थायां शक्तौ, 'योगमायासुपाश्रित' इति भागवतम् । तद्-
 धिष्ठातृनां दुर्गायाश्च । [अल स्त्री०

योगरङ्ग पु० योगेन रङ्गोत्पत् । (नारङ्ग) जम्बीरभेदे योगरङ्गा-
 योगरुद् पु० योगोऽवयवशक्तिः कृद्धिः समुदायशक्तिः एते
 स्तोऽस्य अच् । अवयवशक्त्या समुदायशक्त्या च अर्थबोधके
 प्रकृजगत्वादी ज्ञान हि उभयवशतया प्रकृजगत्कर्तृत्वरूपवि-

यथार्थविगिष्टपञ्चविंशत्यस्य बोधः । उभयार्थबोधनाच्च
पञ्चजाते-कुसुदादौ, स्थानजाते-पद्मे च न तत्पदयोगप्रसङ्गः
योगवाचिन् पुंयोगेन बह्वति बह्विनि । पारदे, जारभेदे च
योगाचार पुं योगेनाचरति आ+चर-वञ् । बौद्धभेदे तन्म-
ताचारविवरणं दृष्टदभिधाने ।
योगाधमन न० योगेन क्लेशनोपाधिना बाधनम् । सोपाधिके
क्लेशहेतुके च नन्वकदाने । 'योगाधमनविस्तीत'मिति श्रुतिः
योगारूढ पुं योगमारूढः आ+रूढ-क्त । 'यदा तु नेन्द्रिया-
द्येषु न कर्मस्वनुपज्जते । सर्वसंकल्पसत्यासी योगारूढ-
सादोच्यते' इत्युक्ते योगिभेदे 'योगारूढस्य तस्यैव शमः का-
रणवृत्त्यते' इति गीता । [आसनभेदे
योगासन न० योगार्थसासनम् । योगशास्त्रोक्ते स्वस्तिकादौ
योगिन् वि० युज-विभुष् । 'आत्मोपभ्येन सर्वत्र समं पश्यति
वीर्यजुनः ! सुखं वा यदि वा दुःखं स योगी परमो मतः'
इत्यादिगीताद्युक्तयोगयुक्ते संयोगवति च वि० स्त्रियां
ङीप् । सा च तत्र, दुर्गायां तच्चरतिभेदेषु नारायणयादिषु
चतुर्पक्षप्रकारेषु, प्रतिपन्नवसी इत्युक्ते पूर्यादिदिग्भेदाद्
तिथिभेदेषु च । [दुर्गायां स्त्री० ङीप् ।
योगीश्वर पुं० इत० । याज्ञवल्क्यमुनौ योगिनां श्रेष्ठे च ।
योगेश्वर पुं० इत० । श्रीकृष्णे, 'योगेश्वर ! ततो मे त्वं दर्श-
यात्मान'मिति गीता । दुर्गायां बभ्याकर्मोऽर्थां च स्त्री० ङीप्
योगेश न० योगया योजनार्थमिष्टम् । सीसके ।
योग्य वि० योगमर्हति यत् युज-ण्यत् वा । योगार्हे, उचिते,
निपुणे, शक्ते च । पुण्यनक्षत्रे पुं । ऋद्धिनामौषधे न०
योग्यता स्त्री० योग्यस्य भावः तत् । सामर्थ्यं, शब्दबोधसाधने
'पदार्थं तत्र तद्वता योग्यता परिकीर्तिते'त्युक्ते तत्पदार्थे
तत्पदार्थवत्तारूपे, परस्परान्वये बाधाभावरूपे वार्थे च ।
योग्या स्त्री० योगमर्हति यत् युज-कृतम् गृह्यत् वा । अश्यामि
शास्त्राभ्यासे, सूत्र्यस्त्रियाच्च ।
योग्यानुप्रसञ्चि स्त्री० योग्यस्य प्रत्यक्षादिना उपलभ्यमानसात्
प्रसञ्चिराज्ञानम् । न्यायाद्युक्ते अभावपाङ्क्तौ साधनभेदे ।
तथाहि षटादिसत्त्वे तत्र षटाभावोनानुपलभ्यते तस्य प्रति
योगिना षटादेः सत्त्वेऽपि तत्र त्वजकारणसामग्र्यं सत्त्वेन
तत्र त्वजकारणभावात् किन्तु षटास्याभावो न्यस्त्येन पिशाचाद्या
भावस्य तु न प्रत्यक्षता तत्र त्वयोगिपिशादेर्दर्शनायोग्यत्वात्
योजन न० युज-भावादौ ल्युट् । संयोगे । गिच्-ल्युट् ।
संयोगकरणे । चतुर्षु कोशेषु । 'प्रथममगमदङ्गा योजने'
इति बीजावली ।

योजनगन्धा स्त्री० योजनं व्याप्य गन्धो यस्याः । कस्तूर्याम्,
सीतायां, व्यासमातरि-सत्यवत्याच्च । स्थायै कन् अत
इत्त्वम् । तलैव । [त्वात् । सञ्ज्ञिषायाम्
'योजनपर्णी स्त्री० योजनं व्याप्य पर्णान्यस्याः । त्रिलोच्यपर्ण-
योजनवल्ली स्त्री० योजनं व्याप्य वल्लीव । सञ्ज्ञिषायाम् ।
स्थायै कन् अत इत्त्वम् । तलैव ।
यौत न० यु-ङ्गन् । योत्ते (यौत) ।
यौहृ पुं युध-त्वच् । युद्धकर्त्तरि ।
योध पुं युध-अच् । युद्धकारके । भावे भञ् । युद्धे ।
योधन न० युध-भावे ल्युट् । युद्धे । करणे ल्युट् । अस्त्राद्या-
युधे । कर्त्तरि ल्यु । युद्धकर्त्तरि पुं ।
योधसंराव पुं योधाय युद्धाय संरावः आह्वानम् । योधा-
नां युद्धार्थे परस्परआह्वाने । [शस्त्रभेदे ।
योनल पुं यवस्य नल इव काण्डोऽस्य पु० उच्चम् । (देधान)
योनि पुं स्त्री० यु-नि । मण्यादीनामत्यतिस्थाने-आकरे, का-
रणे, जले, स्त्रीगाससाधारणचिह्ने, तद्देवताके पूर्वफलानी-
नक्षत्रे च । स्त्रीत्वे वा ङीप् । [युजेऽङ्गजे च देहे ।
योजिज न० योगिस्थानात् जायते जन-ङ् । देहभेदे जरा-
योनिसूत्रा स्त्री० योन्याकारा सूत्रा । तन्त्रोक्ते देवताविशेष-
पूजाङ्गे प्रदर्शनीये अङ्गुलीसन्निवेशविशेषे लक्षणन्त दृष्टदभि०
योपा स्त्री० युष-अच् टाप् । स्त्रियाम् । नाथ्याम् ।
योपित् स्त्री० युष-इति । नाथ्याम् हलन्ताद्वा टाप् । योपितायत्र
योपित्प्रिया स्त्री० इत० । हरिद्रायाम् ।
यौक्तिक वि० युक्तिवत् आगतः ठक् । युक्तिभिद्धे, योग्ये च ।
युक्तौ अधिगतः ठक् । नर्मसचिवे पुं ।
यौगिक वि० योगात् प्रकृतिप्रत्ययार्थसम्बन्धात् अधिगतः ठक् ।
प्रकृतिप्रत्ययसम्बन्धार्थवाचके शब्दे यथा पाचकादिशब्दः पाक-
कर्त्तृवाचकः । योगे योग्यः ठक् । योगयोग्ये । [न ह्रस्वः
यौट संबन्धे भा० परः सक० सेट् । वौटति अयौटौत् । चङि
यौड यौडवत् सर्वम् । वौडति अयौडौत् । [लभ्ये धने
यौतक न० युतकावे विवाहकालेऽधिगतम् कण् । विवाहकाले
यौतव न० यु-त तस्य भावः अण् । परिमाणे । [धने ।
यौतक न० यौतयौगकालसात् लब्धं कण् । विवाहकाले लब्धे
यौधय पुं योध एव ठक् । योद्धरि । ट । योधेयोषत् ।
यौन वि० योनितः योनिस्त्वन्वात् आगतम् अण् । पाथे,
योनेरयसण् । वैवाहिकसम्बन्धे पुं ।
यौवत न० युवतीनां समूहः अण् । युवतिसमूहाये ।
यौवन न० यूना भावः अण् । तादृग्ये अयस्याभेदे । 'आ यो-

कुशाद् भवेद्वा सार्वजन्यं लभ्यते । उद्धः स्नात् शयने-
रुद्धं सित्युक्तेऽवस्थाभेदे ।

वैवर्तकगुहक पुं० न० वैवर्तक कच्छक इव चिह्नम् । (वयस्
मोड़ा) प्रथमेदे ।

वैवर्तदशा स्त्री० कर्म० । तारुण्ये अवस्थाभेदे ।

वैवर्तलक्षणं न० इत० । स्नेहे, लावण्ये च ।

वैष्णवक विष्णुशक्तिसिद्धं युष्मद्-यच् युष्माकादेशः । युष्मद्
चव्यन्तिनि । खज् । वीष्णवीनोष्णत्वं नि० ।

र

र पु० रा-ड । वज्रौ, उभे, कामानवे च ।

रहस् न० रहि-अच्युत् । वेगे ।

[क्तत् त

रक खादे प्राप्नो च पु० उ० शक० शेट् । राकयति-ते अरीर-

रक्तं न० रन्ज-करणे क्त । कुङ्कुमे, ताम्बू, चिन्दूरे, हिङ्गुले च ।

शरीरस्य रक्तापाकन्ये सांसहेतौ रक्षिराख्ये धातुभेदे

च । भावे क्त । रामे । कुङ्कुमे हिङ्गुले रोहितवर्णे च पु०

तद्वति लि० । कर्त्तरि-क्त । अठरक्ते क्रीडारते च लि० ।

कर्मणि-क्त । नील्यादिभिरङ्गिते लि० । करणे क्त । मञ्जि-

ष्टायां, लावायां, पुञ्जायाश्च स्त्री० टाप् ।

रक्तं पु० रक्तं रक्षिरिव कायति कै-क, इवार्थे कन् वा ।

अस्नानदले, वस्त्रकटके, रक्तशोभाजने, रक्तैरण्ये च । रक्षिरे

रक्तवस्त्रे च न० । अत्रुरागिणि विनोदिणि च लि० ।

रक्तकन्द पु० रक्तवर्णः कन्दोऽस्य । विडुमे प्रवाले ।

रक्तकमल न० रक्तं कमलमिव । रक्तवर्णोत्पले । पु० । रक्त-

कमलसम्यल न० ।

रक्तकरवीर पु० कर्म० । रक्तवर्णपुष्पकरवीरदले ।

रक्तकाञ्चन पु० कर्म० । रक्तवर्णपुष्पककाञ्चनदले ।

रक्तकाण्डा स्त्री० रक्तः काण्डोऽस्याः । रक्तपुनर्नवावात् ।

रक्तकुसुद न० कर्म० । रक्तवर्णपुष्पककैरने । कर्म० । रक्तकै-

रवरक्तकोकनदे क्षम्यल न० ।

रक्तकुसुम पु० रक्तानि कुसुमाव्यस्य । पारिभट्टे (पाण्डकादार)

रक्तकेशर पु० रक्ता केशरा यस्य । पारिभट्टे, उद्यागदले च ।

रक्तखदिर पु० शारते रक्तवर्णः खदिरः । रक्तवर्णशारके

खदिरदले ।

रक्तगन्धक न० रक्तं गन्धकमिव । बोले (गन्धरव)

रक्तज्ञ पु० रक्तं हनि कुन-टक् । रोहितकदले । दृशीयां स्त्री०

रक्तचन्दन न० कर्म० । सनाकस्थिते चन्दनभेदे ।

रक्तचिलक न० कर्म० । (शाचचिता) सुधमेदे ।

रक्तचूर्णं न० कर्म० । चिन्दूरे ।

रक्तशिखण्डी स्त्री० कर्म० । (नालकाटि) पुष्पप्रधानकटभेदे ।

रक्ततण्डु पु० रक्तं तण्डुलस्य । शुक्रपविषि ।

रक्तटण्णा स्त्री० रक्तं तण्यं यस्याः । गोसूत्रिकावात् ।

रक्तलिटत्(ता) स्त्री० कर्म० । (नालतेयोडि) उच्चभेदे ।

रक्तदन्तिका स्त्री० रक्ता दन्ता अस्याः छीप् संचायां कन्

अत इत्त्वम् । दाडिनीस्ये दुर्गाशक्तिभेदे 'भवद्यन्त्यास

तानुपान् वैपचिन्तान् महासुरान् । रक्ता दन्ता भविष्य-

नीलपत्रस्य ततो सां देवताः सख्यं सख्योके च मानवाः ।

स्तुवन्तो व्याहरिष्यन्ति सततं रक्तदन्तिकां सिति चण्डी ।

रक्तदला स्त्री० रक्ताग्नी दलान्वस्याः । नालिकावात् (गाबते)

रक्तदृश् पु० रक्ता दृक् नेत्रस्य । कपोते । रक्तनेत्रादयोऽप्यत्र

रक्तधातु पु० कर्म० । गैरिके, ताम्बू च । देहस्य रक्षिरक्षणे

रसधातुजाते सांसधातुहेतौ धातुभेदे च ।

रक्तनाल पु० रक्तोनालोऽस्य । जीवधाके ।

रक्तप पु० रक्तं पिबति प्रा-क । रात्रौ च । रक्तपानकर्त्तरि

लि० । जलौकायां, डाकिन्याश्च स्त्री० ।

रक्तपित्तिका स्त्री० रक्तानि पुष्पपत्राव्यस्याः कप् अत

इत्त्वम् । रक्तपुष्पजवायात्, राज्ञायाश्च ।

रक्तपञ्जव पु० इव० । अशोकदले ।

रक्तपाकी स्त्री० रक्तः पाकः फलं यस्याः छीप् । उड्ढावात् ।

रक्तपाद पु० इत० । शुक्रपविषि । लज्जालौ लतायां, हंसपद्याश्च

स्त्री० छीप् ।

[कावात् । (जोक) ।

रक्तप्राचिनी स्त्री० रक्तं प्रातं शीलमस्याः प्रा+चिनि । जलौ-

रक्तपारद पु० न० कर्म० । हिङ्गुले ।

रक्तपित्त न० रक्ताय दुष्टं पित्तम् यस्यात् । रीमभेदे 'रक्त-

पित्तात् अनेत् काय' इति वैद्यकम् ।

रक्तपुष्प पु० रक्तं पुष्पस्य । करवीरे, रोहितकदले, रक्तका-

ञ्चनदले, दाडिगदले, रक्तवकदले, कम्बुकदले, पुञ्जागदले च

स्थार्थे कन् । प्रलाभे । कर्म० । रक्तवर्णकुङ्कुमे न० । प्रपटे,

शास्त्रादिदले, जवादले च स्त्री० टाप् ।

रक्तपुष्पिका स्त्री० रक्तानि पुष्पाणि यस्याः छीप् अत इत्त्वम् ।

लज्जालुलतायात्, रक्तपुनर्नवायात्, भूचिपटसौ च ।

रक्तपुष्पी स्त्री० रक्तानि पुष्पाव्यस्याः छीप् । पाटखिदले

(दाडक) लतायात्, श्वावर्णकीलतायात्, नामदक्षकायात्

करवीरदले च ।

[दवास्ते ।

रक्तपूरक न० रक्तं रक्षिरं पूरयति खेवनात् पूर-अनुच् ।

रक्तप्रसव पु० रक्तवर्णः प्रसवः इत्यस्य । करवीरे रक्ता

न्याने च ।

[टाए (तेजाकुषा) ।

रक्तफल पु० रक्तवि फलान्यस्य । वटहरे । विन्धिकायां स्त्री०

रक्तवालुक न० कर्म० । हिन्दूरे रक्तवालुकाफल स्त्री० ।

रक्तवज्जर पु० रक्तवर्षा मञ्जरी अस्त्रस्य अञ् । निबुलहरे ।

रक्तमूला स्त्री० इत० । लज्जालुलतायाम् ।

रक्तमेघ पु० कर्म० । रोगभेदे ।

रक्तमोजल न० इत० । रुधिरस्त्रावणे । [कनु तलैव ।

रक्तवटि स्त्री० रक्तवर्षां वटिरक्षाः । मञ्जिषायाम् । स्त्री०

रक्तरेखु पु० रक्ता रेखनोटस्य । प्रलाशकलिकायाम् ।

रक्तलघुन न० कर्म० । (नालरघुन) मूलभेदे ।

रक्तला स्त्री० रक्तं रुधिरं डेतलेनात्मन्याः लब्धं तत् ताति सेव-
नात् ला-क वा । कान्तलक्ष्म्याम् ।

रक्तवटी स्त्री० वक्तवर्षां वटीव । लक्ष्मिकायाम् ।

रक्तवर्ग पु० रक्तानां वर्गः सप्तदायः । दाहिमकिंशुकलाचा-
वभृकहरिद्राजवाकुसुम्भपुष्पमञ्जिषाजक्तकर्म्ये समूहे ।

रक्तवर्ण पु० रक्तो वर्णोऽस्य । इन्द्रगोपकर्मभेदे । कर्म० ।

रोहितकर्म पु० ।

रक्तवर्जन पु० रक्तं रुधिरं वर्जयति दध-पिष्ट-स्यु । वातांको

रक्तवर्षाभू पु० वर्षायां भवति भू-क्षिप् कर्म० । रक्तपुनर्नवायाम्

रक्तवीज पु० रक्तवर्षाणि बीजान्यस्य । दाहिने । रक्तं रुधिर-
मेव बीजस्यमितिः कारणं यस्य । 'रक्तविन्दुर्यदा भूगौ पत-
त्यस्य शरीरतः । सस्यपतति मेदिन्याकलमनायसादा हर'
इति चक्षुषीप्रतिपादितेऽनुरभेदे ।

रक्तदन्ता स्त्री० रक्तवर्षं दन्तं यस्याः । श्रेफालिकायाम् ।

रक्तदृष्टि स्त्री० इत० । देवकतोपद्रवभेदे रुधिरवर्षणे ।

रक्तशालि पु० कर्म० । (लाकधान) धान्यभेदे ।

रक्तशिशु पु० कर्म० । (नालरजना) दृष्टभेदे ।

रक्तशीर्षक पु० रक्तं शीर्षस्य कप् । सरलद्रुमे ।

रक्तशङ्किक न० रक्तं शङ्कजिवाभ्यस्तदनु । विषभेदे ।

रक्तसम्प्लव न० रक्ता सम्प्लवे कन् । रक्तवर्षे कङ्कारे, पद्ये च

रक्तसरोजह न० कर्म० । रक्तपद्मे ।

रक्तसर्प पु० कर्म० । (राश्रमर्षा) राजिकायाम् ।

रक्तसहा स्त्री० रक्तं सङ्गते सह-अच् । रक्ताक्षाने ।

रक्तसार न० रक्तः सारोऽस्य । रक्तचन्दने । अस्त्रमेतत् पु० ।

रक्तसौगन्धिका न० कर्म० । (नालरुदि) रक्तवर्षकङ्कारे ।

रक्ताकार पु० रक्तवर्षं आकारो भूतिं वर्णम् । प्रवाहे ।

रक्ताक्ष पु० रक्ते अक्षिणी यस्य मङ्गलं स्यात् । प्रादायते, अक्षिणे,
चकोरे, सारसे च । रक्तनेलवति, मूरे, जने च लि० स्त्रियां स्त्री०

रक्ताक्ष न० रक्तचक्षुं यस्य यस्यादा । । कुहुमे । जङ्गलपद्मे
कम्पिसे (छहरकरमचा) च पु० । प्रवाहे पु० न० जीवन्त्याम्,
अक्षिषायाञ्च स्त्री० ङीप् ।

रक्ताति(ती)सार पु० रक्तविन्धितो(ति(ती)सारः । वैद्यक-
प्रसिद्धे रोगभेदे ।

रक्ताधार पु० इत० । देहावरके चर्माणि । [मोले

रक्तापह न० रक्तं रुधिरमपहन्ति अघ+हृन्-ड । गम्भारे

रक्तापामार्ग पु० कर्म० । (नाल आपाङ्क) । चुपभेदे ।

रक्ताक्षान पु० कर्म० । रक्तसहासहासतायाम् ।

रक्ताल पु० कर्म० । (शकरकन्द) आलुभेदे ।

रक्तिका स्त्री० । रक्तं कन् अत इत्थम् । शुद्धायां, राजि-
कायां, परिमात्रभेदे च ।

रक्तेक्षु पु० कर्म० । (काजचा) इक्षुभेदे ।

रक्तैरख पु० कर्म० । (नालमेरख) दृष्टभेदे ।

रक्तोत्पल न० कर्म० । कोकनदे लोहितवर्णे-पद्मे । रक्तो-
त्पलमिव पुष्पमन्यस्य अच् । शाल्विहारे (शिसव) पु०
रक्तस्यपलमिव । गैरिके न० । [तद्वति लि० ।

रक्तोत्पलाभ पु० रक्तोत्पलस्य कोकनदक्षेत्राभा यस्य । रक्तकृषे

रक्ष पाखने आंधरः कर्म० सेट् । रक्षति कश्चीत् ।

रक्षःसभ न० रक्षसां राक्षसानां सभा । राक्षससभे ।

रक्षक लि० रक्ष-ण्वल् । रक्षकर्त्तरि क्तिञ् टाप् अत इत्थम्

रक्षशि(षी) स्त्री० रक्ष-अनि वा ङीप् । त्रायसाधनायाम्

रक्षस् न० रक्षते हविरश्मात् रक्ष-अपादानेऽङ्गवु । राक्षसे ।

रक्षा स्त्री० रक्ष-अ टाप् । रक्षणे । रक्षति अच् टाप् । जहन्ति,
भक्षन्ति च स्त्री० । रक्ष-अच् । रक्षते लि० ।

रक्षापत्तु पु० रक्षार्थं पत्तनस्य । भूर्जपत्तद्वये ।

रक्षित लि० रक्षतेऽल रक्ष-क्त । भाष्ये । उपाधिभेदे तदु-
पाधिविशिष्टजनकते वैद्यकपुन्यभेदे च ।

रक्षिवर्ग पु० रक्षिणां वर्गः । सैन्यादिरक्षके (प्रहरिणश्च)

रक्षोन्न न० रक्षोहन्ति हृन्-ङ्क् । काञ्जिके, चिह्ननि च । तद्वन्वा
प्रायश्चल्यन्वाङ्गि रक्षसागसरथम् । भक्तातकटके सेतस-

पेधे च पु० । ऋग्वेदादिप्रसिद्धे 'मण्डप पात्र' इत्यादिके कृत्त
भेदे न० । वचायां स्त्री० । राक्षसघातकद्रव्यमाने लि०

रक्षोहन् पु० रक्षो हन्ति हृन्+क्षिप् । युष्मदौ तद्वन्वा प्राणा-
ङ्गि राक्षसानामपसरथम् । सेतवर्षे च । राक्षसहन्त्रि

लि० 'रक्षहा वरुणहन् इति ऋजुर्वेदः ।

रक्ष्या पु० रक्ष-नङ् । तापे ।

रख वर्षके भा० पर-अक-सेट् इदित् । रक्षति अरक्षीत् ।

रख सर्पणे आ० पर० सक० सेट् । रखति अरखीत् अराखीत्
रग गहावान् आ० पर० सक० सेट् घटा० एदित् । रगति अर
गीत् । रगयति ।

रग गती आ० पर० सक० सेट् इदित् । रङ्गति अरङ्गीत् ।
रग खादे आप्तो च पु० उभ० सक० सेट् । रागयति अरीरगत् न
रघ दीप्तो पु० उभ० सक० सेट् इदित् । रङ्गयति ते अररङ्गत्
रघ गती आ० आ० सक० सेट् इदित् । रङ्गते अरङ्गि० ।

रघु पु० लव० उ० लक्ष्म रत्नम् । सूर्यवंशे दिवीपसूनौ नृपतिभेदे
रघोरपत्यमण् बङ्गु लुक् । रघुवंशे अजग्रभ्यती क्षत्रिये
ब० व० । तान् अधिष्ठत्य जतो पन्थः अण् आख्यायिकायां
तस्य लुक् । काविदासप्रणीते जनविंशतिसर्गात्मके
महाकाव्यभेदे पु० । [इले श्रीरामे ।

रघुनन्दन पु० रघून् नन्दयति नन्द० णिच् ल्यु । दशरथज्येष्ठ-
रघुनाथ पु० रघूणां नाथः रचकत्वात् ज्येष्ठत्वाद्वा । श्रीरामे
रघुपत्न्यादयोष्यत् ।

रघुवंश पु० इत० । रघुजने । तन्धिष्ठत्य जतो पन्थः आख्या-
यिकायां तस्य लुक् । काविदासप्रणीते जनविंशतिसर्गा-
त्मके महाकाव्यभेदे ।

रघुवंशतिलक पु० रघुवंशे तिलकश्च । दशरथज्येष्ठपुले श्रीरामे
रघुवर पु० रघुवरः श्रेष्ठः । श्रीरामे ।

रघुवह पु० रघुपु उवहः रक्षादिभारधारकः उद० वह० अच् ।
दशरथज्येष्ठपुले श्रीरामे ।

रङ्ग लि० रक्ति० अच् । कण्ठे, मन्दे च ।

रङ्गु पु० रक्ति० उ । मृगविशेषे ।

रङ्ग पु० रग्नि० अच् । धातुभेदे, (राङ्) रन्ज भाने घञ् । रागे
आधारे घञ् । रणभूमी, नाशस्थाने च । करणे घञ् ।
नृत्ये, टङ्कणे, (सोहागा) खादिरसारे च ।

रङ्गज न० रङ्गात् रङ्गधातोर्जायते जन० ड । सिन्दूरे ।

रङ्गजीवक पु० रङ्गेष रङ्गनेन जीवति जीव० ण्युल् । (रङ्गरेज)
शिल्पिभेदे, चित्तकरे, नाशजीविनि च ।

रङ्गद पु० रङ्गं रङ्गनं रागं ददाति दा० क । टङ्कणे, खादिरसारे च

रङ्गदायक पु० रङ्गं ददाति दा० ण्युल् । कङ्कुडे, (काङ्गनी)
धान्यभेदे । [रसदिना हि नीलरागसम्भवः ।

रङ्गपत्नी स्त्री० रङ्गाय पत्न्यस्याः स्त्रीप् । नीलीहरे तत्पल-
रङ्गपुष्पी स्त्री० रङ्गाय पुष्पप्रति अण् ङोप् । नीलीहरे ।

रङ्गभूमि स्त्री० रङ्गतेऽल रन्ज० अच् कर्म० । नाशभूमी
रङ्गभूमिं सभाषाद्येति शा० इप० । मल्लभूमौ च ।

रङ्गभाट स्त्री० रङ्गस्य रागस्य भातेवोत्पादिका । जालायाम्

कृत्विष्याच्च सा हि नावकयोर्वर्णादिद्वारा रागं वर्जयति ।

रङ्गलासिनी स्त्री० रङ्गं रागं लासयत्युद्गासयति इत्यरसेन
लस० णिच् णिनि । शेफालिकायाम् ।

रङ्गवीज न० रङ्गस्य वीजस्यलसिताधनं यस्य । कृषि रजते
रङ्गशाला स्त्री० रङ्गतेऽल कर्म० । (नाचवर) नागट्टे ।

रङ्गाजीव पु० रङ्गं रङ्गनं नाशस्थानं वा आजीवति आ०
जीव अण् । (रङ्गरेज) शिल्पिभेदे, चित्तकरे, गटे च ।

रङ्गारि पु० रङ्गस्थारिरिव जारकत्वात् । करवीरे तद्रूपवन्मात्रि
रङ्गस्य जीर्यता ।

रङ्गावतारक पु० रङ्गे नाशस्थानेऽवतरति वेशान्तरपरिप-
हेण अव० तृ० ण्युल् । नटे, शैलूषे । णिनि । उक्तावै ।

रङ्गिणी स्त्री० रङ्गमिव शुभाणि भूतानि सन्त्यस्याः इनि ।
शतमूल्याम्, वैधर्तिकासुलके च । रङ्गयुक्ते लि० ।

रङ्गस् न० रवि० अछन् । वेगे । [ल्युट् । तलैव न० ।

रचना स्त्री० रच० अच् । रचने, पुष्पपञ्चादेर्विन्यासे । भावे
रच रचनायां अद० पु० उभ० सक० सेट् । रचयति ते अररचत् त

रज न० रन्ज क । स्त्रीकृत्तमे । परागि, रेणौ गुणभेदे च पु०
रजक पु० रजति रन्ज० ण्युल् नलोपः । वक्ष्यादेः रागभारणे

जातिभेदे (धोपा) ।
रजत न० रन्ज० अतच् नलोपः । कृषे, गजदन्ते, बधिर, हारे,

शैले, खर्चे, धवले च । शुक्रगुणवति लि० ।
रजताचल पु० रजतकलितोऽचलः । दामार्थं कलिते, रजत-

अग्रे पर्वते । रजतमिव शुभोऽचलः । कैलासपर्वते रज-
तगिर्यादयोष्यत् पु० ।

रजन न० रन्ज० ल्यु । रागे । [हरिद्रायां, जतुकायाञ्च ।
रजनि(नी) स्त्री० रङ्गतेऽल रन्ज० कनि वा ङोप् । राजौ

रजनीकर पु० रजनीं सततं करोति क० ट । चन्द्रे ।
रजनीगन्धा स्त्री० रजन्वां गन्धो यस्याः । सुनासख्याते

पुष्पप्रधाने हवे । [भटे च ।
रजनीचर पु० रजन्यां चरति चर० ट । राज्ञे, चौर, शालिक

रजनीजल न० रजन्या जलमिव । नीहारे ।
रजनीपुष्प पु० रजन्या हरिद्रायां इव पुष्पमस्य । (पूति-

करमवा) करङ्गभेदे ।
रजनीमुख न० इत० । प्रदोषे सूर्यास्तकात् पतङ्गिषडा-

त्मके, सङ्गीतात्मके वा कावे । [लिकायाम्
रजनीहासा स्त्री० रजन्यां हासो विकारो यस्याः । शेफा-

रजेस् न० रन्ज० अछन् नलोपः । पुष्परेणौ, परागे, धूनी,
घाङ्गीके चेष्टादिकारणे प्रकतिगुणभेदे च ।

रजस्वल् लि० रजोऽस्वल् नल् च । रजोयुक्ते । मङ्गिणे पु०
आर्त्तववत्यां स्त्रियां स्त्री० ।
रज्जु स्त्री० रज्ज-उ लि० । बन्धनसाधने दामनि (दंडि) वैष्णवाश्च
रज्जु क म० रज्जयति रज्ज-णिच्-ल्युल् । हिङ्गुले मोतिकाकारे
लि० । कामिज्जडणे पु० (बह्वर्करमभा) ।
रज्जन न० रज्जतेऽनेन रज्ज-कारणे ल्युट् । रज्जचन्दने,
भञ्जिघायां, नील्यां, शुष्यारोचनिकायां, (कबलायुडि)
शेफालिकायां, हरिद्रायां, पर्पश्याञ्च स्त्री० ङीप् । भावे
ल्युट् । रागे । ल्यु । रागजनने लि० । सङ्गतये न० ।
संघायां कन् । कटफले पु० ।
रट भाषणे आ०पर०सक०सेट् । रटति अराटीत् अरटीत् भाषे
भाषि रटन्भाष' इति क्ततिः ।
रटन्ती स्त्री० रट-भाङ् ङीप् । भाषे भाषयिते पक्षे रटन्त्या-
स्या चटर्हशी । तस्यां प्रदोषसमये पूजयेत् सुखभा-
शिनी'मित्युक्तायां भाषकश्च चटर्हस्याम् ।
रट भाषणे आ०पर०सक०सेट् । रटति अराटीत् अरटीत् ।
रट्य गतौ आ०पर०सक०सेट् । रटति अराणीत् अरणीत्
चटादि० । रणयति ।
रण रणे आ०पर०सक०सेट् । रणति अराणीत् अरणीत् ।
रण न० रणते शब्दतेऽल रण-पञर्थे क । युडे, भावे क ।
शब्दे, कषे, गतौ च पु० । [कन्] उहगे कतिशये च ।
रणरणक पु० रणः शब्दस्तत्रकारः हिलम् ततः संघायां
रणसङ्कुल न० रणमेव सङ्कुलम् । तृचलपुत्रे ।
रण्ड पु० रण-ड तस्य नेल्म् । पूर्य, विफले अर्द्धाङ्गवि-
शिष्टतया स्त्रियावयवे लि० । शूषिकपण्यां विधवायाञ्च
स्त्री० । सार्धे कन् । अफलवृष्टादे ।
रण्डाश्रमिन् पु० रण्डः विफलः प्रजाहीनत्वात् आश्रमः
अव्यस्य इति । 'चत्वारिंशद्वारणां शाठानाञ्च परे यदि ।
स्त्रिया वियुज्यते कश्चित् स त रण्डाश्रमी मत' इत्युक्तं
वयसि स्त्रीवियुक्ते पुरुषे ।
रत न० रतभावे क्त । रतये स्त्रीपुंसयोः सङ्गमे मैथुने, उल्ले
च । कर्त्तरि क्त । असुरक्ते लि० ।
रति स्त्री० रत-क्तिन् । रागे, शुद्धे, रतये तदधिभावार्थं
कामदेवपत्न्यां च । [सङ्गमसाधये मैथुने ।
रतिश्रिया स्त्री रतये रतिकूपो वा स्त्रिया व्यापारः । स्त्रीपुंस
रतिपति पु० इत० । कन्दर्पे रतिकान्तादयोऽयम् ।
रतिप्रिय पु० इत० । कामदेवे । इव० । रतप्रिये लि० ।
रतिमन्दिरे न० इत० । रतिमन्त्रे स्त्रीव्यामसाधारणविज्ञे च

रतिरमया पु० रतिं रमयति रत-णिच्-ल्यु । कामदेवे ।
रतिलक्ष न० रतेर्लक्षं पदम् । मैथुने ।
रतिसत्वर स्त्री० रतिं सत्वरयति सत्वरान्करोत्यर्थं णिच्-
ल्यु । (पिङ्गु) शाके ।
रत्न न० रततेऽल रत-न तान्तादेशः । भाषिक्यादिप्रसारे,
सखजातिषु श्रेष्ठे, भाषिक्ये, हीरके च ।
रत्नकन्दल पु० रत्नेषु कन्दल इव रत्नत्वात् । प्रवाले ।
रत्नकूट पु० रत्नमयकूटः शृङ्गमस्य । पर्यतभेदे ।
रत्नगर्भ पु० रत्नयुक्तं गर्भं सार्धं यस्याः सस्रष्टे, कुबेरे च । प्रथिव्यां
समुद्रायां नाय्याञ्च स्त्री० ।
रत्नद्वीप पु० न० । रत्नमयो द्वीपः । तन्मोक्षे सुधासुदृक्पञ्च-
स्थिततया श्रेष्ठे रत्नसयेऽनुरीपे । [निर्मितायां धेन्याम् ।
रत्नधेनु स्त्री० रत्नकलिता धेनुः । दानार्थं कलितायां रत्न-
रत्नपारायण न० रत्नानां पारायणं शक्यत्वेन स्थानम् ।
सर्वरत्नाधारे 'रत्नपारायणं नाम्ना लङ्' इति मट्टिः ।
रत्नमुख्य न० रत्नेषु मुख्यम् । हीरके । [रत्नयुक्ते लि०
रत्नवती स्त्री० रत्नानि सन्त्यस्याः सतृप् मस्य वः । प्रथिव्याम्
रत्नसानु पु० रत्नानि शानावस्य । सुमेरुपर्वते ।
रत्नसू स्त्री० रत्नानि सूते सूक्तिप् । प्रथिव्याम् ।
रत्नाकर पु० इत० । सस्रष्टे रत्नोत्पत्तिस्थाने, अश्विनौ च ।
रत्नाचल पु० रत्ननिर्मितः अचलः । दानार्थं कलितायां रत्न-
निर्मिते पर्वते । [भूषणभेदे ।
रत्नाभरण न० रत्नवदितभाभरणम् शान० । (जङ्घाकी)
रत्नावली स्त्री० इत० । रत्नसमूचे, तद्वदित हारे, वस्त्राजप-
लीभेदे च रत्नावलीकधिलक्ष्य कतः पन्नोऽण् आख्याविकायां
तस्य लुक् । चीर्णकते चतुरङ्गात्मके नाटिकाभेदे । [ङीप् ।
रत्नि पु० स्त्री० क-कलिच् । बह्वर्थादिहस्तपरिमाणे । स्त्रीले वा
रय पु० रयतेऽनेन अल वा रत-नयन् । स्तनाभरणाते दान-
भेदे, देहे च 'आत्मानं रयितुं विधिं शरीरं रतमेव चे'ति
गीता । पादे, नेतस्रष्टये, तिस्रष्टये च ।
रयकक्षा स्त्री० रथानां समूहः रथ+कक्षच् । रयसमूहे ।
रयका(का)र पु० रथं करोति ल-यञ्-ल्यु वा । 'रथनिर्माय-
कारके (मूलधार) वर्णसङ्करभेदे ।
रयकुटुम्बिन् पु० रथस्य कुटुम्बीव भावत्वात् । शारथी ।
रथगर्भक पु० रथस्य गर्भनिव इवार्थे कन् । कर्षोरथे स्तम्भ-
वाह्यवाने (पावकी) ।
रथशुक्ति स्त्री० रथस्य शुक्तिः शृङ्गवारधार्यं रथा उपधारत्
तत्स्थानम् । रथस्य शृङ्गवारधार्ये शुक्तिस्थाने ।

रयचरणं पु० रयस्य चरणस्य गतिहेतुत्वात् । रयचक्रे
नमामगमके चक्रवाकविह्वले रयपादादयोप्यल ।

रयदु पु० रयनिर्मायय दुः रयनामको वा दुः । तिनिग्रहणे
रयन्तर नि० रयेन तरति हृ-ख-य सप्त च । रयनेतरि ।

'अभिला श्रु' इत्यस्याश्वि गीते चामभेदे न० । [उत्सवभेदे
रययात्रा स्त्री० रयस्य यात्रा । आषाढशुक्लद्वितीयायां कर्तव्ये
रयाङ्ग न० अङ्गते गम्यतेऽनेन अग्नि-करणे घञ् इत० । चक्रे
रयाङ्गशब्दः वाचकत्वे नास्त्वस्य अच् । चक्रगते पु० ।

रयाङ्गपाणि पु० रयाङ्गं चक्रं पाणौ यस्य । चक्रधरे विष्णौ
रयाञ्च पु० रयश्वनाभयतेऽशी आ+भ-भूल० च । वेतसदृशे ।
रयाञ्चपुष्प पु० अश्वमिव पुष्पस्य रयनामकोऽभ्युपगमः कर्म० ।
वेतसदृशे । [रयेन युद्धकारणे च ।

रयारोहिण् पु० रयमारोहति आ+रुह णिनि । रयिनि
रयिक पु० रपो युद्धसाधनाधारत्वे नास्त्वस्य ठन् । रयिनि ।
इर रयिरः । इन । रयिनः । इनि । रयो एतेष्वल ।

रयोपस्थ न० रयस्य उपस्थ इव । रयमध्ये ।

रय्य पु० रयं वहति यत् । रयवाङ्मके षोडशे । रयस्येदं यत् ।

रयस्यन्विनि नि० रयस्य तद्गमनस्य योग्या शरणिः । प्रयस्क-
पथे, अश्वान्तराग्रे, रथानां समूहः यत् । रयसमूहे च स्त्री०
रद् उत्साते आ० प० सक० सेट् । रदति आरादीत् अरदीत् ।
रद् प्र० रदति उत्खनति रद-अच् । दन्ते । भावे अच् । उत्खनने
रदच्छद् पु० रदान् आदयति रद-यिच्-च क्तसः । कोष्ठयोः
रदनादिच्छदादयोप्यल ।

रदन पु० रद-ल्यु । दन्ते, भावे-ल्युट् । विदारणे । [रक्षा
रक्ष हिंसने पाके च दि० पर० सक० वेट् । रक्षति अरन्धत् रुचिदा-
रन्ज राने, (वर्षान्तराधाने) सक० आसक्तौ अक० आ० उभ०
अनिट् । रजति ते अरङ्गीत् अरङ्कत । षटा० रञ्जयति
अग्न्यारणे त् रजयति ।

रन्ज राने आसक्तौ दिवा० उभ० सक० अनिट् । रञ्जति
रञ्जते अराङ्गीत् अरङ्कत । षटा० रञ्जयति । रजयति
रन्तिदेव पु० रज-संघायां तिष्ण कर्म० । चन्द्रवंशे न्यपभेदे
कुक्षुरे च । [सनये, इत्युङ्गटः ।

रन्जन न० रज-पाके ल्युट् नुवागमः । पाके सरङ्गर । रन्जन
रन्ज न० रज-क्षिप् छ-भूत क कर्म० । छिद्रे, दूषणे, ज्योति-
योक्ते सम्प्रतोऽट् क्तस्याने च ।

रन्जकण्ट पु० रन्ज्ये रन्जे कण्टः काण्टकोटस्य । जालवर्ज्यकण्डये
रन्ज्रवंश पु० रन्ज्रवडौ वंशः शाक० । (तलतावाग) वंशभेदे ।
रप अङ्गनामके आ० प० सक० सेट् । रपति आरापीत् अपपीत्

रप्य गतो हिंसे च आ० प० सक० सेट् । रपति । अरपीत्-अरा-
पीत् । इदिद्वयवम् । रप्नति अरप्नोत् ।

रव गतो सक० प० शब्दे अक० आ० आ० सेट् इदित् । रव्य
ति-ते अरव्योत् अरव्यिड ।

रभ अतृप्तये आ० आ० अक० अनिट् । रभते अरभ्य ।

रभ शब्दे आ० आ० अक० सेट् इदित् । रभते अरभ्यिड ।

रभस्य पु० रभ-अवच् । वेगे, हर्षे, ओत्सुक्ये, प्रीत्यापय्याविचारे च

रभ प्रीडायां आ० आ० अक० अनिट् । रभते विर-

मति उपरमति अरंस उपारंसीत् । ज्ञा वेट् । च रामः

रम पु० रम-अच् । काले अगोक्षये कामदेवे च ।

रमठ न० रम-अठन् । हिङ्गुनि । स्वार्थे ऽण् । अत्रैव न० ।

रमठञ्जिनि पु० रयठ इति शब्देन अत्यन्ते ध्वन-रन् । हिङ्गुनि

रमण्य पु० रमयति-रम-णिच्-ल्यु । कामदेवे गर्हभे, हवाये महा-

रिष्टे (निम) प्रत्यौ, 'रमण ! त्वामनुयासीति कुमारः ।

जम्बुद्वीपान्तर्गते रम्यकान्ति वर्षे च । रम-भावे ल्युट् ।

रुरते । करणे ल्युट् । पठोबन्धे, कन् । जघने च न० ।

रम्यतेऽनया ल्युट् ऊर् । नाय्याम्, उत्तमनाय्यां,
वालाख्यद्वये च स्त्री० ।

रमणीय नि० रम्यतेऽल रम-आधारे-ल्युट् । सुन्दरे ।

रमल न० ज्योतिःशास्त्रभेदे ।

रमा स्त्री० रमयति रम-अच् । लक्ष्म्याम् ।

रमापति पु० इत० । नारायणे रजानावतत्कान्तादयोप्यल ।

रमाप्रिय न० इत० । प्रप्ते । विष्णौ पु० ।

रम्भ पु० रमि-अच् । रेणौ, महिषाक्षरजनकोऽक्षरभेदे च ।

कदल्याम्, अक्षरोभेदे, वेष्टायां, गवां भनौ, गौर्वाङ्ग स्त्री० ।

रम्भात्तीया स्त्री० मार्गशीर्षे शुक्लतृतीयाश्याम्, उपचारात्,
तत्र कर्त्तव्ये व्रतभेदे च ।

रम्य नि० रम्यतेऽल यत् । सुन्दरे, वलकरे च । चम्पके, वकडसे,

च पु० । पठोबन्धे न० । संज्ञायां कन् । जम्बुद्वीपस्य

नवह वर्षेषु सधे 'दक्षिणेन सुभोरुसु वेतस्य चोसरेण

च वायव्यं' रम्यकं नामेत्युक्ते वर्षभेदे ।

रम्यपुष्प पु० रम्याणि पुष्पाग्नस्य । शास्त्राविह्वले ।

रम्या स्त्री० रम्यतेऽल यत् । स्तूपप्रतिष्ठायां, रात्रौ च ।

रय गतो आ० आ० अक० सेट् । रयते अरयिड ।

रय पु० रय-अच् । वेगे, प्रवाहे च । [कम्बवे, नेलसोमि च

रञ्जक उ० रज-किप् अतोमे तद् ल-क कर्म० । खगभेदे

रव गतो आ० आ० अक० सेट् इदित् । रव्यते अरव्यिड ।

रव पु० र-अनौ अच् । शब्दे ।

रवण उ० ब० यु०। वीकिवे, उड्डे च। कांक्षे न०। शब्दकारणे,
तीक्ष्णे च लि०।

रवि उ० ब० इ०। सूर्ये, अर्कहणे च।

रविज उ० रवेर्जायते जन-ड। शनौ, शार्वात्मनौ, वैवस्वते
मनौ, सृष्टीने, वानरे, यमे च यमनायां स्त्री०। रवि-
तनयादयोऽप्यत्र।

रविनाथ उ० रविनाथः प्रकाशकत्वात् यस्य। पद्मे, बभ्रूके च
रविनेत्र उ० रविनेत्रं यस्य। विष्णौ। रविबोचनादयोऽप्यत्र
रविप्रिय न० इत०। रक्तकमले। करवीरे उ०।

रविरत्न न० रवेः प्रियं रत्नम्। चाणक्ये, ताक्षे च।

रविलौह न० रवेः प्रियं लौहं धातुः। ताक्षे।

रश्मि स्त्री० रश्मिः पर० अ० सेट्। रशति। अरासीत् अरसीत्।

रशना स्त्री० रश्मि-लु। काञ्चुगम्, जिह्वायाञ्च।

रश्मि उ० अश्व-मि धातोश्च रश्-मि वा। किरणे, अश्वादि
दासनि च पद्मे न०।

रश्मि स्त्री० रश्मिः पर० अ० सेट्। रशति। अरासीत् अरसीत्।

रश्मि आस्तादे अ० अ० उ० अ० सेट्। रश्मि-ते अरश्मि-त

रश्मि उ० रश्मि-ते अरश्मि-त। आस्तादे, रश्मि-ते अरश्मि-त।
दिगुणभेदे, देहस्थे भुक्ताच्चादेः प्रथमपरिणामे, 'सम्यक्'
प्रकृत्य भुक्तस्य सारोनिगदितोरस इत्युक्ते' धातुभेदे
माधुर्यादिरभवति, शुद्धादौ, पुष्पस्य मधुनि, अलङ्कारोक्ते
सञ्चारित्यभिचारिसङ्कारित्युच्ये रत्नादिस्थितिभावके
शृङ्गारादौ हृषे, वीर्ये, माधुर्यादिगुणे, राने, इने, पारदे,
जले च गन्धरसे उ० न०।

रसकर्पूर न० रसेन कर्पूरमिव। (रसकर्पूर) गन्धद्रव्यभेदे।

रसकेशर न० रसेन केशरमिव नागकेशरस्यगन्धित्वात्। कर्पूरे
रसगन्ध उ० न० रसे गन्धोऽस्ति। वीरे गन्धरसे स्वार्थे कन्
तलैव। [हिङ्गुणे च।

रसगर्भ न० रसो गर्भे यस्य। पित्तलधातुद्रवजे रसाञ्जने,
रसज्ञ उ० रसं पारदं हन्ति हन-ठक्। टङ्गणे (सोऽङ्गाग)

रसज न० रसात् भुक्तान्नसारत् प्रथमधातोर्जायते जन-ड।
रुधिरं। रसात् इक्षुप्रभूतेः द्रवात् जायते जन-ड। शुङ्गे,
मद्यकोटे च पु०। रसभवादयोऽप्यत्र।

रसज्ञा स्त्री० रसं जानाति अन्वा ज्ञा-ड। जिह्वायां रस-
ज्ञानसाधने जिह्वास्थानस्येन्द्रिये।

रसज्येष्ठ उ० रसेषु ज्येष्ठः श्रेष्ठः। मधुररसे शृङ्गाररसे च।

रसतेजस् न० रसस्य भुक्तान्नसारस्य तेजः सारः। रुधिरं।

रसदालिका स्त्री० रसायं दल्यते दल-कर्णणि चञ् गौ०

जीष् कन्। पुष्पे चो (पुष्पि आस्ते)।

रसधातु उ० रसाख्यो द्रवरूपो, वा धातुः। पारदे।

रसधेनु स्त्री० दानार्थं कल्पितायां इक्षुरसनिर्मितायां धेनौ।

रसन न० रस-ल्युट्। खादे ध्वनौ च करणे ल्युट् जिह्वायां
'पित्तेन दूने रसने सितापो'ति नैषध।

रसना स्त्री० रसतेऽनया। रस-करणे ल्युट् अजा० टाप्।

जिह्वायां, राक्ष्वायां, काञ्चुगां, रञ्जौ च। [याम्।

रसनेतिका स्त्री० रसो नेत्रमिव अस्त्वस्या ठन्। मनःशिला-

रसपाकज उ० रसपाकेन जायते जन-ड। शुङ्गे।

रसफल उ० रसो जलं फले यस्याः। नारिकेलहणे।

रसमाणिक्य न० रसेन पारदेन माणिक्यमिव तत् पाकज-
त्वात्। खनामख्याते प्रदीये।

रसरज उ० रसेषु रसो वाराजेव श्रेष्ठत्वात् रसः द्रव इव राजते
वा पारदे रसनायादयोऽप्यत्र। [मस्य वः। पाकस्थाने।

रसवती स्त्री० रस आस्ताद्यद्रव्यमन्नादि अस्त्वस्याम् मत्तम्

रसशोधन न० रसं पारदं द्रवीभूतं द्रव्यं स्वर्णादि वा योष-
यति शुध-णिच्-ल्युट्। टङ्गणे (सोऽङ्गाग)।

रसस्थान न० रसस्य पारदस्य स्थानम्। हिङ्गुले। [याम्।

रसा स्त्री० पाकजः रसो माधुर्यादिरूपोऽस्त्यस्याः अच्। प्रथि-

रसाग्रज न० रसस्य पित्तलधातुद्रवस्यापात् जायते जन-ड।
रसाञ्जने।

रसाञ्जन न० रसजातं पित्तलधातुजमञ्जनम्। खनामख्याते
'रीत्यान्तं ध्यायमानायां तत्किङ्कन्त रसाञ्जनमि'त्युक्ते प्रदीये

रसाढ्य उ० रसेन मधुररसेनाढ्यः। आन्वातके। रसवति लि०।

रसातल न० रसायास्तलम्। पातालभेदे सप्तमे भूमे रसोऽभागे

रसाधिक उ० रसाय द्रवाय स्वर्णादिद्रव्याणां अधिकः
आदीयमानत्वात्। टङ्गणे। रसेनाधिका। कानौडुम्बरी

कार्या स्त्री०।

रसान्तर न० अन्योरसः मयूर० नि०। मत्ततरसादन्यस्मिन् रसे

रसाभास उ० रस इव आभासते आ-भास-अच्। अलङ्का-
रोक्ते 'अनौचित्यप्रवृत्तौ आभासो रसभावयोर्'त्युक्ते

पश्चादिपरनायकगतशृङ्गारादौ रसे। [अस्मिन्नेतरे उ०।

रसान्त न० रसेनास्त्वम्। टङ्गणे, चुक्ते च (चुक्तेपालज्)

रसायन न० रसस्यायनमिव। तन्त्रे कण्ठ्याम्, विषभेदे वैद्यक
प्रविष्टे औषधभेदे च गङ्गे, विष्णुके च उ०।

रसायनफला स्त्री० रसायनौषधविशेष इव फलं व्याधि
घातकं यस्याः। ह्रितिक्याम्।

रसायनश्रेष्ठ उ० रसायनेषु औषधभेदेषु श्रेष्ठः। पारदे।